

ԱՎԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

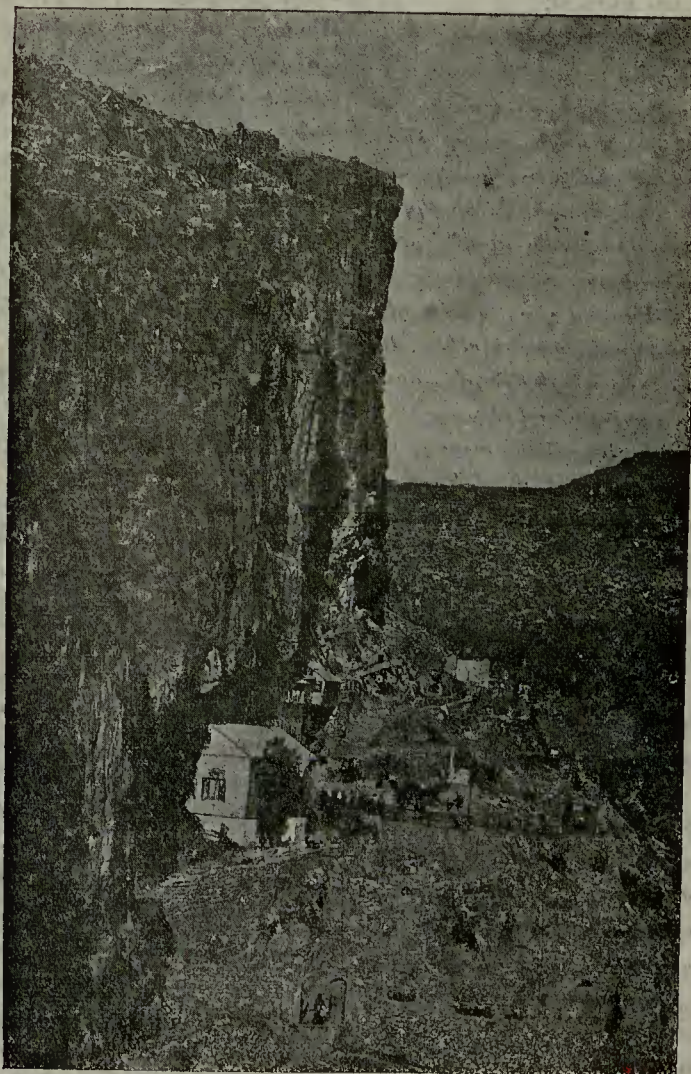
ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԳ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 3, 1910

ԹԻԻ 49

ԱԳՆՈՐՈՋԻ ՍԻՄՕ ԲԵԹՐԱ ՀՈՉԱԿԱՒՈՐ ՎԱՆՔԻՆ

ՇՈՒՐՋԻ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐԷՆ

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ	
Տարեկ. բանագին	40 ԴՏ.
Ամերկայի հմր	2 Տու
Անգղիոյ	8 շի ին
Ռուսի Էր-	
կերպերու	10 Ֆր.
2 Էս ֆէ հատը	40 փ-ր-
Մասնագիտական գրքերը շափաւոր	

ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ՇԱՐԱՅԱԹԵՐԹ

ՀԱՅԵՐԵՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԹՈՒՐԿԵՐԵՆ
Խմբագիրներ Հ. Մ. Ալեկ
Հ. Ս. Պարնըմ
Մ. Մինասեան

Պոլսի, Հասցէ,
Ե. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER

A WEEKLY PAPER

ARMENIAN, ARMENO-TURKISH.

EDITORS H. M. ALLEN

H. S. BARNUM

M, MINASSIAN

American Bible House

Cons/ple, Turkey

An. Subscrip. Ps. 40
U. S. A. \$ 2
England Shils. 8
Other countries Frs. 10

Single Copy, 40 Paras

Advertising rates on application

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎԱԿՆԷՐԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱՆԱԴՆԵՐԷ ԹՐԻՍԹԱՆ ԵՒ ԻՍՈՒՍԸ (Ճ. Ուսուցիչ Մէսիան)

2.

Ծիշդ այն ատեն Թրիսթան գինքը կանչեց և անոր անկողինին քով գնաց մերկ սուրը ձեռքը՝ զարնելու պատրաստ։ Թրիսթան չիօսեցաւ, բայց իսուրը դէմքէն ու շարժումէն հասկցաւ թէ զինքը սպաննելու մտադրութիւն ունի՝ բայց նորէն չվախցաւ։ Միայն նայեցաւ այն տխուր ու քաղցր նայուածքով որուն իսուրը չէր կրցած զիմանալ զինքը առաջին անգամ տեսնելուն։ Եւ յանկարծ, թէև իսուրը ալ չէր գիտեր ինչո՞ւ, սուրը ձեռքէն գետին ինկաւ շառաչւումով մը։

Անկէ ետքը ան շարունակեց դարմանել աշուղը աւելի քաղցրութիւնով, բայց իրենցմէ ոչ մէկը անդրադարձաւ պատահած դէպքին։ Իր խնամքներն ու հնարքները վարձատրուած էին և վերջապէս Թրիսթան կատարելապէս առողջացաւ և տուն երթալու համար նաև նստելու պատրաստ էր։ Բայց մինչև այն ատեն ան զինքը համակող տարօրինակ նոր զգացումին մասին չէր խօսած իշխանուհիին, որովհետև կը կարծէր թէ՝ այն օրը երբ իշխանուհին ճշմարտութիւնը կուհած էր՝ իր անպաշտպան վիճակին վրայ զգացած գուժէն միայն խնայած էր իր կեանքին։ Միայն գոհացաւ իր զոգող լեզուով խօսիլ կրցած լաւագոյն խօսքերով անոր իր շնորհակալութիւնը յայտնելով, և հրաման խնդրեց համբուրելու անոր ձեռքերը իբրեւ նշան այն երախտագիտութեան զոր չէր կրնար իր լեզուով բացատրել և հրաման խնդրեց ազագային օր մը դառնալու համար։

Երբ Գորնիօյի արքունիքը եկաւ՝ գտաւ թէ Թագաւորը մեծապէս կ'ուրախանար իր վերադարձին համար, որովհետև ան զինքը մեռած կը կարծէր։ Թէ՛ Թագաւորին, թէ՛ ալ պալատականներուն հա-

մարձակօրէն պատմեց իր արկածները և իշխանուհի իսուրը գեղեցկութիւնն ու աղնուութիւնը։ Եւ իրաւ երիտասարդական այնպիսի եռանդով մը պատմեց որ իր ունկնդիրները տարրեր մտածումներու առաջնորդեց։ Պալատականներէ ու մանք արդէն շատոնց կը նախանձէին Թրիսթանէն և զայն գահաժողովութենէ զրկել կը փափաքէին։ Անոնք աշխատած էին համոզել Թագաւորը իրեն համար ամուսին մը փնտելու և Թագաւորութեան իբրեւ ժառանգ որդի մը ունենալու համար։ Այս առիթով ստիպեցին զայն որ իշխանուհի իսուրի ձեռքը խնդրէ, և ըսին թէ այս կերպով բաժնուած երկու Թագաւորութիւններ իրարու պիտի միանային՝ քանի որ իշխանուհին ալ մէն տեսակետով արժանի էր Թագուհի մը ըլլալու։

Մարկոս Թագաւոր այս թելադրութեան վրայ երկար ատեն մտածեց և պարզաբար Թրիսթանի շատ հարցումներ ըրաւ անոր մասին։ Թագաւորը որչափ որ խորհեցաւ այս մասին այնչափ իր երեւակայութիւնը լեցուեցաւ իսուրը պատկերով։ Վերջապէս որոշեց պաշտօնապէս մարդեր զրկել անոր ձեռքը խնդրելու համար, և քանի որ Թրիսթան իսկանական արքունիքին ծանօթ էր՝ զերկուսն ալ պատգամաւորութեան պետ նշանակուեցաւ։

Թագաւորին այս պահանջը յանկարծական սարսուռ մը սահեցուց Թրիսթանի սիրտին մէջ։ Ան մէկէն ի մէկ զգաց թէ իսուրը որչափ տեղ գրաւած էր իր սիրտին մէջ, Բայց իր մօրեղբայրը հայր մը եղած էր իրեն, և անոր ըրած բարեբնութեան հնազանդութենէ զատ ուրիշ կերպով, չէր կրնար փոխարինութիւն մը ընել։ Այս կերպով, առանց յայտնի ցոյցով մը ինքզինքը մատնելու, պատրաստուեցաւ այդ ծանր գործը կատարելու։

Երբ լրաբերներ հասան իսուրը յայտնելով թէ Սըր Թրիսթան եկած էր ու իրմէ ունկնդրութիւն

(Տես էջ 1171)

ԱՄԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԳ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 3, 1910

ԹԻԻ 49

ԽՍՐԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՀՈՐԻՋՈՆԸ

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ ՀԱՆՐԱՍՏԵՐԹԻՆՆԵՐԸ այս ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ. նոր հանրապետութիւնը պաշտօնապէս ճանաչելու առաջին քայլն առին: Առժամեայ կառավարութիւնը իր հինգչաքութեայ գոյութիւնէն ետեւ իմացաւ թէ տէրութիւնները պատրաստ են յարաբերութիւն հաստատել իր նախարարներուն հետ: Նոր դրութիւնն հարկաւ չլրնար լիովին ճանչցուիլ մինչև որ ազգը ընտրական գործողութիւններուն ժամանակ իր հաւանութիւնը չյայտնէ ի նպաստանոր: Սակայն հանրապետական վարիչներուն դիւանագիտութեան մեծ պատիւ կը բերէ սա իրողութիւնը թէ տէրութիւնները այսքան քիչ դժուարութիւն յարուցին յարաբերութիւն հաստատելու համար յեղաշրջական կառավարութեան մը հետ: Թագաւորը դեռ հրաժարած է գահէն: Եթէ հակայեղաշրջութեան մը ուէ հաւանականութիւն երևէր, կը կարծենք թէ իրենց զայրոյթն յայտնելու պատենութիւնէն պիտի օգտուէին դէթ այն տէրութիւնները, որոնց համար ի մասնաւորի դատապարտելի է հանրապետական գաղափարականին այս յանկարծական իրադարձումը: Կատարուած իրողութեան մը հանդէպ անոնց կողմէ ցուցուած այս հաւանութիւնը կը հաստատէ ինչ որ յեղաշրջութեան վարիչները սկիզբէն իսկ յայտարարեցին, թէ ամբողջ երկիրը ձաճարացած է միապետական դրութիւնէն և հանրապետութեան կը բաղձայ ջերմապէս: Առձեռն ամէն վկայութիւններ նոյն եզրակացութեան կը յանգին: Եթէ յաղթանակը կատարեալ եղաւ, կ'երևի նաև թէ իմաստութեամբ ու չրջահայեցութեամբ գործածուեցաւ: Կրնանք տարակուսիլ կրօնական միաբանութիւնները միահաղոյն արտաքսելու քաղաքականութեան խոհմտութեան

վրայ: Կրնանք նաև յաւիլ Սինեոր Ֆրանքօի և աւոր կուսակցիներուն հալածման վրայ իրեն քաղաքական սխալի մը վրայ: Բայց ոչ ոք պիտի դարձանայ կամ ցաւի, երբ լսէ թէ կալուածային վարկի զայթակղութեան հեղինակները դատի պիտի ենթարկուին, կամ թէ բազմաթիւ բարձրագոյն ղեկավարներ պիտի ղրկուին իրենց բարձր թոշակներէն զօրոնք չարաչար կը խլէին հին դրութեան տակ: Եթէ նախարարները ընտրական գործողութիւնը կը յետաձգեն վեց ամիս, որ շատ վտանգաւոր է Փորթուկալի կառավարութեան համար, սա նպատակով, ինչպէս կ'ըսեն իրենք, որ վարչութիւնը ապակեղորոնացուի և ազատ քուէի արտօնութիւնը վերադարձուի ընտրողներուն, սոյն տնօրինութիւնը զօրաւոր ապացոյց է անոնց անկեղծութեան և իրենց դատին արդարութեան վրայ իրենց վստահութեան: Սակայն թէև վստահ ենք հանրապետական վարիչներուն բարի գիտատրութիւններուն վրայ, չենք կարող տակաւին հաշուել անոնց ապագայ յաջողութեան հաւանականութիւնները: Չեռնարկած են անոնք ազգային վերածնութեան դժնգակ գործին, որու ուրիշ ոչ մէկ կուսակցութիւն կամ մարդ բաց ի մի միայն Սինեոր Ֆրանքօէ՝ յանդգնած է երբեք մօտենալ մէկ երրորդ դարէ ի վեր: Շատերու թշնամութիւնը պիտի զրգոնէ իրենց դէմ անխուսափելիօրէն: Առայժմ կը վայելին բարոյական հեղինակութիւնը անոնց որոնք յաջողապէս ի գլուխ հանեցին գրեթէ անարիւն յեղաշրջութիւն մը, և հիմա իրենց պաշտօններու բարձունքէն պարկեշտօրէն գործնականի կը վերածնեն ազատականութեան այն սկզբունքները, զորոնք տարիներով կը դուռնէին ընդդիմադրի տաժանելի դիրքին մէջ, Փորթուկալի ամէն ճշմարիտ բարեկամ պարտի մաղթել որ անվեա

պահեն անոնք այդ հեղինակութիւնը մինչև որ հաստատուն կառավարութեան մը գէթ հիմերը դնեն և պարկեշտ վարչութեան մը համար ազգին ախորժակը սրեն : Թայմ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆԱԽԱՏՈՐՄԱՆ . Թայմ հետեւեալը կը գրէ Ամերիկեան նաւատորմին ի մօտոյ Անգղիա այցելելուն առիթով . Ասկէ ճիշտ քսան տարի առաջ (1890 Օգոս.) Ծով . Մըհան , այն մեծ պատմիչը որ ուրիշ ուէ ողջ անձէ աւելի բան ըրած է համայն աշխարհի աչքը բանալու համար ծովային ոյժի նշանակութեան նկատմամբ , յիշատակելի , նոյնիսկ մարգարէական , յօդուած մը գրեց «Միաց. Նահանգները Դէպի Դուրս Նայող» խորագրով : Այն ժամանակ և շատ տարիներ ետքը կարելի չէր երեւակայիլ թէ երբեք Ամերիկեան նաւատորմ մը պիտի այցելէ Անգղիա : Սակայն Միաց. Նահանգները այն օրէն սկսան դուրս նայիլ՝ հետզհետէ լայնցնելով իրենց տեսութեան դաշտը և զօրացնելով իրենց տեսողութիւնը : Սպանիական պատերազմը և Փանամայի ջրանցին պիղոծը աւարտելու Ամերիկեան յանձնառութիւնը բացին նոյն հանրապետութեան աչքերը , և Ծով . Մըհան տուաւ տեսարանական այն սարուածը որով այդ դէպքերը և անոնց առնչակից ու անոնցմէ բխող ուրիշ դէպքեր կրնան դիտուիլ իրենց ճշմարիտ հանգամանքներով : Միաց. Նահանգներն իրօք մեծ պետութիւն մը եղան և ի հարկէ ստիպեալ զգացին սա մեծ ճշմարտութիւնը թէ մեծ պետութիւն և ծովային պետութիւն , համագոյակից և համանման չլրլալով հանդերձ , կրնան կազմապէս և անբաժանօրէն առնչակից լրլալ : Հետեւապէս , կատարելապէս բնական ու օրինաւոր բաղձանքն ունեցան իրենց ծովային ոյժը իրենց արտաքին ու միջազգային յարաբերութիւններուն աւելի ընդարձակ շրջանակին ու կարելիութիւններուն համեմատական ընելու : Ամերիկեան նաւատորմին յառաջիկայ այցելութիւնն յեւրոպա և Անգղիա , նոյնատեսակ քաջածանօթ ու նշանաւոր ուրիշ արարքներու յաջորդելով , է կարծես արտաքին ու տեսանելի նշան մը թէ Միաց. Նահանգները դէպի դուրս կը նային յստակ ու քաջակազմ տեսողութեամբ :

ԹՈՒՍԹՕ ԿՈՄՍԸ

ԼԵԻ Թուսթօ կոմսը ծնաւ 1828 Սեպ. 9ին Թուլայի Նահանգին Եասնաեա Փոլիանա աւանին մէջ ազնուական տոհմէ : Որը մնաց շատ կանուխէն , երկու տարեկանին մէջ կորսնցնելով մայրը , ութ տարի յետոյ ալ հայրը : Տասներէրս տարեկան

մտաւ Քազանի համալսարանին զրադիտութեան ճիւղը և հետեւեցաւ մանաւանդ արեւելեան լեզուներու ուսման : Սակայն առաջին տարւոյն վերջը քննութեան մը մէջ չյաջողելով մտաւ իրաւագիտութեան ճիւղը և յաջողութեամբ վկայական առաւ երբ դեռ 20 տարեկան էր : Պահ մը մնաց իր ծննդավայրը , 1851ին զինուորագրուելով Կովկասի և Խրիմու պատերազմներուն մէջ ծառայեց իբրեւ սպայ և անձամբ մասնակցեցաւ Սէվասթոպոլի պաշտպանութեան : Յետոյ իր յիշատակները և խորհրդածութիւնները ամփոփեց գիրքի մը (Պատերազմ և Խաղաղութիւն) մէջ որ մեծ ընդունելութիւն գտաւ : Պատերազմի դէմ անհուն զոհանք կ'զգար և չվարանցաւ զինուորութենէ հրամարիլ : Եւրոպայի մէջ երկար ուղեւորութենէ մը ետեւ Մոսքուայի և Փեթերսպուրկի մէջ փառաւոր կեանք մը վարեց : Յետոյ էր որ զաղափարներու չըման մը հետեւանքով աշխարհ դադրեցաւ անոր համար ուէ կարեւորութիւն ունենալէ , և ինք կեանքի մէջ ուրիշ հաճոյք չգտաւ բաց ի ուրիշներու ծառայելու հաճոյքէն : Այս համոզման ազդեցութեան տակ ամուսնացաւ , իր ստացուածները առանձնացու և սկսաւ կիրարկել այն սկզբունքները զորոնք այնքան խանդավառութեամբ կը ջանար ծանօթացնել իր հրատարակութիւններով : Անոր իմ կրօն գործը լիովին կը պարզէ իր հակումները և համոզումները հակառակ օրուան ահարկու գրաքննութեան խստութիւններուն : Այդ գիրքով և ուրիշ գիրքերով միշտ քննադատեց արգի ընկերային կազմը , ամուսնութեան , զատարաններու , սեփականութեան , ևն . օրէնքները , Աղքատիկ կեանք մը վարելու հաստատ որոշմամբ իր բազմաթիւ զաւակներուն լաժնեց ամբողջ իր հարստութիւնը և ուղեց հեռի ապրիլ հետաքրքիր և զննող աչքերէ : Ահաւասիկ քաղուած մը անոր վերջին նամակէն . «Ա՛յ զիս մի փնտռէ : Խօսքերէ , ընկերային ցաւերէ հեռանալու ստիպողական հարկի մը տակ կը գտնուիմ : Անպակաս այցելութիւնները , զիս պաշարման ու գերութեան ննթարկող սինէմաթիկերաֆի և կրամօֆոնի ընկերութիւններու ներկայացուցիչներուն անվերջ այցելութիւնները , կեանքս կը փճացնեն , երջանկութիւնս կը թունաւորեն . հանգիստը ստիպողական պէտք մ'է ինծի համար...»

Թայմ հետեւեալը գրեց Թուսթօի այդ յանկարծական և զաղտ մեկնումին առիթով . Թուսթօի նկարագրին մէջ ամէն բան տիտանեան համեմատութիւններու հասած է : Երբ կը խմէր , առասպելային քանակութեամբ կը խմէր : Երբ կը խաղար , ըն-

կերները կը սարսափեցնէր իր խիզախութեամբ : Երբ զինուոր էր , ղեկարթօրէն կը զիմէր մարտկոցները , Սէվասթոփոլի մահուան մարտկոցները , և հոն մահամերձները կը խնդացնէր իր զուարթախօսութեամբ : . . . Խաղի թէ գրականութեան մէջ զամէն ոք կը գլէր իր ծայրայեղ գործունէութեամբ : Եւ ահա իր ծերութեան մէջ տակաւին կը զարմացնէ աշխարհը այն կատաղի ու անհաշտ կոխով զոր անոր զէմ կը մղէ , ստացած ըլլալով հանգերձինչ որ ունէ մարդ կարող է անկէ ակնկալել : Ազնուական ու հարուստ էր , բարեբաստիկ ամուսնութիւն մը կնքած , Եւրոպայի ամէնէն հռչակաւոր մարդոց կարգէն և արուեստագէտ մը՝ որու կարողութիւնները անսահման կը թուէին : Ինչ որ կ'ընէր՝ փորձարկութիւն , տեսակ մը տղայական խաղ , էր կարծես անոր համար : Եւ տղու մը պէս մէկ խաղէն ուրիշի մը կ'անցնէր , կարծես ամէն տեսակներու փորձն առնելու մոլեկան բաղձանքով : Մեր զարուն ամենամեծ վէպերը գրեց : Սակայն իր տղայութիւնը կար ու կը մնար , մինչ կը գրէր զանոնք : Դեռ վերջնապէս որոշած չէր իր կեանքին գործը : Արդարեւ միշտ կ'ատէր ամէն տեսակ մասնագիտութիւն , և վերջապէս մերժեց արուեստի մասնագիտութիւնն իրեն ղրտութիւն : Ինչպէս չէր կրնար իր կեանքը բոլորովին զեղիտութեան , զինուորութեան , հողամշակութեան կամ զբոսանքի նուիրել , չէր կրնար նմանապէս բոլորովին դրականութեան նուիրել : Անոր արուեստին ինքնին տեսակ մը խօսակցութիւն էր իր անձնական փորձառութեան վրայ , բայց զերծ կը թուէր այդպիսի խօսակցութիւններու սովորաբար յատուկ եսամոլութենէն , վասն զի շատեր կը բովանդակուէին անոր նկարագրին մէջ , նաեւ վասն զի աւելի կեանքով կ'ըզադէր քան անձով : Անոր արուեստին յատկանշական մեծութիւնը իր մանկութեան երկարատեւութեան հետեւանքն է : Մինչեւ իր տարիքին միջինքը և այնուհետեւ ալ , տղու պէս ծանօթութիւն և ամէն տեսակ փորձառութիւն ամբարեց անշահախնդրաբար : Նոյնչափ անշահախնդրաբար ալ գրեց այդ ամէնուն վրայ , այնպէս որ Պարբերական Խաղաղութեան անուն գիրքին մէջ իսկ , հակառակ այնքան նըրամտութեան ու խորթափանցութեան , մանկական պարզութիւն մը կայ :

Ոմանք բաւական կանուխ լիովին խելահաս կ'ըլլան , եթէ կ'ըլլան երբեք , և սովորաբար անոնց հոգեկան մեծ նեղութեան կամ ճիգի : Պարագաները կը բռնադատեն զանոնք կեանքի նպատակ մը ընտրել , և անոնք կ'ընդունին զայն ա-

ռանց երկար հարցափորձի : Սակայն այդպիսի բռնադատութեան մը չենթարկուեցաւ Թոլսթօ , Թերեւս անոր համար կամ դէթ անոր երջանկութեան համար լաւ պիտի ըլլար , եթէ չափով մը կեանքի պայքարին ենթակայ ըլլար : Սակայն , ինչպէս յայտնի է , անոր մնաց նպատակի ընտրութիւնը , եւ ան գտաւ զայն ոչ թէ պարագաներու ճնշման , այլ մտքի և հոգիի տագնապի մը միջոցով : Ինք անձամբ կը նկարագրէ զայն , որ ընդոծին բան մը եղաւ և ոչ թէ արտաքին ղեպգերութեան արգասիք : Այնուհետեւ դարբեցաւ իր չահագործութիւնը յախուռն փորձերու և փորձարկութիւններու : Անցաւ մանկութիւնը . վախճան մը գտաւ որ ոչինչ նուազ էր քան իր իսկ հոգիին և բովանդակ աշխարհի փրկութիւնը : Ուրիշ մեծ մարդոց ալ պատահած է այս , բայց ոչ այսքան կատաղի ու երկարատեւ տագնապով : Թոլսթօի համար տեւեց այս մինչեւ նոյն իսկ ներկայ վայրկեանը : Կատարելութեան այնպիսի տարապայման իղձ մը ունի որ խոր ծերութեան մէջ անգամ չէ կարող իր կեանքէն զոհ մնալ , այլ այնպէս կը գործէ իրր թէ դեռ ամբողջ կեանք մը ունի իր առջեւ , և իւր թէ կարող է նոր սկսիլ զայն ինչպէս Պօղոս ըրաւ իր դարձէն ետեւ : Թէնիսընի Ողիսեւսին նման չէ կարող հաշտուիլ յիշատակներու ծերութեան . կըրնայ ըսել անոր նման , «Իմ նպատակս է մինչեւ ցմահ նաեւ արեւմտեքէն և արեւմտեան բոլոր աստղերուն ալ լոգարաններէն անդին : Կարելի է որ ծոցերը ընկուզեն մեզ , Կարելի է որ բարեբաստիկ կղզիներն հասնինք » :

Բայց ոչ , այս վերջին տողը չյարմարիր Թոլսթօի , և այդ անյարմարութիւնն իսկ կը ցուցնէ տարբերութիւնն ընդմէջ անոր ու վաղեմի աշխարհի փրկստփաներէն ունէ միոյն , որոնց նպատակն էր այնպէս ապրիլ որ խաղաղութիւն գտնէին այս կեանքին մէջ : Քրիստոնէութիւնը իր անդրազոյն յոյսերով սա անջնջելի տպաւորութիւնը գործած է մեծագոյն մարդոց վրայ որ , ինչ հաւատքէ ալ ըլլան , չեն փորձեր այս կեանքի հետ հաշտուիլ , այլ փրկութիւն կ'որոնեն անկարելի դաժափարականի մը հետամտելով : Քրիստոնէութիւնն ինքնին պախարակուած է իր գաղափարականներուն անհնարութեան համար : Բայց կրնայ պատասխանել թէ անոնք անհնար են ճիշտ վասն զի գաղափարական են , և գաղափարական են վասն զի այս կեանքը չէ վախճան : Թոլսթօ ալ նոյն պատասխանը կարող է տալ : Ինք զիտէ թէ բարեբաստիկ կղզիները պիտի չժամանէ գերեզմանին այս կողմը , և չյաւակնիր անոնց ճամբան ցոյց

տալ ուրիշ մարդոց : Երջանկութիւնը չէ փորձը, պիտի ըսէր թէ՛ մանկութեան թէ՛ ծերութեան մէջ : Չկայ ուրիշ փորձ բացի հրամաններէն՝ դորոնք մարդու հոգին կուտայ անոր, և զորոնք ճանչնալ սորվելու է հնազանդելով անոնց : Եթէ չհնազանդի, կը դադրին անոնք, և ինք անառաջնորդ կը մնայ կեանքի մէջ : Նոր վարդապետութիւն չէ այս, բայց նոր կը թուի մեզի ամէն անգամ որ գործադրուած կը տեսնենք, ճիշտ ինչպէս հասարակ ճշմարտութիւններ նոր կը թուին մեզի, երբ մեծ բանաստեղծ մը կը կրկնէ զանոնք :

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՆԴԻՐ

«Աստուած հոգի է, և իրեն երկրպագողներուն ալ պէտք է որ հոգիով ու ճշմարտութիւնով երկրպագութիւն ընեն» Գովհ. Դ. 24:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ կարգ մը ամբարիշտ խորհողներու միտական յայտարարութիւններուն ու յամառ ուրացումներուն՝ Աստուած մը պաշտելու, Անոր յուսալու, Անոր ընդունելի ըլլալու մեծ բնազդը մարդկային սիրտերու խորերուն մէջ արմատացած է, և ուրացողներու ամէն բան քանդել սպառնացող ձեռքերը չեն կրցած արմատախիլ ընել զայն : Հին, հին դարերու ընթացքին, երբ մարդկութեան Աստուծոյ մասին ունեցած գաղափարները բարեշրջութեան տարրական փոփոխութիւններէն իսկ անցած չէին, կային այս գաղափարները, ներկայիս մեծ խորհողներ ամէն արդիւնքէ կը վերանան դէպի մեծ Սկզբնապատճառը, և կրօնքներու բարեշրջութեան անդիմադրելի իրողութիւնը ապագային մէջ ալ աւելի որոշ ու բարձր ըմբռնումներ ու նոր յայտնութիւններ պիտի բերէ մեզի Աստուծոյ և անոր ստորոգելիքներուն մասին : Ուրեմն զուր ջանք է այս գաղափարը վերցնելու ախտախիլ, յիմարական է ըսել թէ Աստուած չկայ, ու բոլորովին անօգուտ պնդել թէ մեր վախճանը ու տկարամտութիւնն չէ որ Աստուած մը ստեղծած ենք մեզի համար, և ոչ թէ Աստուած մը ստեղծած է մեզ, Բայց, ողբալի իրողութիւն, կան այնպիսի յիմարներ, ամբարիշտներ որոնք ոչ հոգիի կը հաւատան, ոչ անմահութեան, և ոչ ալ մեծ Հոգիին, Աստուծոյ, Եւ երբ մարդը աստուածացնելու անօրէն ամբարտաւանութիւն մը կը փորձեն, խեղճերը չեն գիտեր թէ մարդը արդէն անասնայութեամբ կ'ըլլան :

Բայց մենք տիեզերքի անլուրի բարբառներով, արարչազորութեան հրաշալիքներով, մեր բարոյական և կրօնական բնութիւնով ու խիղճով, գա-

րերու փորձառութեան վկայութիւններով խորապէս համոզուած ենք և կը հաւատանք՝ թէ կայ Աստուած մը, Արարիչը այսչափ ստեղծուածներու, և Սկզբնապատճառը այսքան արդիւնքներու : Բայց այս գիտակցութիւնով միայն չենք կրնար բաւականանալ, այլ անմիջապէս կը հետեւի թէ մենք ինչ կապակցութիւն կամ յարաբերութիւն ունինք Անոր հետ և ինչ են մեր պարտականութիւնները Անոր հանդէպ : Միեւնոյն ատեն գիտենք նաեւ թէ զԱյն պաշտելու և անոր երկրպագութիւն ընելու մեծ ու ազնուացուցիչ կոչումով օժտուած ենք : Այո, այնպիսի չնորձ մը, որուն անթերի կատարումը Աստուծոյ արդէն փառաւորեալ անունին փառք չաւելցնէր, որովհետեւ բոլոր փիղբերը այլազան լեզուներով զինքը կ'օրհնէ տիւ և գիշեր : Բայց զԱյն պաշտելով մենք կ'օրհնուինք, կ'ազնուանանք, կը վերանանք, և մեր հոգիներուն մեծ կարօտին յագեցում կը զգանք : Եւ ինչ մեծ չնորձ կրնայ ըլլալ քան ամենազուրկ, ամենաբարի, ամենողորմած, ամենասուրբ, ամենիմաստուն Աստուծոյ մը առջեւ երթալ, թափել մեր սիրտերը Անոր գթութեան պատուանդանին, հայրակոչ ըլլալ անոր և «Որդեակ, քեզի քու մեղքերդ ներուած են», քաղցր ու յուսադրիչ խօսքերը լսել : Եւ, ասոր նման երանութիւն մը կրնայ երբեք վայելել մարդկային սիրտը :

Ահա այս զԱստուած պաշտելու և Անոր երկրպագելու մեծ բնազդն ու հոգեկան պէտքն է որ դարերու ընթացքին մէջ, մարդուն Աստուծոյ մասին ստացած ծանօթութեան լոյսին համեմատ, բարեշրջուած է և հասած հիմակուան բարձրութեան : Աստուած երէկ, այսօր և յաւիտեան նոյնն է, բայց մարդն է որ կը փոխուի իր այս սրբազան պարտականութեան ըմբռնումին և կերպերուն մէջ : Հին դարերու պաշտումի և երկրպագութեան ձևերն ու ըմբռնումները և այժմու զարգացեալ դարուն բարեփոխուած կերպերն ու հասկացողութիւնները ինչ անհամեմատելիօրէն տարբեր են, և տարակոյս չկայ թէ Աստուծոյ վսեմ ստորոգելիքներուն ա'լ աւելի յայտնութիւնը պիտի բարեփոխէ մեր պաշտումը՝ միշտ խորունկցնելով ու բարձրացնելով զայն : Աստուած, որ բնապաշտին համար Բնութեան մեծ երեւոյթ մըն էր, կռապաշտին համար՝ յաճախ ահարկու պատկեր մը, Հրեային համար՝ վրէժանդիւր Եհովա, Քրիստոնէին համար՝ Հօյն է, ու յայտնութեան այս մեծ լոյսը այսօր արփիտափայլ կը ճառագայթէ Աստուծոյ որդիութեան կոչումով ուրախացած հոգիներու մէջ :

Երկնաւոր Վարդապետն ալ պահ մը մեր աչ-

քերը ծէսին սահմանափակումէն ու ձեւին պատ-
ուարներէն վեր դարձնելու հրաւէր կարգադրով կը
պատուիրէ «հոգիով և ճշմարտութիւնով երկրպա-
գութիւն ընել» Աստուծոյ, որ հոգի է. և այս է
պաշտումի և երկրպագութեան ամենաբարձր կեր-
պը, զոր Քրիստոնէութիւնը բերաւ իր աւետա-
րանին հետ: Աստուծոյ նուիրուած միակ սրբազայրը
մարդկային սիրտը պէտք է ըլլայ, որովհետեւ մենք
կենդանի Աստուծոյ տաճարներն ենք. միակ երկըր-
պագութիւնը հոգիին երկրպագութիւնն է խոնար-
հութիւնով, երկիւղածութիւնով ու ճշմարտութիւ-
նով:

Ուրեմն ով ողորմած Հայր, Դուն իմ ձեւերուս,
կերպերուս ու խօսքերուս մի նայիր, անոնք իմ
հոգիիս ճշմարիտ թարգմանը չեն կրնար ըլլալ.
ձեռքերուս վերամարձուած ընդունէ իբրեւ երե-
կոյեան պատարագ, աչքերուս նայուածքը՝ իբրեւ
հոգեբան հայցուած, շուրթներուս թրթիռը՝ իբրեւ
անբարբառ հառաչանք: Դուն ես որ սիրտերը և
երկամունքները կը քննես, Քու ամենատես աչ-
քիդ առջեւ գաղտնիք չկայ. Դուն շատ աղէկ գի-
տես սիրտիս կարօտները և հոգիիս բաղձանքները:
Ընտրեալներուդ բազմութեան մէջ գտնուիլ կ'ու-
զեմ, Տէր, մի մերժեր զիս, և խոնարհեցուր ականջ-
ներդ իմ աղաչանքներուս: Թող իմ աղօթքս ու
երկրպագութիւններս ըլլան իբրեւ մաքսաւորին
հայցուածը, Քանանացի կնկան աղերսը, ընկզմող
Պետրոսին օգնութեան կոչը և հարկերագետին ա-
ղաչանքը: Ծունկերուս տեղ հպարտութիւնս կը
խոնարհի Քու առջեւդ, զուլիս տեղ՝ բոլոր սիրտս,
կեանքս պատարագ մատուցանել կ'ուզեմ Քու
սրբութեան սեղանիդ և բոլոր հոգիս ողջակէզ
Քու փրկութեան զոհարանիդ: Ընդունէ, բարե-
գութ Հայր, երկրպագութիւնս յաւէտ պաշտելի
անունիդ, և տուր որ քեզ միշտ պաշտեմ «հոգիով
և ճշմարտութիւնով»:

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՄԱՐԴՈՒ ՄԸ ԱՐԺԵՔԸ

«ԻՐԱՔԱՆՁԻՐ մարդ իր արժէքը ունի», ըսաւ
չնական փիլիսոփայութեան վար-
ժարանի ուսանող մը երիտասարդ ուսուցիչի մը:
Ան պատասխանի մը սպասեց, և երբ տեսաւ որ
ուսուցիչը բան մը չըսաւ՝ նորէն հարցուց. «Դուք
ալ այդպէս չէ՞ք խորհիր» «Եթէ այդպէս խորհէի
իսկ՝ պիտի առէի այդպէս ընդունիլ» պատասխա-
նեց ուսուցիչը, «ես պիտի չկրնայի ընդունիլ այդ
զաղափարը բոլոր մարդերու մասին՝ առանց այդ
մասին ինքզինքիս զիջողութիւն ընելու: Դուք կը

յիշէք այն հին իմաստակութիւնը կրեաացիին
նկատմամբ որ ըսաւ, 'Բոլոր կրեաացիները ստա-
խօս են': Եթէ բոլոր կրեաացիները ստախօս
են՝ այս կրեաացին ստախօս մըն է, բայց եթէ
ան ստախօս մըն է՝ պէտք չէ հաւատալ անոր երբ
կ'ըսէ թէ «բոլոր կրեաացիները ստախօս են»: Բայց
եթէ ան սուտ կը խօսի և կրեաացիներուն բոլորը
ստախօս չեն, թերեւս այս կրեաացին ստախօս մը
չէ: Եթէ ես ըսեմ, 'Իւրաքանչիւր մարդ իր արժէքը
ունի', կրնայ ըլլալ որ միւս բոլոր մարդերու մա-
սին չիտակ խօսած չեմ ըլլար, բայց իմ անձիս
նկատմամբ վտանգաւոր ընդունելութիւն մը ըրած
կ'ըլլամ»:

«Ես ճիշդ հիմա տրամաբանութեան դասի մը չէի
փափաքիր», ըսաւ ուսանողը, «բայց պիտի ուզէի
զիսնալ թէ դուք ի՞նչ կը խորհիք» այս մասին իր-
եւ գործնական առաջարկութիւն մը: Մեր բարի
մարդ կամ չար մարդ կոչածներուն միջեւ զրտ-
նուող իրական տարբերութիւնը արժէքի տարբե-
րութիւն մը չէ՞:

«Ձեզի լրջօրէն պիտի պատասխանեմ և ըսեմ
թէ ես չեմ կարծեր որ այդ եղած ըլլայ բոլոր տար-
բերութիւնը: Այդ կրնայ տարբերութեան մէկ մա-
սը ըլլալ. Դուք և ես, որ առիթ չենք ունեցած
զիմագրաւելու այնպիսի փորձութիւններ որոնք
կործանած են ուրիշներ, կրնանք սիրով դատել դա-
նոնք և խնդրել Աստուծմէ որ փորձութեան մէջ
չիյնանք: Որովհետեւ, ինչպէս որ ամէն զաւազան
կամ ցուպ իր գաղափարային բեկման կէտը ունի՝
ինչպէս սորվեցաք ձեր բնագիտութեան դասին մէջ,
եւ կը կարծեմ թէ նոյնպէս ալ մեր մէջ չկայ
մարդ մը որ չունենայ տկարութեան կէտ մը և
չիյնայ այն կէտին՝ երբ նոյն չափով ենթարկուի
փորձութեան: Այդ իմաստով կրնայ չիտակ ըլլալ՝
հաւանականաբար ալ է՝ թէ իւրաքանչիւր մարդ
իր արժէքը ունի»:

«Իմ ըսել ուզածս ալ այդ էր», ըսաւ ուսա-
նողը:

«Ձեմ կարծեր որ այդ էր», ըսաւ ուսուցիչը,
«վստահ եմ թէ ես ձեր հասկցնել ուզածը ըսել
չեմ ուզեր, ոչ ալ ըսել կ'ուզեմ ինչ որ սովորա-
բար կը հասկցուի, երբ կ'ըսուի թէ իւրաքանչիւր
մարդ իր արժէքը ունի: Փառք կու տամ Աստու-
ծոյ որ ճանչցած եմ մարդիկ որոնք պատիւը ամէն
գինէ վեր կը բռնեն, և հակառակ մարդկային տկա-
րութեան պիտի ուզէին մեռնիլ քան թէ վստահու-
թեան մէջ զեղձանիլ»:

«Ինձի կ'երեւայ թէ դուք ինքզինքնիդ կը հա-
կասէք», ըսաւ նուազ տարեց մարդը:

«Ես այնպէս չեմ կարծեր», ըսաւ ուսուցիչը, «ես զիջում ըրած եմ իւրաքանչիւր մարդու որոշումին զազափարային բեկման կէտ մը ունենալուն մասին, բայց չեմ ընդունած թէ այն անպատճառ պիտի բեկանի, կամ կը բեկանի: Ծատ անգամներ ան չբեկանիր: Ես շատ մարդերու վրայ վստահութիւն ըրած եմ, բայց քիչեր մասնած են զիս: Թէեւ անոնցմէ շատեր կարելի էր որ զիս մատնէին եթէ չափազանց կերպով փորձուէին, բայց նորէն չեմ կարծեր որ անոնցմէ շատեր վրաստանիի գտնուեցան մէկ արժէքով: Իմ անձնական վստահութիւնս իմ և շուրջս գտնուող շատ մը մարդերու համար այս է որ ես ինքզինքս արժէքի մը համար չեմ բռնիր: Եւ ուրիշ վստահութիւն մըն ալ ունիմ թէ ոչ մէկը կրնայ որոշել այդ արժէքը եթէ ոչ ես ինքս:

«Մարդը որ գին կու տայ՝ արժէք որոշած չ'ըլլար»

«Ոչ, չ'ըլլար: Այն մարդը որ փորձութենէ ազատ մնալու համար Աստուծոյ կ'աղօթէ, և առանց վաճառելի բանի մը պէս իր պատիւը արժեցնելու հաստատաբար յառաջ կ'երթայ իր պարտականութեան մէջ, իր բոլոր մտադրութիւններով և որոշումներով ամէն արժէքէ վեր է: Ան պէտք է դատուի՝ կեանքի մեծ և անգնելի բաներուն, Աստուծոյ սիրոյն, Քրիստոսի շնորհքին, մայրական սիրոյն անձնագոհութեան, ուղղութեան փառքին հետ: Եւ եթէ ան բան մը կը ծախէ, այն իր պատիւը չէ, այլ ինքզինքը: Ինչպէս հին ատենը՝ հիմա ալ մարդ ինքիրեն գին կը դնէ. որովհետեւ Յուդա երեսուն սիկկ արծաթի ինքզինքը ծախեց, ոչ թէ իր Տէրը: Հետեւաբար չեմ հաւատար թէ բոլոր մարդիկ իրենց արժէքը ունին: Ոչ իմ անձիս, ոչ ալ իմ զբացիրիս մասին այդպէս հաւատալ չեմ ուզեր: Ես դեռ կը հաւատամ թէ Սատանան կը ստէ, և անոր «Մարդս իր բոլոր ստացուածքը իր կեանքին տեղ կու տայ», խօսքը ո'չ Յորի և ո'չ ալ որեւէ բարի մարդու մը մասին չիտակ է:

Սէր, պատիւ և պարտականութիւն ամէն գինէ կամ արժէքէ վեր են, և կը հաւատամ թէ շատեր այդպէս կ'ըմբռնեն զայն: Կը յուսամ թէ միշտ այդպէս պիտի հաւատամ և կը փափաքեմ այդ տեսակ մարդերէ մէկն ըլլալ»

Եռնէն Բըմէնէն

Սուրբ Հոգին մեզի չապարդուելու մեր ուղածին պէս իր ստացուածք գործածելու, այլ մեր Տէրը ըլլալու համար: Մենք չենք որ զլին, պիտի գործածենք, Ան պիտի գործածէ մեզ:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՏԻԵԶԵՐԲ ԻՐՐԵԻ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մ. ՄԻՆԻՆ

(Էլէկ. Տէռու Մէջ. Էլէ. Կարոյ Շրջանի Վարժարան)

Վերջի տարիներս գիտական աշխարհին մէջ մեծ յեղաշրջում մը տեղի ունեցաւ, որուն մեծագոյն գործիչներէն մին հանդիսացաւ Էրնէսթ Րուտըրֆորտ և որ, ի գնահատութիւն իր մատուցած ծառայութեան, այս տարի Մ. Նահանգաց Գիտութեանց Ազգ. Ակադեմիային ոսկի մետալն ստացաւ: Րուտըրֆորտ ապրող ամենաբարձր հեղինակութիւնն է բաթիլումի ճառագայթութեաներուն վրայ:

Տարրաբանութիւնը ցարդ կ'ընդունէր թէ կարգ մը տարրերէ կազմուած է աշխարհս որոնք կը տարբերին իրարմէ հիմնովին, ինչպիսիք են ոսկի, արծաթ, պղինձ, երկաթ, կապար, ջրածին, թթուածին և այլն: Տեսութիւններ կային թէ բոլոր այս տարրեր տարրեր միեւնոյն նիւթական էութեան տարբեր յայտնութիւններն են, թէ ամբողջ տիեզերք միեւնոյն նիւթէն է կազմուած էապէս: Բայց իմաստասիրական տեսութիւններ էին լոկ ասոնք և չունէին գիտական արժանիք, Էրնէսթ Րուտըրֆորտ էր որ գիտականօրէն փաստեց թէ նիւթը, ինչ ձեւի մէջ ալ գտնուի, թանկագին ոսկոյ և կամ հասարակ կապարի, միեւնոյնն է էապէս, միեւնոյն վերջնական բաղկացուցիչներէն կազմուած: Այսինքն թէ ինչպէս նոյնն են թթուածինի բաղկացուցիչ տարրերն, նոյնպէս նոյնն են ոսկին ու պղինձը և կապարը ու ամէն տեսակ մետաղներն ձեւացնող նիւթի ամենափոքր մասնիկներ: Անհունապէս փոքր այս մասնիկներն, որ այնքան նման են իրարու որքան թթուածինի հիւլէներ, այսինչ կերպով իրարու քով զալով կը կազմեն ոսկի ու այնինչ կերպով զետեղուելով կը կազմեն կապար: Երաժշտական օրինակով մը կարելի է լուսաբանել այս իրողութիւնը: Մօցարդի մը ստեղծագործած ամենամեծ մեղեդին ու փողոցային ժխորալից երգ մը էապէս միեւնոյն նոթաներէն կը բաղկանան՝ դո, րէ, ֆ, և այլն, բայց միոյն մէջ տարբեր կերպով զետեղուած են այս տարրական ձայներ ու յօրինած անհունապէս տարբեր երաժշտութիւն մը միւսէն: Այսպէս ալ նիւթոյ իւրաքանչիւր ձեւ կը ներկայացնէ տարբեր եղանակ մը՝ միեւնոյն տարրական ձայներէն յօրինուած, կամ տարբեր գծագրութիւն մը միեւնոյն մատիւտով գծուած և կամ տարբեր շէնք մը միեւնոյն աղիւսներէն կառուցուած: Արարչագործութեան մէկ եղանակը «ոսկի» կը կոչենք, միւսը՝ «արծաթ»

և ուրիշ մըն ալ՝ «կապար» Բայց բոլոր այս այլազան տարրերուն հիւլէներն կազմուած են մի-նոյն հասարակաց նիւթի վերջնագոյն մասնիկնե-նէրէն: Աշխարհի բոլոր իրեր, իրենց վերջնադոյն լուծմանց մէջ, կը բազկանան ոչ թէ քանի մը տա-նեակ տարրերէ ինչպէս կ'ուսուցուէր դեռ տա-նեակ մը տարրիներ առաջ, այլ միւս ամենատարրա-կան ու հասարակաց նիւթէ մը: Տեսութիւն մը չէ այլեւս այս հաստատումը, այլ գիտական ապա-ցուցուած ճշմարտութիւն մը:

Էրնէսթ Րուտըրֆորտ ոչ միայն նիւթի միու-թեան առեղծուածը լուծեց, այլև ապացուց թէ տարրերն յաւերժական փոխակերպութեանց մէջ կը գտնուին՝ շարունակ, թէ անոնք ալ նիւ-թոյ բարդագոյն յօրինուածութեանց նման կը քայ-քային ու կը վերածուին պարզագոյն տարրերու, թէ հիւլէական քայքայմանց անձուն թատր մըն է ամբողջ աշխարհ: Պարզ խօսելով՝ Րուտըրֆորտ ա-պացուց թէ ոսկին միշտ կը ջանայ տարբեր մե-տաղի մը կամ բանի մը փոխուիլ և կը յաջողի ա-ւելի կամ նուազ փոխուիլ թերեւս միլիոն մը տա-րիներու ընթացքին: Միջին դարերու ալքէմիստ-ներն անսականօրէն ուղիղ էին նիւթի փոխակերպ-ման վարդապետութեանը մէջ: Տարրերու փոխա-կերպութիւններ շարունակ տեղի կ'ունենան, միայն թէ հակառակ ալքէմիստներու ջանից ու մեր ալ բաղձնաց՝ ստորնագոյն մետաղներն չեն որ թան-կազին մետաղներու կը փոխուին, այլ թանկագին մետաղներն են որ կը փոխուին ստորնագոյն մե-տաղներու: Բարձրագոյնները կը քայքայուին ու կը վերածուին ստորնագոյններուն: Այսպէս, կապարը չփոխուի բնաւ արծաթի, ոչ ալ պղինձը՝ ոսկեոյ, այլ ոսկին ու արծաթն են որ երկար երկար դա-րաշրջաններու ընթացքին կը վերածուին պղինձի ու կապարի:

Այս իրողութեան մէջ կը գտնուի ահա ֆիզի-քական գիտութեանց աշխարհին մէջ յառաջ եկած մեծ յեղաշրջումը՝ արդիւնք բառիով գիւտին կամ աւելի ճիշտը անոր ճառագայթարձակ յատկութեան: Էրնէսթ Րուտըրֆորտի հանճարին կը պարտի աշ-խարհ՝ մեկնութիւնը այն ճառագայթումներուն որ կրնան անցնիլ մետաղ շերտերու մէջէն և որոնց կողմէն զանազան անուններ, ինչպէս Բա-թոտ ճառագայթներ, Բէօնթիէնեան ճառագայթ-ներ, Բ. ճառագայթներ, Պէքրէյի, Մատտի Բիւրիի և Թոմսոնի փորձարկութեանց արդիւնքներն ա-ռաջնորդեցին զՐուտըրֆորտ իր աշխարհահռչակ փորձարկութեանց, որոնցմով ապացուցուեցան տար-րերու փոխակերպումներն և նիւթի միութիւնը:

Հին տարրաբանութեան հիւլէն բարդ դրութիւն մըն էր այլ ևս փոքրագոյն մասնիկներու, լեռ մը աւազահատիկի մը հետ բաղդատամբ: Նիւթի վերջ-նական միութիւնը, անբաժանելի մասնիկը, Էլէկթրոն կը կոչուի, որ ուրիշ բան չէ՝ եթէ ոչ ելեկտրական ուժի կեդրոն մը: Նիւթը, ուրեմն, արդի բնագի-տութեան առջեւ կը ներկայանայ իբրեւ մէկ ձեւը ելեկտրականութեան կամ մէկ յայտնութիւնը և-լեկտրական ուժի:

Այս տեսութեան համաձայն բառիով նման ճառագայթարձակ տարրերու հիւլէներն անմահ չեն, այլ տակաւ կը քայքայուին ու կը վերածուին պարզագոյն հիւլէներու: Այսպէս, ստուգուած է թէ «բաժնի» անուն նիւթը յամբօրէն կը քայքայի ու կ'արտադրէ ի մէջ այլոց բառիով, մինչ բառիով քայքայմամբ կը վերածուի կազդէնի մը որ բա-ռիով ճառագայթում կը կոչուի: Հիւլէներն ալ կը կորսուին կը մեռնին հազար միլիոնաւոր դա-րերու կեանք մը ապրելով՝ ինչպէս ուրանիոնի հիւլէներն, և կամ երկվայրկեանի մը կեանքը՝ ինչ-պէս «Էլէկթրոն» անուն նիւթէն արձակուած կանե-ղէն ճառագայթումը: Հիւլէական այս փոխակերպ-մանց ընթացքին՝ ամբարուած ուժի անհուն մթերք-ներ կը բացուին ու դուրս կ'արձակուին:

Բայց աշխարհիս բոլոր տարրերուն հիւլէներուն ելեկտրոն կոչուած անհունապէս փոքր ելեկտրա-կան ուժի կեդրոններէ կազմուած ըլլալն չապա-ցուցաներ թէ ամբողջ տիեզերքն ալ ելեկտրակա-նութենէ կը բազկանայ էապէս: Նախ հարկ է ա-պացուցանել թէ աստեղաց ու արեւներու մէջ ալ կը գտնուին ճիշդ այն տարրերն որոնք կը կազմեն մեր երկրագունդը: Նիւթի կողմանէ տիեզերաց տարրեր մարմիններու միութիւնը ապացուց Հիւ-կինս Անդրիային իբր կէս դար առաջ, Հրաչէկ նիւթերու ձեւացուցած լուսապատկերային սեւ գծերուն աստեղային լուսապատկերներու մէջ տես-նուածներուն հետ բաղդատութիւնը երեւան բե-րաւ սա զարմանալի իրողութիւնը թէ տարրեր տարրեր ինքնայատուկ սեւ գծեր կ'արտադրեն լու-սապատկերին մէջ, թէ տարրեր աստղերու լուսա-պատկերներ որոշ տարրերու համապատասխան սե-գծերն կ'ունենան և հետեւաբար թէ այսինչ տար-րերը կը գտնուին այսինչ աստղին մէջ: Ահա այս սքանչելի մեթոտով գիտութիւնը կրցաւ աստե-ղային մարմիններու քիմիական բազկացութեանց վերահասու ըլլալ և կազմել իր աստեղաբանական տարրաբանութիւնը: Այսօր այնքան ստուգապէս գիտնք թէ այսինչ ծանօթ տարրերը կը գտնուին արեւուն կամ այնինչ աստղին մէջ որքան ստու-

դապէս գիտենք թէ թիւումին ու ջրածին տարրերը կը գտնուին ջրին մէջ: Այսօր գիտութիւնը վճռաբար կրնայ յայտարարել թէ անհուն հեռաւորութիւններով իրարմէ անջատուած աստեղային բիւր դրութեանց մէջ կը գտնուին նոյն այն տարրերէն որոնցմէ մեր երկրագունդն է կազմուած, թէ նիւթի միութիւն մը կը տիրապետէ ամբողջ տիեզերաց մէջ և հետեւաբար թէ տիեզերքի կազմակերպութեան ֆիզիքական վերջնագոյն հասարակաց ատագնն է ելեկտրականութիւնը:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

Երազեա- Բնոյթ. Քաջածանօթ իրողութիւն մըն է թէ այնչափ խոր քունի մէջ ընկզմած չըլար երազողն որչափ կ'ըլլայ առանց երազ տեսնելու ննջող անձը: Սովորական հաւատալիք մըն է թէ քնացողը միշտ անընդմիջաբար երազ կը տեսնէ, բայց կը մոռնայ զայն յաճախ, թէ աներազ քուն չկրնար ըլլալ և թէ քունի ծանրութեան աստիճանն է որ կ'որոշէ մեր երազներու յաճախութիւնը, որչափ խոր ըլլայ նինջը այնքան ալ նուազ կ'ըլլան տեսնուած երազները:

Բայց այս մասին վերջնագոյն գիւտերն և ուսումնասիրութիւններ դրութեան մը մէջ ամփոփող յօդուածագիր մը կը տեղեկագրէ թէ մարդկային քունը բոլորովին աներազ կրնայ ըլլալ երբ կատարեալ հանգիստ վայելէ ուղեղն: Երազ տեսնել այն ատեն կը սկսինք միայն, երբ ուղեղի ստորնագոյն կեդրոններն կ'արթնան ու իմացական բարձրագոյն կեդրոններն քնացած կը մնան: Այս է պատճառը որ անկանոն, ոստոստուն, անպատասխանատու ընոյթ մը կը ստանան մեր երազներէ չատեր: Բանականութիւնն ու կամք կը բացակային երազներէն, որովհետեւ իթէ ներկայ ըլլան անոնք՝ ըսել է գործօն վիճակ մը ունին ուղեղի բարձրագոյն կեդրոններն ու մենք քնացած վիճակ չունինք ընաւ:

Քնոյ մէջ հոգեկան բարձրագոյն գործունէութիւններն աւելի կամ նուազ կատարելապէս ջրնջուած կ'ըլլան: Ենթադրեալ կամ անդրադարձ գործունէութիւններն՝ անկաշկանդ գիտակից կեանքի իշխողութենէն՝ ազատ ասպարէզ կը զրտնեն գործելու ու երազը կ'առաջնորդուի արտաքին կամ ներքին զուգորդութիւններէ: Ժամացոյց մը կը զարնէ ու ահա այդ ձայնը յուղարկաւորութեան զանգակի մը նման կը հնչէ ու երազողին մտաց կը թելադրէ իր և կամ իր մէկ բարեկամին թաղումը: Երիտասարդ մը երազին մէջ տեսաւ որ քարացած էր իր սրունքներէն մին. անդամա-

լուծութեան առաջին նշանն էր այս երազը, քիչ յետոյ իրապէս անդամալոյծ վիճակ մը ստացաւ այդ սրունքը:

Երազողը զգայարանական պատրանքներ ունեցող արթուն անձի մը կը նմանի: Տեսողական պատրանքներն են ամենաշատը. շօշափման, ճաշակելեաց և հոտառութեան պատրանքներ նուազ յաճախադէպ են. իսկ լսողական պատրանքներ խիստ հաղուադէպ: Երազատես մը ինքզինքը դատարանն ըլլալ կը կարծէ. կը տեսնէ դատաւորները, հանդիսատեսները, վկաները, կը տեսնէ փաստաբաններուն պաշտպանին ամբաստանալը, կը կարծէ թէ կը լսէ զանոնք, կը հասկնայ անոնց բաժնեկցութիւն իմաստը, բայց այս իմաստը իր մտաց կը հասնի առանց խօսողին ձայնին. ձայն չլսել:

Ամէնէն անկապակից դէպքերու իրերայաջորդութիւնը երազողին զարմանք չառթեր ընաւ: Քանի որ մտաց բարձրագոյն կեդրոններն ջնջուած են, ամէնէն տարօրինակ դէպքերը կը պատահին առանց ամենադոյզն զարմանք կամ զղջում պատճառելու երազողին: Անոր բարոյական զգացումը կը բթանայ բոլորովին: Ամէնա ալ երազներու մէջ ամէնէն ոճրագործական կեանքեր վարած ենք առանց տխրելու կամ զղջման որեւէ զգացումի: Քարէնթըրը կը պատմէ թէ խորապէս կրօնական բնաւորութիւն ունեցող իր մէկ բարեկամը մեծապէս կը չարչրկուէր գիշերային երազներէ, որոնց միջոցին ամէն տեսակ ոճիրներ կը գործէր, գողութիւն, սպանութիւն ևայլն, առանց խղճի ամենադոյզն խայթ մը զգալու: Իր միակ վախը կախաղան հանուելու վտանգը կը կազմէր:

Դուրսէն ամէն զգայութիւն որ քնացողն արթնցնելու չափ զօրաւոր չըլլար՝ ուղղութիւն կուտայ անոր երազոց: Շօշափման զգայութիւնը ամենակարեւորն է այս մասին: Հաւանաբէն շօշափման զգայութենէն ծագում կ'առնեն ամենամեծ մասը մեր երազներուն: Բազմաթիւ օրինակներ կան այս հաւաստումը լուսաբանող: Աշխարհագրութեան ուսանող մը խիստ տաք իրիկուան մէկ մասը անցուց կեդրոնական Ափրիկէի լիճերուն քարտէսն ուսանելով, Քիչ վերջ պատկերով՝ քրտանց մէջ թաթխուեցաւ. երբ արթնացաւ, քրտինքը մարմնէն վար կը հոսէր: Այս պարագան երազել տուաւ իրեն թէ իր մորթը կեդրոնական Ափրիկէի լիճերուն քարտէսին էր շփուած և թէ յստակօրէն կրնար տեսնել անոնց կապոյտ գոյնը:

Զգայական խաբկանաց չարք մըն է երազը, որուն սակայն չեն ընկերակցիր մարմնական գործօն չարժուամեր: Սովորական երազատեսը չքալեր, ոչ

ալ կը դրէ : Շարժողական տիպ չեն կրնար ունենալ սովորական երազներն , որովհետեւ բնականօրէն քունը թեթեւ է բաղդատաբար , իսկ շարժումներ՝ որչափ ալ դոյզն՝ պիտի արթնցնէին քնացողը :

Աներազ քունը , ուրեմն , պիտի նկատենք՝ այս հեղինակին կարծիքով՝ իրրեւ ուղեղային բարձրագոյն և ստորնագոյն կեդրոններու պաշտօնէութեանց ժամանակաւոր դադարում մը : Երազալից քունը պիտի նկատենք դադարում միայն բարձրագոյն կեդրոններու պաշտօնէութեանց , երբ ստորնագոյն կեդրոններն կը գործեն : Երազին մէջ շարժողական կամ մկանական պաշտօնէութիւնք երբ մուտ գտնեն , իսկոյն կ'արթննան բարձրագոյն կեդրոններն ու կը վերջանայ երազը : Կ'արթննանք՝ կան սակայն պարագաներ երբ այն աստիճան խոր քունով մը համակուած կ'ըլլան բարձրագոյն կեդրոններն որ շարժողական մտապատկերներ իսկ չեն կրնար արթնցնել զանոնք : Այսպիսի վիճակի մը կ'ենթարկուին քնաչրջիկներն ու հիփնոթագածներ :

ԲԱԶՄԱԶԲԱՂ ԱՅԽԱՐՀԵՆ

Հիմա Սըր Օլիվըր Լոճի ելեկտրականութիւնով երկրագործութեան կերպը կը գործածուի Գերմանիոյ , Անգղիոյ և Հոլանտայի ագարակներուն մէջ : Դայուանուած (վոլթայեան բարձր ելեկտրականացած) երկաթ թելերու ցանցակերպ մը , փայտեայ ձողերու վրայ հաստատուած , տարածուած է ընդ արտին վրայ 18 ոտք բարձրութիւնով և իւրաքանչիւր ձողի հեռաւորութիւնն ալ 70 եարտաւ ըլլալու պայմանով : Այնպէս որ իւրաքանչիւր արտավարի ձող մը միայն կ'իյնայ , կայ նաեւ ելեկտրաթելի կծիկ մը որ սովորական ելեկտրաուժան մեքենայով մը տեւական հոսանքով մը թելերը կ'ելեկտրականացնէ 100,000 ելեկտրական չրջանով : Այս հողին վրայի օդին ելեկտրականացումը , որը 8-10 ժամ , կը տեւէ վեց ամիս : Շատ պզտիկ ելեկտրական ոյժ պէտք է : Իւրաքանչիւր արտավարի արտադրութիւն հարիւրին երեսուն կ'աւելնայ այս կերպով , և երբեմն ա'լ աւելի նպաստաւոր պայմաններու տակ :

— Իտալական պատերազմական մեքենագէտներ կատարեալագործած են հնարք մը , որ սպարապետի կեդրոնական կայանի պաշտօնեաներուն կոճակի մը վրայ կ'օխելովը կարելի պիտի ընէ Ալպեաններուն տակի Սէմիլոնի փապուղին կործանել : Թէ՛ Իտալիա , թէ՛ Զուիցերիա բաւական ատենէ ի վեր այս երկու երկիրները իրարու միացնող փապուղին բերանները ամրացնելու ետեւէ եղած են շարունակ : Պատերազմի մը ատեն երբ պէտք ըլլայ թշնամի բանակին արգելել որ չկարենայ օդ-տուիլ այս ճամբայէն՝ փապուղին կրնայ վայրկեանա-

պէս կործանուիլ այդ հնարքով , և 7 տարիներու մէջ շինուած այդ գործը ոչնչանալ : Փապուղին մէջտեղին մօտ , Զուիցերական սահմանէն քսնի մը եարտա հեռու , մեքենագէտներ կրկնամաս երկաթ դուռ մը ղեւեղած են որ պիտի կրնայ ժամը 60 մղոն ճամբորդող ձեպընթացի մը գնացքը արգելել : Դուռը պիտի շարժի ելեկտրականութիւնով իղէլէ , որ փապուղին իտալական կողմին կայարանն է : Սովորական ժամանակներ դուռը ժայռէ պատերուն մէջ պահուած է , և շարժմը մէկ անգամ զգուշութիւնով փորձ կը կատարուի :

— Ի. Ս. Չէյմպըրը , Նիւ Եորքի ծանօթ մեքենագէտ ճարտարագէտ մը , ծրագրած է շինել նորօրինակ քաղաք մը , զոր կարելի է նմանցնել հորիզոնական գիրքի մէջ դրուած Ամերիկեան երկնակարկառ չէնքերու : Այս անընդմիջաբար շարունակող քաղաք-տունը իր ջրամբարներուն համար ջուր , նաեւ ջերմութիւն , լոյս , ոյժ և փոխադրութեան միջոցներ , — վերամբարձի տեղ անձայն ու միագլիծ տեսակ մը կառաշար — պիտի ունենայ : Շարժական կողմնակի ճամբայ մըն ալ պիտի ըլլայ ծրարներու մեքենական փոխադրութեան համար , ինչպէս նաեւ ճամբորդ և կերակուր փոխադրելու : Շինութեան ծախքին մէջ եղած խնայողութիւնը այնչափ մեծ պիտի ըլլայ որ վարձքը շատ ատեն պիտի ըլլայ , Կերակուրի գնումը և պատրաստութիւնը մեծաքանակ պիտի ըլլայ , և կերակուրները յարմարապէս որոշուած խոհարարական կեդրոններէ կարելի պիտի ըլլայ ապսպրել : Այս եզակուն քաղաքին մէջ ըլլալիք արհեստներն ալ ասոնք են — հիւսել , ասեղնագործութիւն , արուեստական ծաղկաշինութիւն , արդուղարդի առարկաներու պատրաստութիւն , փայտեայ գործեր շինել , խաղալիք շինել , գիրքեր պատրաստել և ուրիշ տեսակ արհեստներ :

— Շոշոնի թումբը կիրճի մը մէջ մխուած հրակայ սեպի մը կը նմանի : Կիրճը 2,000 ոտք խոր և 8 մղոն երկար է : Թումբը 382 ոտք բարձր և վրայէն 200 ոտք լայն է : Երբ Շոշոն գետը առաջին անգամ իրեն դէմը դառաւ այս թումբը՝ ընթացքը դէպ ի ետ փոխեց , լեռներու միջեւ զանուոգ հովիտը ջուրով լեցուեցաւ և Ուայոմինկի գեղեցիկ լիճերէն մին շինուեցաւ : Թումբը 132,000 արտավար կորսուած հող շահեցուց նոր կազմուած իւճին միջոցով՝ զայն ջրուելու ընդունակ դարձնելով : Կը հաշուուի որ այս տեղի երկրագործական արդիւնաբերութիւնը 16,500 հոգի պիտի կրնայ պահել , և հողին արժէքն ալ մէկ արտավարը 3է մինչեւ 50 կամ 150 տղարի բարձրացուցած է : Թումբին շինուելուն համար կէս միլիոն տղարէ քիչ մը աւելի ծախք եղաւ :

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ԲԱԺԻՆ

ՁՄՐԱՆ ՁԱՅՆԸ

Տերեւամերկ ծառերուն չոր ու նիհար
Ոստերուն մէջ կը սուլէ ձայնն անոր սուր,
Անան վերջին գօս տերեն երբ հողմավար,
Ուղեմուր կը պըտուտքի զիւրափչուր:

Երբեմնի ծոյլ ու ծիծաղկոտ ծովերուն
Հիմա փրփրող ալիքներուն երախէն
Կը գոռայ նոյն ձայնն որոտման մը հանգոյն,
Մինչ ալիքներ ժեռուտ ափերն մըտրակեն:

Փոթորիկին ոռնումներուն ալ մէջէն,
Ձմրան նոյն ձայնն է որ լըսուի մոլեգին,
Զի երբ հողմեր սառ չունչերով կը փռչեն,
Նոյնն է յանկերգն իրենց տըխուր, խոհէրգին:

Ձմրան ձայնն է, ով Հայ հարուստ, ներս քաշուէ,
Վայելելու բեր բարիքներդ բազմազան,
Թաղուելու խորն բազմոցներուդ թաւիչէ,
Ձըլլայ վայելքդ խոռովէ թշուառ եղբորդ ձայն:

Ձմրան ձայնն է, ով Հայ զեղջուկ, ներս մըտիր,
Անպատըսպար հիւղակիդ մէջ գուն գոնէ
Կըրնաս խառնել քու սճախին տաք մոխիր,
Ձեռքդ թերես պատառ մը չոր հայ գրանէ:

Ձմրան ձայնն է, ով Հայ աղքատ, դուն ալ քու
Յաւերդ լաց փակ դրան առջև հարուստին,
Կըրնայ ըլլալ ձայնդ աղերսող, ողբերգու,
Գուժի կայծով աւքընէ սիրտ մը ցրտին:

Ձմրան ձայնն է, ով Հայ որբիկ, ի՞նչ ընես,
Ա՛խ, խեղճ վիճակդ երբ կը խորհիմ... կը սոսկամ...
Ա՛խ, քեզ համար արիւն կ'երթայ իմ սիրտէս,
Բոլոր սիրտդ, հոգիդ համակ ես կը զգամ:

Ձմրան ձայնն է, բարի սիրտեր, ալ բացէք,
Ձեր զըթուծեան դուռները լայն, հիւրընկալ,
Հոն թող սփոփուին աղքատն, այրին, որբիկն հէք,
Մինչև զըւարթ, կեանքոտ գարուն գայ դարձեալ...:

ԿԻՆԿԵՏԻ

ԹՈՒՐԿ ՄԱՄՈՒԼԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ

(Համառօտ որոշումներ)

Թուրք ազատականները Սուլթան Ազիզի օրե-
րէն սկսեալ իրենց զաղափարները տարածելու հա-
մար ազատանեցան Եւրոպայի հիւրընկալ երկիր-
ները:

1866 թուականներուն Մուսթաֆա Ֆազլի փա-
շա արդէն Փարիզ քաշուած էր և անկից կը զրկէր
պատմական հուշակ ունեցող տեղեկագիրներն ներ-
կայացուելու համար Սուլթանին: Անոր չուրջ հա-
ւաքուած երիտասարդներէն Սաիտ պէյ կը հիմնէր
Մուհեմեդ անուն թերթը՝ զոր քիչ վերջ կը փոխադ-

րէր Անտոն Ե. Տարի մը վերջ Անգղիոյ մայրաքա-
ղաքին մէջ կ'սկսի հրատարակուիլ Հաբուսթի:
Ղեկավար-խմբագիրները հասարակական որոշ ծրա-
գիր չունէին, չունէին նաեւ ո՛չ յեղափոխական
ձգտում, ո՛չ ալ դաւադրական կազմակերպութիւն:
Թերթին չուրջ բոլորուող Երիտասարդ-Թուրքերը՝
չատ կէտերու մէջ տարակարծիք՝ համաձայն էին
թէ պետական կազմը կարօտ է բարեկարգութեան
և ազատական-սահմանադրական ոգով բարեփո-
խութեան: «Երիտասարդ-Թուրքերու այս կուսակ-
ցութիւնը կը յայտարարէր թէ համալուծութեան և
համուրոպականութեան դէմ անհրաժեշտ է հա-
կադրել համալուծութիւնը: Կ'արձակէին դատարկ
և ուռուցիկ խօսքեր և սկզբունքներ՝ կապկելով
Եւրոպական յեղափոխականները» Այսպէս կը գրէ
Վամպէրի՝ խօսելով Հաբուսթի խմբագիրներուն
մասին: Անվերապահ կերպով չէ կարելի, սակայն,
ընդունիլ այս խօսքերը, քանի որ Հունգարացի ա-
կանաւոր արեւելագէտը միշտ ճշմարտութեան և
արդարութեան համար չէ խօսած, մանաւանդ գահ-
ընկէց Սուլթանին, Համիտի, ընդունելութեանց
և շնորհներուն արժանանալէ վերջ:

Սուլթան Ազիզի անկումէն յետոյ Թուրք ազա-
տականները Եւրոպայէ կը վերադառնան. կը վերա-
դառնան նաեւ Քէմալ պէյ՝ Մակուսայի բանակն,
և ուրիշներ՝ իրենց արքայազայրերէն: Երիտասարդ-
Թուրքերը Պոլիս են՝ վերանորոգման գործին զու-
լը: Համիտ յամր այլ վստահ կերպով կը տապալէ
ազատական նորահաստատ կարգերը: Երիտասարդ-
Թուրքերէն ոմանք դաւանափոխ եղած են, շատեր
վստած և մէկ քանիներ արքայազայրերէն: Բողոքի
ձայները դադրած են, միայն Քէմալ-պէյն է որ իր
արքայազայրէն կը հնչեցնէ իր որոտը և այդ որոտը
գաղտնի փսփոսէքներով կը ծաւալի երկրին բոլոր
ծայրերը:

Հայկական-անջատողական վտանգը և լռնապե-
տութեան սաստկացումը երկրորդ անգամ կը ստեղ-
ծեն արտասահմանեան Թուրք մամուլը: Այս ան-
գամ աւելի բազմաթիւ են բողոքի օրկանները,
Թուրք երիտասարդութիւնը յեղափոխական-դա-
ւադրական կազմակերպութիւն մը գծելու և ստեղ-
ծելու կը հարկադրուի վերջապէս և հիմը կը դրուի
Միութեան և Յառաջդիմութեան Գոմիթէին: Ըմ-
բռնումներու տարբերութիւններէն Երիտասարդ-
Թուրքերը կը բաժնուին, չերտաւորումը կը սկսի
և աւելի վերջերը կը կազմուի Սապահետափին կու-
սակցութիւնը: «Ապակեղորոնացման և նախաձեռ-
նութեան իկն»:

1894ին Մուրատ պէյ կ'անցնի Եգիպտոս, հոն

փոխադրելով իր Մէլանը, որ արդէն շատ ժողովորդական թերթ մըն էր և քանիցս դադարման դատապարտուած : Մէլան կը պայքարի Հայկական վտանգին և Սուլթան Համիտի միանշանակութեան դէմ : Նոյն ատենները Ահմէտ Րիզա պէյ արդէն փարիզ կը գտնուէր, լքելով Պրուսայի կրթական Տեսչի պաշտօնը և կը հետևէր դրական իմաստասիրութեան վարպետին Օկիլսթ Գոնթի դասախօսութիւններուն : Ինքն ալ կը սկսի հրատարակել Մէլէթէնը՝ որուն կը միացնէ Պրանսերէն յաւելուած մը 1896ին :

Այս երկու կարեւոր օրկաններէն առաջինը կը դադրի Մուրատ պէյի վերադարձով, իսկ Մէլէթէնը անվատ կը շարունակէ իր պայքարը մնալով միշտ պատնէշին վրայ : Ահմէտ Րիզա պէյ արտասովոր կորովամտութիւն ցոյց տուաւ Համիտի հալածանքներուն հանդէպ, ստիպուեցաւ իր թերթը փոխադրել Փարիզէն Ջուրիքերիս, յետոյ Պուէրթա, որովհետեւ Պրանսական կառավարութիւնը արգելքներ հանեց իրեն դէմ և Ջուրիքերիոյ մէջ Համիտ յաջողեցաւ դնել Մէլէթէնի համար գործածուած թուրքերէն տառերը :

Ապտիւլ Համիտ յաջողեցաւ դադրեցնել ուրիշ քանի մը թերթեր կամ հալածելով և կամ հիմնադիր-խմբագիրներուն շնորհ և ամսական չուսկելով : Կասկած կայ որ մէկ քանիներ թերթ հրատարակած են պարզապէս ելլալով շնորհներուն արժանաւոր համար :

Մուրատ պէյի վերադարձէն վերջ, երկու բժիշկներ Իսհազ Սիւքրիթի և Ապտուլլահ Ճէվտէթ մընէվի մէջ կը հիմնեն Օսման անուն թերթ մը և միանգամայն կը հրատարակեն Թոքթէ անուն երգիծաթերթը : Այս առթիւ Սիւքրիթի պէյ յարսութեան ժամանակ մտած է Դէշմէի խմբագրութեան հետ և Քրդերէն կոչ մըն ալ հրատարակած է նոյն թերթին մէջ, իր հայրենակիցներուն ուղղուած : Փարիզի զեսպան Միւնիսի փաշա կը յաջողի դադրեցնել առ Օսմանը՝ հիմնադիրներուն խոստանալով որ ի փոխարէն Համիտ ազատութիւն պիտի շնորհէ թարգմանութիւն քաղաքական բանտարկեալներուն : Օսման կը դադրի, և բանտարկեալները փոխանակ ազատ արձակուելու կը մնան աքսորեալներ : Համիտ միշտ յաջող ելած է խորհուրդներէն մէջ, Սիւքրիթի պէյ կը կարգուի Հոգովի Օսմ. զեսպանատան բժիշկ և մահը վրայ հասնելով կը թաղուի Սան Ումօ. իր ածիւնները անցեալները փոխադրուեցան Պոլիս Տր. Րիզա Նուր պէյի կողմանէ : Ապտուլլահ Ճէվտէթ պէյ կը թողու Վիէնայի Օսմ. զեսպանատան բժիշկի պաշտօնը՝ որուն կարգուած

էր Օսմանլիկ դադրելէն վերջ, և Կանցնի եգիպտոսուր կը հիմնէ Ինթիլաթը և կը հրատարակէ յեղափոխական ոգով մատենաշար մը : 1898ին եգիպտոսի մէջ կը հրատարակուին Գանն և Էսմայ Սրաբերէն և Թուրքերէն, Ելլալ Թուրքերէն և Անդլիերէն :

1901էն վերջ կը սկսի հրատարակուիլ Շուրայ և Իսթէթի խմբագրատեղութեամբ Սամի փաշազատէ Սէզլի պէյի՝ որ Օսմանեան դրականութեան մէջ հաստատ համբաւ մը չինած էր մասնաւորապէս իր Սէրիւշէնի վէպով : Շուրայ և Իսթէթի խմբագիրներէն մին՝ Սաիպ պէյ քիչ վերջ կը հեռանայ և Կանցնի Սահաֆի խմբագիր-տնօրէնութեան :

1906ին Իլիսան Սապահէտինի Փարիզի մէջ կը հիմնէ Թէրթէնը՝ իրրեւ օրկան իր կուսակցութեան : Թերթին՝ գլխաւոր աշխատակիցներէն է Ահմէտ Ֆազլի պէյ՝ որ Թաշ Գըշլայի պատերազմական առեւտնէն մահուան դատապարտուելէ վերջ թարապուելուս զրկուած էր :

Աւելցնենք նաեւ Շուրայ և Օսման և Ենի Ֆէթի, որ կը հրատարակուին եգիպտոս և կը խմբագրուին այլադաւան Օսմանցիներէ և կը հակին դէպի Սապահէտինի կուսակցութիւնը :

Ասոնք են արտասահմանեան թուրք մամուլին գլխաւոր ներկայացուցիչները՝ որ այս երկրին ազատագրութեան պատմութեան մէջ առաւել կամ պակաս համեմատութեամբ զեր խաղացած են : Արտասահմանեան թուրք մամուլին ամբողջական պատմութիւնը ունենալ զրեթէ անկարելի գործ է, այնքան բազմաթիւ են երեւցող թերթերը և շատերը հազիւ քանի մը թիւի կեանք ունեցած են :

Թուրք մամուլը վերսկսաւ իր գոյութիւնը արտասահմանի մէջ, բայց այս անգամ, փոխանակ ազատականներուն, յետաշրջականներն են որ կը ջանան երկրէն ներս լսելի բնել տալ իրենց ձայնը Մէլէթէնի մէջ :

Այս տեսութիւնը փակելէ առաջ աւելորդ չպիտի ըլլար ըսել թէ Թուրք յեղափոխական պատմութիւնը արտասահմանեան մամուլին իրրեւօժան դակ չունեցաւ երկրին մէջն իսկ զադանի մամուլ (presse clandestine) որ այնքան ազդեցիկ զեր կատարած է Եւրոպական յեղափոխութիւններու առեւտն : Միայն Վանայ մէջ հրատարակուիլ սկսած էր Ազատութեան հռչակումէն քիչ առաջ Սապահէտինի անուն թերթ մը տեղւոյն Դաշնակցականներուն և թուրք ազատականներուն աշխատակցութեամբ :

Պարտիզակ

ՅՈՂԱՆՆ

ՄՐ. ԲՈՂԵՎԷՂԻԹ ԵՒ ՄՐՅԱՀԱՆԴԵՍՆԵՐ

ՕԴԻՆ ՄԵՋ

Ս. Լուիս իբր երեսուն տարիէ ի վեր սովորու-
թիւնը ունեցեր է աշխան սկիւրները ունենալ իրեն
յատուկ տօնախմբութեան հանդէսներ: Այս հան-
դէսները, որոնք առաջ մէկ երկու օր հաղիւ կը
տեւէին, այս տարի բացառաբար երկու շաբաթ
տեւեցին: Հանդէսներէն միայն երկուքը վերին սա-
տիճան չահեկան լինելով՝ կը փափաքիմ Աւետիքե-
րարոյ ընթերցողաց ալ բաժին հանել անոնց մէջ
մեր տեսածներէն:

Նախորդ նախագահ Մր. Բողեվելթը, որ հիմա
ինքզինքն իրաւամբ Միաց. Նահանգաց հասարակ
քաղաքացի մը կը սեպէ, հրաւիրեցինք որ մէկ օր
մեզի հիւր ըլլայ և մասնակցի մեր հանդէսներուն:
Սիրով ընդունեց մեր Ս. Լուիսցիներու՝ հրաւէրը
ու եկաւ: Արաւ հինգ բանախօսութիւններ, որոց
մին լսեցին քաղաքիս բոլոր դպրոցականները հա-
սարակաց պարտէզի մը մէջ, ուր հաւաքուեցան,
կանխաւ ծանուցուելով թէ ըլլալիք բանախօսու-
թիւնը յատկապէս անոնց համար պատրաստած էր
Մր. Բողեվելթ: Այս բանախօսութիւնը, որուն հրա-
տարակութեան համար Աւետիքե-
րարոյ սիւնակները շատ անձուկ են, յաջողեցաւ տղայոց ուշադրու-
թիւնը իր վրայ լարուած պահել մէկ ժամ: Նիւթն
էր «Խաղալ և ուսանիլ, ուսանիլ և խաղալ» «Ա-
շակերտները» ըսաւ Մր. Բողեվելթ, «յառաջագէտ
լինելու են թէ՛ խաղալու և թէ՛ ուսանելու մէջ:
Խաղալը ոչ միայն մարմինը, այլ նաեւ միտքը կը
զօրացնէ: Խոստովանեցաւ թէ ինքը շատ փափուկ
ու տկար մանուկ մը եղած էր, այնպէս որ իր ա-
ռողջական վիճակը անձկութիւն կը պատճառէր իր
ծնողաց. բայց կրցաւ Բնութենէն բռնի կորզել քա-
ջողով մարմին, տոկունութիւն, զօրաւոր մկան-
ներ, մաքուր և ճոխ արիւն, պինտ ջիղեր ու կայ-
տառութիւն: Ինքը պատանի եղած ժամանակ տե-
սաւ թէ բան մը ընել կարենալու համար նախ
անհրաժեշտ էր իրեն զօրանալ Ֆիզիքապէս:
Նախագահ եղած ժամանակ իր ձեռքին վրայ
գտնուած քաղաքական ծանրակշիռ խնդիրնե-
րու չափ կարեւոր կը սեպէր մարմնամարզը:
Կ'ընդունէր թէ պիտի չկրնար ընել ինչ որ ըրած
էր իրեւ նախագահ, եթէ առաջ իր հոգեւոյ ընա-
կարան՝ մարմինը հաստատուն հիման վրայ չդնէր:
Գործելու ծարաւի էր և հաճօք կը զգար երբ իր
ջանքերը խոչընդոտներու բախէին և այդ խոչըն-
դոտներուն հետ կոտուելով՝ զանոնք կը հարթէր և յա-
ռաջ կը խաղար: Յիշեց խիստ երկայն ցանկն այն
գրքերուն, զորոնք հետը տարած էր իր վերջին
Սփրիկեան ճամբորդութեան ժամանակ, Բաւական

նանանք յիշելով անոնցմէ միայն մէկ քանինքը:
Մր. Դիրք, Պընսանի ճամբորդութիւնը, Թէնիսը, Ո-
ղիսեւս, Արիստոտել, Կիպլընի հատորներ, Պատմու-
թիւն Սրբաքննիչ Ատենի, Նախապատմական Յու-
նաստան, Շիլլէր և այլն:

Ունեցանք սաւառնակներու (aeroplane) և օդա-
պարիկներու միջազգային մրցահանդէսներ Մր. Բո-
ղեվելթի հոս գտնուած ժամանակ: Սաւառնակնե-
րու մրցահանդէսն մին եղաւ այն բաներէն, որոնց-
մով Ս. Լուիս պատուասիրեց իր պատկանելի հիւրն,
որ երբ տեսաւ թէ օդանաւորդներ սաւառնակնե-
րու վրայ նստած՝ թռչունի պէս կը թռչէին, մեծ
զարմանօք լեցուած՝ բացազանչեց. «Ասիկա էն հի-
սքանչ բանն էր, զոր ես երբեք իմ կենաց մէջ
տեսած եմ»: Մր. Բողեվելթի այս խօսքին մենք
արձագանգ կու տանք: Սաւառնակը կ'ընտոտ մե-
քենայ մը չերեւիր ամենեւին: Իրարմէ իբր վեց
ոտք հեռու զուգահեռական երկու տափակ բաներ,
մին թանձրաքարտի նմանող պաստառ մը և միւսն
բարակ տախտակ մը, իրարու կցուած՝ թեւերու
պաշտօն կը կատարեն: Այս երկու թեւերուն մէջ-
տեղ կը նստի օդանաւորդը, որ վարի թեւին վրայ
հաստատուած մղիչ մեքենայ մը շարժման մէջ դնե-
լով՝ կը թռցնէ օդէն ծանր այս կազմածը, ապշեցը-
նելով հանդիսատեսները: Սաւառնակն բնաւ չունի
օդէն թեւեւ կազով լեցուած պարկ մը, ինչպէս
կ'ունենան օդապարիկներ: Թանձր պաստառ մը,
բարակ տախտակ մը և մեքենայ մը, ահա երբ
զլիսաւոր բաներ, որոնք քսաներորդ դարու մէջ
մարդուն թռչունի թեւեր կու տան: Կը հիանաս
երբ կը տեսնես որ մարդ այսպիսի պարզ կազմա-
ծով յանկարծ կը սաւառնի օդին մէջ, ճիշտ թռ-
չունի պէս երբեմն կը մօտենայ գետին, քերելով
զայն և ապա կողմնակի թռիչ մը տալով իրեն՝ կը
բարձրանայ օդին մէջ և քիչ քիչ հորիզոնական
դիրք կ'առնէ: Թռչունի մը պէս ուզած կողմ կրնայ
երթալ, Սակայն տակաւ հիասթափ կը լինիս, երբ
կը մտածես թէ թռչունն ալ օդէն ծանր է և ին-
չո՞ւ չենք զարմանար անոր թռչելուն վրայ: Թռ-
չունը ունի թեւեր զորոնք կրնայ շարժել, որով-
հետեւ կենք ունի: Սաւառնակն ալ այս կենքի
դերն կատարող մեքենայ մը ունի: Այս մտածու-
թիւնը քիչ զարմանալ կու տայ ոչ թէ սաւառ-
նակի վրայ, այլ անոր զիւտին այսչափ ուշադրած
ըլլալուն վրայ: Մարդը որ կրցեր է գիտնալ թէ
ինչ տարբեր կան արեգական և աստղերու մէջ,
կ'ընել ու չափել երկնային մարմինները և հազար
և մէկ նպատակի ծառայեցնել շողին և ելեկտրա-
կանութիւնը, նոյն այս մարդը դեռ նոր, քսանե-

բորդ դարու մէջ, կրցեր է թոշող պարզ մեքենայ մը շինել: Գիտուններ և հնարիչներ կ'երեւի թէ կ'ունենան իրենց մտաւորական տկարութիւնները, կը պատմուի թէ Նեւտոն մայր կատուի մը և անոր ձագերուն յատկացեալ սենեակի մը դրան վրայ երկու ծակեր շինեց, մէկը խոշոր մայր կատուին համար, միւսը վոքը ձագերուն համար: Տիեզերական քարոզողութիւնը գտնող և բնագիտական կարեւոր գիւտեր ընող մեծ գիտնականն չկրցաւ ըմբռնել թէ խոշոր ծակէն թէ՛ մայր կատուն և թէ՛ իր ձագերը կրնային ելեւմուտ ընել: Դառնանք մեր նիւթին: Օգին մէջ մրցող սաւառնակներ թուով ութ էին: Մէկը Ֆրանսական էր, մէկը Անգղիական և վեցը Ամերիկեան: Այս ութը սաւառնակները դրուեցան Մ. Բոզէվէլի տրամադրութեան տակ և առաջարկուեցաւ որ մանէ անոնցմէ միոյն մէջ, եթէ կը բարեհաճի, և թուի, Նա տուաւ իր հաւանութիւնը և մտաւ Ամերիկեան սաւառնակին մէջ և վեր սլացաւ բիւրաւոր հանդիսատեսներու շունդալից ծափահարութիւններու մէջ: Մ. Բոզէվէլ Օգին մէջ 50 ոտք բարձրանալէ յետոյ, երբ սկսաւ իր ձեռքը շարժել դէպ ի հանդիսատեսները, խնայուցիչ հուրասներու երկարատեւ աղաղակ մը փրթաւ: Կէս ժամու չափ օդին մէջ սաւառնակէ ետքը վար իջաւ ուրախ դուարթ և դո՛ւ իր թռչելու առաջին փորձառութենէն: Իր տեղէս մեկնելէն քանի մը օր ետքը ունեցանք օդապարիկներու միջադպրոց մրցանդէսը, որուն մասնակցեցան երկու Ֆրանսական, երկու Զուիցերիական, երեք Գերմանական և երեք Ամերիկեան օդապարիկներ: Ասոնք կէսօրէն յետոյ, ժամ 4—6, իրենց «մնաք բարեաւ» ըսին հանդիսատես 30,000 Ս. Լուիսցիներու: Առաջին օդապարիկին թռչելէն յետոյ, երկրորդ օդապարիկն պարտ էր սպասել 12 րոպէ, նոյնպէս երկրորդն, չորրորդն և այլն: Երբ ամէնն ալ օդին մէջն էին, քաղաքին ամէն կողմէն կարելի էր տեսնել զանոնք: Իրենց չուէն դէպ հիւսիս էր: Մրցահանդէսի օրուան յաջորդ օրը հետազիրը լուր բերաւ թէ օդապարիկներէն երկուքն վար իջած են, վեցը կը շարունակէին թռչիլ դէպ ի հիւսիս, իսկ երկուքը անյայտ էին: Երրորդ օրն լրագիրներ ծանուցին թէ երկու օդապարիկներ լիճ մը ինկած են, չորսը՝ անյայտ և մնացածները դեռ օդին մէջ են: Զորրորդ օրն իմացանք թէ միայն երեքը անյայտ են: Հինգերորդ օրը ստուգուեցաւ թէ Գերմանական և Զուիցերիական օդապարիկները վար իջած էին: Վեցերորդ, եօթներորդ և ութերորդ օրերը մանրամասնօրէն պատմուեցաւ բոլոր օդապարիկներու վրայ, ի բաց առ-

եալ մէկ Ամերիկեան օդապարիկը: Լրագիրներ լեցուեցան զգայացունց լուրերով այս վերջնոյն մասին: Հազար երկու հարիւր տոյար վարձ խոստացուեցաւ կորսուած օդապարիկին վրայ առաջին անգամ ստոյգ լուր տուողին: Վերջապէս Հոկտ. 27ին առաւօտեան թերթերու առաջին էջին վրայ գտանք խոշոր տառերով դրուած սաւառնակները թէ արկածեալ կամ կորուսեալ կարծուած օդապարիկն իր երկու օդանաւորներով հանդերձ իջած է Քանատայի մէջ Chisgom անուն լճին քով, ճամբորդելով օդին մէջ 1,355 մղոն, որով Ամերիկեան օդապարիկն տարաւ յաղթանակն և շահեցաւ մրցանակն, որ է Gordon Bennet կոչուած ոսկի բաժակ մը: Այսպէս ցարդ եղած միջադպրոցին հինգ մրցահանդէսներու մէջ այս երրորդ անգամն է որ Ամերիկա մրցանակ կը վաստակի: Այս անգամ կըրցաւ գլեւ անցնիլ բոլոր անցեալ յաղթական օդապարիկները իր ըրած երկարագոյն ճամբորդութեամբ:

ՆՇԱՆ Դ. ՂԱՐԱՍԵՅԻՐԵԱՆ

Ս. Լուիս, Ամերիկա

ԳԱՆՁԱՆԱԿԻ ԿԱՆՈՆԸ

Այս կանոնը կամ Բրիտանական հարկահաւաքութեան սկզբունքը Պօղոս կու տար՝ Ա. Կոր. Ժ. 2. մէջ: Ու որչափ պարզ ու պատուական, գրեթէ անմասն կանոն մըն է:

Ա. Պարզութիւնը. «Ամէն մէկը պիտի օրերը, ձեզմէ ամէն մէկը իր քովը թող դիզէ ինչ որ կը յաջողի»: Անհասկնալի բան չկայ, և աւելորդ բան չկայ: Կիրակիէ կիրակի՝ և այսպէս ամէն կիրակի, շաբթուան շահէն մարդ բաժին մը հանէ Աստուծոյ անպատճառ: Բ. Այս բանը թող ընէ «ձեզմէ ամէն մէկը», — եկեղեցւոյ, ժողովրդի մէն մի անգամ, ամէն մարդ, արու էգ, մեծ պղտիկ, աղքատ հարուստ, ո՛վ որ ալ ըլլայ, մէկը զուրս չմնայ: Պարտականութիւնը ճանչցուի ընդհանուրէն: Բ. «Իր քովը» ի պատրաստի, որ չչքաւորի և չչուարի պէտք եղած պահուն, որ անպատեհութիւններ չծագին: Ուրիշներ ունենան ու տան և ինք չունենայ ու ամէնայ և զրկանք մը ընէ իր անձին և առաջադրուած բարի նպատակին: Գ. «Թող դիզէ»՝ Կարելի եղածին չափ առատօրէն խնայէ՝ կարելի եղածին չափ շատով մասնակցելու համար զովելի գործերու: Ժլատութիւն, կծծութիւն և ազահութիւն չմանէ գործին մէջ՝ այլ առատութիւն և առատաձեւութիւն: Ե. «Ինչ որ կը յաջողի»՝ Կամքի և կարողութեան կիրարկում կ'ենթադրուի և կը պահանջուի այս գործին մէջ: Այս ըսել է մասնաւոր ջանքի և հոգածութեան պաշար-

կայ ընելու է ատիկա . — բան մը ինայելը , ունենալը , արամադրելը՝ բարի նպատակներու համար : Իսկ որչա՛փ շատ են բարի նպատակներն ու գործերը : Առաքելոյն նպատակն էր աղքատ սուրբերու համար ոգորմութիւն հաւաքել : Ատիկա իր գործն եղած . էր յաճախ : Այսօր՝ ալ դեռ առաքելական գործ է ատիկա , առաքելական ու Քրիստոնէական միանգամայն : Յիսուս ըսաւ , «Աղքատները միշտ ձեռք հետը ունիք ,» ու պիտի ունենաք : Ու ցորչափ աղքատ կայ՝ աղքատախմամ գործ ալ պիտի ըլլայ : Եկեղեցիին մէջ գանձանակի պէտքը և ներկայութիւնը բարի գործերու համար՝ դրամագլուխ պատրաստելու նպատակաւ է : Եւ բարի գործերը գրեթէ անվերջ շարք մը ունին : Յիշենք համառօտիւ զլիաւորները :

ա. Պաշտելավայրեր և կրթավայրեր չինել և չէն պահել , դպրոցի , եկեղեցիի չէնքեր չինել և անոնց պահպանումը ապահովել , նոյն իսկ պայծառացնել , զօրացնել , ընդարձակել : Պաշտօնեաներ կարգել , ուսուցիչ , քարոզիչ , ժամկոչ , տնտես , հոգաբարձու , գրադիր , եւն . , և անոնց թոշակները վճարել՝ անոնց ապրուստը հայթայթել՝ այն ժամանակին ու ջանքին փոխարէն , որ անոնք ի սպաս կը դնեն հասարակութեան և ժողովրդին : Բ. Միտինարական գործի սատարել . մարդ տալ , գրամ տալ , դուրսը խրկուելու համար , հեթանոս , կռակաշատ աշխարհը՝ զանոնք խաւարէն լոյսի և կուռքերէն կենդանի Աստուծոյ՝ դարձնելու համար , ինչպէս նաեւ նուազ Քրիստոնեաներու և տկար Քրիստոնեաներու՝ զանոնք ծիսականութենէ , նախապաշարումներէ և նման կաշկանդումներէ ազատագրելու և զօրացնելու ու հրահանգելու համար : Իսկ ասոր իբրեւ միջոց՝ Գ. Աստուածաշունչի և տետրակի ընկերութիւններու նպաստել . այն մասունքին՝ որ ուխտեալ ու նուիրեալ է սրբազան գրականութեան մշակումին և ծաւալումին և մըտքերու և բարքերու լուսանորոգմին և յղկումին : Դ. Բուժական հաստատութիւններու օգնել , մարմնաբոյժ և մանաւանդ հոգեբոյժ ձեռքերու , հիւանդանոցներու , կուրանոցներու , անկեղանոցներու , դպրոցներու և արհեստանոցներու , մանաւանդ որբանոցներու : Ե. Օգնել բաղմամբիւ ու բազմատեսակ արկածեալներու , — հիւանդներու , հուրէ և սուրէ հարուածեալներու , ջուրէ ողողեալներու , սովէ մաշուածներու , երկրաշարժէ սարսափածներու և կործանուածներու , համաճարակ հիւանդութիւններէ հալածուածներու , եւն . :

Բ. Պատուականութիւնը . Պատուականութիւնը իր պարզութեան , համառօտութեան , հասկնալիութեան

մէջ էր արդէն , իր ճոխութեանը մէջ , ինչպէս նաեւ հետեւեալներուն մէջ : 1. Դրութեանական կ'ընէ բանը : Անկարգութենէ , անկանոնութենէ և անոնց հետ զայոդ անտեղութիւններէ ազատ կը կացուցանէ եկեղեցիին տնտեսութիւնը : Եկեղեցիին ելեւմուտքը , հաշուեկշիռը կը կանոնաւորէ և զայն տնտեսական անձկութիւններէ կ'ազատէ առյաւելաւ : 2. Ունակութեան կը փոխէ մարդոց մէջ տալու պարտականութիւնը և կ'ազատէ տուողները այն դժուարութիւններէն՝ զորոնք երբեմն կ'զգան տալու ատեն , տուածնին մեծ տեսնելով՝ և զրգուարութիւն ու անվարժութիւն զգալով , անվարժութեան դժուարութիւնը : Միշտ տուողը քիչ քիչ կու տայ և քիչ քիչ տուողը շատ տուողին ցաւը չզգար , թէեւ անկէ շատ ալ տայ , իր տուածը շատ անգամներու վրայ բաժնելով : Ատենը մէջ մը տուողները և քիչ մը առատօրէն տուողները քիչ անգամ չէ որ իրենց անձին զրկանք մը ըրած ըլլալուն ցաւը կ'զգան , մանաւանդ երբ զանց ընեն յիշել , ինչպէս կ'ընեն սովորաբար , ժամանակը՝ երկար ժամանակը , որ կ'անցնի մէկ անգամ տալուն և միւսանգամ տալուն միջեւ : 3. Միշտ , թէեւ քիչ , քիչ , տուողին միտքն ալ ձեռքին պէս այդ պարտականութեամբ մշտապէս կամ գէթ յաճախապէս զրազուելուն համար՝ կը մաքրագործուի , կը սրբագործուի : Արդեօք կա՞յ մէկը որ չգիտնայ թէ ահագին տարբերութիւն կայ այն մարդոց մէջ , — իրենց մտքին , սրտին և նկարագրին մէջ , — որոց մէկուն մտքին մէջ միշտ բարի խորհուրդ մը , իր մը կը գտնուի ու ձեռքովը կը գործադրուի իսկ միւսին մէջ ատեն ատեն և ուշ ուշ : Ունակութիւնը՝ յոռի սովորոյթներու մէջ մոլութիւն է , իսկ առաքինութիւն է՝ երբ բարի են վարժութիւնները : Այդ գիտակցութեամբ տրուած է սա գերազանց խրատը . «Բու անձդ աստուածապատկանութեան վարժեցուր :»

Հաւատարմիկ

ՄԻՋՈՒՆ Յ. ԳԱՐԻԷԼԵԱՆ

ԵՐԿԱՐԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՆՈՐ ՀԱՍՆԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

«Փառքն ու պերճանքը կրցածիդ չափ կրնաս շատցնել , սակայն առողջութիւնը լաւագոյն է :» Զաւր Ուրբ Հաւ : «Առողջութիւն և զուարթութիւն՝ գեղեցկութիւն կ'արտադրեն :» «Մարդիկ որքան իրարու մօտ ապրին այնքան նուազ կ'ապրին :» Տը. Փէր : «Ոմանք իրենց գերեզմանները իրենց ակռաներովը կը փորեն :» Սէֆէ Սէֆէ : «Դուող փակէ արեւուն , պիտի բանաս բոխկին :» Իսթլու Սաւ : «Զուարթամտութիւն , ժուժկալութիւն

և հանդիսա՝ դուռը ուժգին կը գոցեն բժիշկին քթին»
Լույս Թեյլ :

ԺԶ դարուն Հռովմի մօտ մարմարեայ դամբարանի մը մէջ գտնուած խիստ գեղեցիկ ծաղկաման մը գնուեցաւ տասը հազար տոլարի փորձէնտի դքսուհիին կողմէն , և փոխ տրուեցաւ Բրիտանական թանգարանին : Այցելուն խիստ կ'ազդուի աւոր անզուգական չափակցութենէն , սակայն զայն մօտէն զննելով կը տեսնէ որ երեսը սպիաքած է ճայթիւններով , և տեղ տեղ ծակերը գոցուած են տեսակ մը կաշուով : Այցելուին կ'ըսուի թէ յիմարին մէկը մի անգամ զարկած է իր գաւազանով այս գեղեցիկ ծաղկամանին , և զայն հարիւր կտոր բրած է : Անոր բեկորները չափ անգուծութիւններով և ծախքով քով քովի դրուած են , սակայն ծաղկամանը իրապէս աւեր մըն է : Այլսար լի է այսպիսի կիներով և այրերով՝ խորտակուած՝ սպիաքած , ջախջախուած և կարկտուած՝ սոսկ ստուերները իրենց նախկին վիճակին : Հորէյս Մէյն կ'ըսէ . «Վստահ եմ որ պիտի կրնայի կատարել կրկնապատկը այն գործին զոր կատարած եմ ցարդ , և թէ լաւագոյն կերպով և յիւրութեամբ , եթէ ՁԱ տարեկան եղած առեւնս գիտցած ըլլայի այնքան բան առողջապահական օրէնքներու մասին՝ որքան հիմա գիտեմ : Գոյէ՛ճ գտնուած պահուս մօլորակներու շարժումներուն վրայով ամէն բան խիստ զգուշութեամբ սորված էի , սակայն բուն իմ կազմութեանս և մարմնոյս անդամներուն պաշտօններուն և անոնց առողջութիւնը ապահովող օրէնքներու մասին քացարձակ տգիտութեան մէջ մնացած էի » :

Փաստալի այն վարդապետութիւնը որ կը սորվեցնէ թէ հիւանդութիւնը Բրիտանեաներուն բնական վիճակն է և մարմինը հողիին բնական թշնամին՝ իր ազդեցութիւնը կորսնցուցած է : Փամանակիս պահանջն է զնդերային Բրիտանեանութիւնը : Այլեւս մարմինը իրեն հողիին չլթայուած սատանայ և կիրքերը նուաճելու համար ճնշուելու և սովամահ ըլլալու դատապարտուած չնկատուիր : Հին աստեղեկագիտութեան զիջողները տասը մարդու ոյժ ունէին , և իրենց սպասաւորները կրնային որձաքարը ուտել ու մարսել : Սիտ այնքան ուժով էր որ բորտաի մը հետ կրնար պսակիլ և անկէ չէր վարակուեր : Հազմայեցիք ֆիզիքական տկարութիւնն ու աճեւութիւնը կ'արհամարհէին : Մեծ և իմաստուն Կատոն քսորի ծրագիրը յղացաւ բոլոր անոնց համար որոնք զստամած , խուլ և անօգնական էին - կ'աքսորէր զանոնք Տիբերի մէջ Եսկիւզապիուսի կղզին , ուր անոնք կը մեռ-

նէին քաղցէ ու լքուէ : Յոյներն ալ կ'աքսորէին տկար և աճեւ եղողները երբ անոնք տէրութեան ծառայելու անկարող կ'ըլլային : Անոնց խաղերուն , կոխներուն և հանդէսներուն մեծագոյն նպատակն էր հոյակապ կազմուածք մը ունենալ : Անոնք քաջառողջութիւնը աստուածացուցին յանձին երիտասարդ և գեղեցիկ չաստուածուհի Hygieia : Բազմաթէ այսօրուան գունատ , փոքրալանջ , տկարաբուժ և նիհարացած երիտասարդութիւնը Յունաստանի և Հռովմի կտրիճ երիտասարդութեան հետ : Ի՛նչ տհազին տարբերութիւն : Ի մի բան կեանքի մէջ յաջողութեան առաջին պայմանն է առաջին աստիճանի կենդանական ոյժ մը : Ուղեղը ստամոքսէն մեծապէս կ'ազդուի : Հազուադէպ բացառութեամբ կեանքի մեծ մրցանակները անոնք միայն կը շահին որոնք ունին քաջ ու կորովի կազմուածք : Եթէ մարմնական տկարութիւն մը ունիս , այն քու կատարած ամէն գործիդ մէջ երեւան պիտի դայ : Ֆիզիքապէս որքան իյնաս , այնքան շուտ և այն համեմատութեամբ անյաջողութեան պիտի մատնուիս : Բոլոր մտաւորական կարողութիւնները կ'ազդուին ֆիզիքական թերութիւններէ և տկարութիւններէ : Աւագ որ օրուան քաղաքակրթութեան միտումը եղած է ջլտտել ֆիզիքական ոյժը : Երբ Հըմպոլթի իր յաջողութեան գաղտնիքը հարցուեցաւ , ըսաւ թէ «Յարատեւ ժուժկաութիւնն է որ մարմինը երկար առեւն կանգուն կը պահէ , և այս՝ զայն զանազան հիւանդութիւններէ ապահով պահելու ամէնէն ապահով միջոցն է » : Տր. Րիչարտսըն , բարձր հեղինակութիւն մը , կ'ըսէ թէ ալքոլը առողջութեան , երջանկութեան և կեանքի ամենամեծուկ կործանիչն է :

Տէյլիտ Տըտլիֆիլտ կ'ըսէ . «Անձնապահութեան համար իմ գեղապիբա մարմնամարզն է : Ես խիստ ժուժկալ մարդ մըն եմ , և միշտ այսպէս եղած եմ : Առողջութեանս միշտ խնամք տարած եմ , և այդ պատճառաւ առողջ ու հանդիստ եղած եմ » : Յիւրաւի մարմնամարզը կեանքի մեծագոյն պահպանողն է : Երբ կանոնաւոր մարզանքով մարմնոյն ծակտիքները բաց պահուին երեւակայութեան ծակերը գոց կ'ըլլան աղտոտ խորհուրդներու : «Առողջ միտք յառողջ մարմնի» առածը լաւ հասկցուած ճշմարտութիւն մըն է : Ֆրէտէրիք Ու. Րոպէրթսըն Անգղիոյ ամենահոգեւոր քարոզիչը կ'ըսէ . «Կեանքի տեսութիւնները զարմանալի կերպով կախում ունին մարմնամարզի և ֆիզիքական կազմութեան ուղիղ կառավարութենէն » : Առողջ մտքեր միայն առողջ խորհուրդներ և առողջ վարդապետութիւններ կ'արտադրեն :

Անգամ մը սուլթաններէն մին խորհուրդ հարցուց իր բժիշկէն նեղիչ հիւանդութեան մը համար: Բժիշկը հաւատարմով թէ լոկ մաքուր օդի և մարմնամարզի պէտք կայ, և գիտնալով որ աշխարհ քիչ անգամ կը դնահատէ պարզ միջոցները՝ ըսաւ, «Ահաւասիկ դնդակ մը զոր լեցուցած եմ հազուադիւտ և թանկագին խոտերով: Չերդ վեհափառութիւնը պիտի առնէ սա տոփանը և պիտի զարնէ այս գնդակին մինչև որ լաւ մը քրտնիք և արտաշնչէք, ասիկա ամէն օր պիտի ընէք»: Սուլթանը այս ուղղութեան հետեւելով իր տկարութիւնէն բուժուեցաւ առանց զգալու որ պարզ մարմնամարզ մըն էր որ կ'ընէր: Երբ մեծ Գաղղիացի Լա Հարփի հարցուեցաւ թէ արդեօք մարմնամարզ կ'ընէ՞, ասիկա ըսաւ, «Երբ գլուխս կը յոգնի, քիչ մը ժամանակի համար պատուհանէն դուրս կը հանեմ»: Արարացիք կ'ըսեն թէ Ալլահ մեզի շնորհուած կեանքի օրերուն հաշիւէն դուրս կը ձգէ որսորդութեամբ վառնուած օրերը:

Սիտնէյ կ'ըսէ, «Երիտասարդներ երբեք չպիտի հասնին ծերութեան, եթէ զուարթ չըլլան և մարմնամարզով իրենց առողջութեան հոգ չտանին»: Սակայն գործը մեծապէս կը նպաստէ երկայնակեցութեան, մինչև անգամ զուարթութենէ և մարմնազարդէ աւելի:

Տր. Ապրենթիսի յօդադրագով տառապող, ծոյ տրամադրութիւններով լի, ապերժանիկ, ախորժակէ զուրկ, չափազանց անձնատրուելիներով տառապած և կակուղ անկողիններով և առատ անուէն դով յափրացած հարուստի մը տուած խրատը սա էր. «Ապրէ օրական վեց բեննիով, և զայն շահէ»: Ահաւասիկ ոսկեղէն նախադասութիւն մը՝ սպարտական առած մը՝ որ կրնայ փրկել շատ մը հիւանդոտ բնաւորութեան տէր, կռիւներու, հակառակութիւններու և վէճերու ենթակայ խեղճ հարուստները, և նոյնպէս կրնայ մաքրել ժանգը շատ մը ընտիր մտքերու, որոնք հիմա չգործելուն պատճառաւ տգեղ ու տճեւ են: Փիթըր Բուլփերի, որ իր մարմնի ու մտքի կորովը երկար տառն կրցած էր պահել՝ երբ հարցուեցաւ պատճառը, ըսաւ, «Ես միշտ զբաղելու բան մը կը գտնեմ և գործ մը ընելը լաւագոյն դեղն է զոր մարդ կ'առնէ: Կը վազեմ վեր վար գրեթէ այնքան դիւրութեամբ որքան կ'ընէի տարիներ առաջ, երբ չէի ակնկալեր որ ինքնուրու տարեկան պիտի ըլլայի»: Մեր մէջ կեանքն ու մահը շարունակ կը մրցակցին յաղթանակի համար: Եւ մենք շատ քիչ վստահութիւն ունինք մրցակցութեան վախճանին մասին: Մարդկային կեանքի թշնամիները ամենուրեք կը վիստան: Այս-

տի ծիւրերը, որոնք մարմնոյն կորովի եղած տառն են, երբ պահուած կը կենան կազմութեան մէջ, երբ մարմինը այլեւս ախտին դիմադրելու սովորական ոյժը կորսնցնէ, յանկարծ գործունէութեան ասպարէզ կը նետուին, և մարմինը կը փնացնեն: Չորս հաղար տարի մոմիայի մը ձեւքին մէջ պահուած ցորենի կորիզներ երբ տնկուեցան՝ սկսան բողբոջիլ: Անոնք խոնաւութեան, ջերմութեան, արեւու լոյսին և օդի կ'սպասէին աճելու համար: Մենք զգոյշ ըլլալու ենք մեր կազմութիւնը առողջութեան գծէն վար չձգելու: Ծիւղ այս գծէն վար հարկւրաւոր ախտերու ծիւրերը կը վիստան, և յարմար առիթի մը կ'սպասեն աճելու և մարդուս վրայ տիրապետելու: Ախտերը նախ կը յարձակին անոնց վրայ որոնք ֆիզիքապէս տկար են: Բազմաթիւ երիտասարդներ վատառողջութեամբ կը տառապին, վասն զի անոնք զուրկ մնացած են մաքուր օդէ, պաղ ջուրէ և մարմնամարզէ: Երեկ տրական կարժառ մը ամէն տառն չկրնար բախիւն տալ: Միշտ լարուած ճպոտ մը շուտով կը կորսնցնէ իր ձգտումը: Թէեւ ոչ ոք կարող է վերականգնանայնել անշնչացած մարմին մը, սակայն երբ մարդ տակաւին ապրելու վրայ է՝ կանխազգուշութիւնը կարելի է և օգտակար: Եթէ մարդ կ'ուզէ երկար ապրիլ, չափազանց բուռն կերպով ապրելու չէ:

Փօ ըսաւ, «Մալեպրանի երգելը լսող մէկը կ'ըսէր թէ անտարակոյս անիկա ծաղիկ հասակի մէջ պիտի թառամի ու նէ տարիները ժամերու մէջ խճողեցի: 23 տարեկան էր երբ մեռաւ, ապրած ըլլալով իր հազարաւոր տարիները»: Ռաֆայէլ 37 տարեկան մեռաւ: Պայրըն 36 տարեկան մաշած ու ծերայած՝ մեռաւ, մինչ Պըրը 66 տարեկան երիտասարդ էր: Զէյմա Թ. Ֆիլտոզ ըսաւ. «Եթէ դարձեալ մանուկ ըլլայի, լաւագոյն ժամեր պիտի պահէի, այսինքն շատ մը մանուկներուն անկողին դացածէն աւելի կանուխ անկողին պիտի երթայի»: Ոչ մի բան կրնայ տալ իմացական և ֆիզիքական այնքան կորով որքան լաւ հանգիստը: Բունը մեզ կը նորոգէ, և կը կազդուրէ: Կլետսթըն ըսաւ, «Իմ բոլոր քաղաքական կեանքիս մէջ, Բարլամէնթի մէջ տեղի ունեցած վիճարանութիւններու համար հինգ վայրկեան իսկ տքուն մնացած չեմ»: Հորէյս Կրիլ կը մերժէր նստիլ Բոնկրէսի գիշերային նստաշրջանին մէջ, և երբ առանձնանալու ժամը կը հասնէր, յանկարծ փողովը կը թողուր ու կը հեռանար:

Ուշ ժամերը գերեզմանի ստուերներն են: Ուշ անկողին երթալէ առաջ եկած չարէքները դարմա-

նեղու համար մարդիկ դեղեր գործածել սովորած են, սակայն ասոնք յաճախ անօգուտ կ'ըլլան: Մոլիէն կ'ըսէր, Ճիժիկները կը գործածեն դեղեր այն բաներու համար որոնց մասին քիչ գիտեն, այն մարմիններու համար որոնց մասին աւելի քիչ գիտեն, և դարմանելու ախտ մը որու մասին երբեք բան մը չեն գիտեր: Մասնաւորաբար սա երեք թիժիկները, այսինքն Տր. Հանգիստ, Տր. Զուարթութիւն, և Տր. Սնունդը, գործածէ:»

Թէեւ չենք կրնար մահը արգելել, սակայն կրնանք զայն յապաղեցնել, ուշադրութեամբ հետեւելով առողջապահական օրէնքներու, մասնաւոր սնունդի վերաբերեալ բաներու հոգ տանելով: Ծերութեան գլխաւոր յատկանիշներն են մարդկային կազմութեան մածիտային և նեարդային մասերու հետզհետէ ոսկորացումը: Մարդ կեանքը կ'սկսի մածիտային վիճակի մէջ, և զայն կը վերջացնէ ոսկորային վիճակի մէջ: Այս վիճակը կրնանք յապաղեցնել քանի մեր տարիքը առնենք՝ նուազ բնածխատ և լուսածնատ կլլելով: Ասոր համար էն լաւ ըմպիկն է թորեալ ջուրը, և պտուղները, ձուկը, հաստեաներ, հորթու և գառնուկի միսը աւելի օգտական են քան եղինը, հացը և կամ ունէ տեսակ աղուած միս: Վերջապէս ամէն պարագայի տակ թնութեան յաղթելու համար պէտք է անոր օրէնքները սորվիլ և անոնց հնազանդիլ:

Չարլս Էլամ կ'ըսէ, Վարմինը իր պահանջները ունի, անիկա աղուոր ծառայ մըն է, անոր հետ լաւ վարուէ և անիկա քու գործերդ լաւ պիտի կատարէ, գոհացում տուր անոր պէտքերուն և պահանջներուն: Զաղցրութեամբ և համբերութեամբ մտիկ ըրէ անոր թեւադրութիւններուն, երբեմն երբեմն կանխէ անոր պէտքերը, և անպատճառ պիտի վարձատրուիս նոյն իսկ տոկոսով: Սակայն զայն իբրեւ ծառայ գործածելու տեղ իբրեւ գերի գործածէ, ճնշէ, մաշեցուր զայն, և անիկա շատ չպիտի տրանջայ, սակայն վերջի վերջոյ անպատի մէջ յոգնած ուղտի մը նման պիտի պառկի և պիտի մեռնի:»

Պանտրիա

ԱՐԱՄ Մ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՄԵՐ ՏԴԵՂ ԲԱՐՔԵՐԷՆ

Հ Ա Յ Հ Ո Յ Ա Ն Ք Ը

Գաւալի է որ մեր Հայկական աղուոր ու բնատոմիկ բարքերը յուսելովուս են վերջնութեւ տարիներու ընթացքին մէջ և տգեղ խօսքեր ու բարքեր եկած են գրաւել գեղեցիկին, գովելին ու օգտակարին տեղը: Արդեօք միջավայրի՝ աղեցութենէն յառաջ եկաւ այդ փոփոխութիւնը թէ Հայ

ազնիւ ցեղը, որուն բարոյական ոյժն ու կորովը աչքառու եղած է անցեալ դարերու երկար ժամանակեայ ընթացքին մէջ, ինչպէս կը հաստատէ անոր անցեալը, օրէօր կորանցնելու վրայ է իր բարոյական ոյժն ու նկարագիրը, աստիճանաբար, անզգաբար ու ցաւալիօրէն գլորելով հետզհետէ տգեղ ու յոռի բարքերու անդունդին մէջ: Չէ, չպիտի ուզէի ասանկ զաղափար մը ունենալ իմ ազգիս վրայ որ միշտ, հակառակ իր կրած հաւածանքներուն, իր մարտիրոսացումի կեանքին, Քրիստոնէութեան ու մարդկային քաղաքակրթութեան բարձրագոյն գէնիթը հասնելու բուռն ու վսեմ տենչը ունեցած է, դարերու ընթացքին մէջ գուրգուրանօք պահելով պահպանելով իր բնատոմիկ զուտ Հայկական աղուոր սովորոյթները, վարքերն ու բարքերը—աթթխածութիւն, պարկեշտութիւն, կրօնասիրութիւն, խօսքի ու վարքի մաքրութիւն—եթէ այսօր տխուր ու ցաւալի իրականութիւնը չհաստատէր ներկայութիւնը շարք մը տգեղ բարքերու՝ որոնք ազգը այլասերման և բարոյական անկումի կ'առաջնորդեն: Մեր ազգին մէջ Սահմանադրութենէն վերջ երեւան եկած յոռի երեւոյթները մեր աչքին առջեւ ունենալով՝ նպատակ ունինք շարք մը յոգնածներով երեւան հանել մեր բարքերուն տգեղ կողմերը, որպէս զի կարելի ըլլայ թէ սթափինք և մեր ապագայ գոյութեան, բարոյական կատարելագործութեան համար գործի ձեռնարկենք, միասնաբար ժամ առաջ հեռանալով եղբայրասպան կոիւններէ, անձնական կիրքերէ, օտարամոլ գաղափարներէ:

Այս անգամ քանի մը հակիրճ տողեր նուիրել կ'ուզենք մեր տգեղ բարքերէն մէկուն՝ հայհոյանքին:

Շատեր այս համաճարակ ախտէն՝ հայհոյանքէն՝ վարակուած են. մեծեր ու պզտիկներ, այրեր ու կիներ, նոյն իսկ ուսուցիչներ ու կղերականներ անոր գերի են եղած կարծես: Ա՛լ չեն կրնար չափ անցնիլ այդ զղուելի՝ մոլութենէն: Երբ կը բարկանան, կը հայհոյեն՝ սրտեմբին հանգստացնելու համար՝ իրենց իսկ վկայութեամբ. Նոյն իսկ կը հայհոյեն երբ իրենց փոքրերը սիրել կ'ուզեն: Օ՛հ, ի՛նչ տխուր ու յոռի բարք. ես տեսնելու դժբախտութիւնը ունեցած եմ հայրեր որոնք իրենց զաւակաց աչքբացութիւնը գուշակել կը կարծեն՝ անոնց տուած հայհոյանքներու որակէն, տեսակէն ու քանակէն, և կը քաշալերեն զանոնք ըսելով, «Աֆէլէ՛, ծօ, լաւ կը քֆրես, հ'ա, տեսնեմ»: Ահ, որչափ աւերուած են մեր բարքերը և կորանցուցած իրենց աղուոր ու հմայիչ կողմը:

Որքան խորթ կը հնչեն ականջիս հայհոյանքի կոչա-
ռու կոպիտ բառերը: Գտնուած քաղաքիս փողոց-
ներուն, շուկաներուն և նոյն իսկ յաճախ տունե-
րուն մէջ մարդիկ կը հայհոյեն իրարու երբ բա-
նավէճ մը ունին և կամ բարկացած են: Ու երե-
ւակայեցէք որ նոյն իսկ մեր ազգին պատուաւոր,
առաջնորդ սեպուածներէն շատեր ալ հայհոյելու
զգուշիւ մօլութենէն վարակուած են: Հայհոյանք
ուսուցիչներու մէջ երբ կիրքեր իրարու դէմ լար-
ուած են, հայհոյանք Հոգաբարձուական կամ Թա-
ղականական ժողովներու պահուն՝ երբ վէճի նիւթ
մը կայ մէջտեղ, փոխանակ աղիւս խօսքերով ա-
մէն ոք իր գաղափարը պաշտպանելու: Փոխանակ
անոյ շարունակ լեզուով իրարու հետ վիճելու աճա-
կը քակուի կծիկը հայհոյանքներու շղթային ու ե-
րեւակայեցէք վախճանը: Եւ շատ անգամ հայ-
հոյանքներու այդ տեղատարաւոր տեղի կ'ունենայ
Թուրք լեզուով. այդ կը ցուցնէ թէ մենք օտարին
յոռի վարքն ու խօսքը ընդօրինակելու իւրացնելու
մէջ շատ ճարպիկ ենք: Եւ իրօք օտար արտաւոր
վարքերը չ'են դորոնք ընդօրինակելով բարոյապէս
նուստացած և նկարագրի դեղեցիկ ուժեղնիս
տգեցողացած ենք: Եւրոպա ու Ամերիկա իրենց
շատ, շատ լաւ կողմերը ունին, հրեշտակի պէս
անձեր կը պահեն իրենց ծոցին մէջ, սակայն մեր
երիտասարդները ան աւելբու յոռի բաները կը
սորվին, անոնց կը վարժուին և զանոնք իրենց
հետ կը բերեն հայրենիք՝ ուրիշներն ալ վարակե-
լու: ասանկ չէ՞: Եւ շատ մը ուրիշ բաներու հետ
հայհոյանքի, լուտանքի գէշ ունակութիւնն ալ
աւելի շատ օտարներէն սորված ենք քանի որ կը
հայհոյենք Յունարէն, Թուրքերէն և Քրդերէն
լեզուներով, հայհոյանքի այդ պիղծ բառերը Հա-
յրէնի մէջ չգտնուելուն համար:

Դարմանը, ինչ ընել պէտք է:

Նախ, իւրաքանչիւր անձ իր բերանը մաքրե-
լու է, խօսքը անուշցնելու և հայհոյելու գէշ սո-
վորութիւնը իսպառ ձգելով իր բարի օրինակը
ցոյց տալու է շուրջիններուն: Իւրաքանչիւր հայր
ու մայր իր զաւակը զգուշացնելու է վտուցային
լուտանքներու վարժուելէ:

Երկրորդ, վարժարանները մեծ բաժին ունենա-
լու են այս գործին մէջ: Յաւալի չէ՞ որ մեր ազգ-
վարժարաններուն մէջ հայհոյող, քֆրող ուսու-
ցիչներ դոյութիւն ունին, ուսուցիչներ՝ որոնք
անպատկառօրէն կը հայհոյեն իրենց աշակերտաց
ներկայութեանը: Եւ սպասեցէք ինչ որ կրնաք
այդպիսի ուսուցիչներէ: Դպրոցներու խնամակա-
ներ և կամ Հոգաբարձուներ իրենց ուսուցչական

ընտրութիւնը խնամով կատարելու են գիտնալով
թէ մատաղ սերունդէն է որ կը կազմուի ապագայ
ազգը, ուստի պաշտօն տալու չէ անոնց որ զուրկ
են բարոյական կորովէ: Ուսուցիչները իսպառ
արդիւնու են աշակերտները աղտոտ ու անվայել
խօսքեր արտասանելէ, խօսքեր որոնք ի վերջոյ
մանուկները բարոյական անկումի ու նուստա-
ցումի կ'առաջնորդեն:

Պէտք է մաքրագործուինք մեր տգեղ բարքե-
րէն:

ԱՐԵՍԿ Կ. ԹԻԹԻՆԵԱՆՍ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

ԱՆԳԼԻԵՐԵՆԵ ՀԱՅԵՐԵՆ

ՀԵՂԵՆԻ Զ. Տ. Ս. ՓԱՓԱՋԱՆ

Երբ Անգլիերէն լեզուի ուսման պէտքը հետ-
զնետէ աւելի անհրաժեշտ պահանջ մը կը դառնայ
մեր մէջ, յոյժ խրախուսական է տեսնել Տիար
Փափազեանի անխոնջ ջանքերը՝ իր հրատարակու-
թիւններով դիւրացնելու այդ լեզուի տարածումն
ու ուսումը: Անկող-Հայ Գործնական Բառարանը,
որ վերջերս լոյս տեսաւ Մատթէոսեան տպարանէն,
իր անսակին մէջ շատ գնահատելի հրատարակու-
թիւն մըն է:

Թեթեւ ակնարկ մը միայն բաւական է համոզուե-
լու որ Գործնական Բառարանը ճոխ է բառերու
մթերքով, գովելի՝ իմաստներու ճշգրտութեամբ, ար-
տասանութեան ու շեշտի շիտակութեամբ, և հո-
մանիչներու առատութեամբ: 1136 էջերու մէջ
խտացուած են Անգլիերէն լեզուի զրեթէ բոլոր բա-
ռերը, ոճեր ու ասացուածքներ, և 800 պատկեր-
ները անհամեմատ առաւելութիւն մը կու տան այս
ընտիր աշխատութեան:

Բառարան մը պատրաստել աւելի տաղտկալի,
աւելի ապրախտ աշխատութիւն հազիւ կը գտնուի
Հեղինակ մը բառի մը իմաստը ճշգրտու համար օրեր,
թերեւ ամիսներ պիտի տքնի, խուզարկէ ու փնտռէ
և արդիւնքը հազիւ քանի մը կարճ տողերու
մէջ պիտի արտայայտուի, և այսպէս համարու-
թեամբ հազարաւոր երեւոյթներ պիտի կազմուին:
Անուշադրութեան սխալ մը, աննշան անհոգութիւն
մը, որ ուրիշ գրական գործերու մէջ թերեւ նե-
րելի ըլլան, բառարանի մը մէջ ընդհակառակն կը
նսեմացնեն անոր արժէքը: Այս համարաւոր աշ-
խատութեան և խնամքին համար Տիար Փափազեան
իսկապէս շնորհաւորելի է:

Կը յուսանք թէ այս բառարանը շուտով իր
երկրորդ տպագրութեան արժանի պիտի ըլլայ, և
այն ատեն պիտի թելադրէինք Տիար Փափազեանի
աւելի ընդարձակել և մտցնել անոր մէջ շատ մը
Շէքսպիրեան բառեր ալ, կրնանք վստահօրէն ըսել
թէ այս գործը նորութիւն մըն է մեր մէջ:

Տպագրութիւնը ու կաղմը կը մրցին Անգլիա-
կան նոյնանման լաւագոյն հրատարակութեանց
հետ:

ՅՈՒՆ. ՅԱՍՈՐԵԱՆ

ՄԱՀ ՏԻԱՐ ԲԱՐՍԵՂ ՍՄՍԱՐԵԱՆԻ

Վէզիր Քէօփրիւի նշանաւոր դէմքերէն և Հայ Աւետ. եկեղեցւոյ սիրելի ու պատուական զաւակներէն Տիար Բարսեղ Սմաթեան ինը օրուան կարճատև հիւանդութենէ մը վերջ, հակառակ բժշկական և առտնին անխնայ հոգատարութեանց, Հոկ. 21ին 46 տարեկան հասակին մէջ իր մահկանացուն կնքեց. վերջին հրաժեշտը տալով աշխարհի և իր սիրելեաց: Տիար Բ. Սմաթեանի վաղահաս ու անակնկալ մահը մեծ ու խորին վիշտ պատճառեց քաղաքիս ամբողջ բնակչութեան. ինչու որ յիշեալը ոչ թէ միայն իր վերաբերած ժողովրդեան՝ այլ քաղաքիս ամբողջ հասարակութեան հանդէպ անձնութեամբ ծառայելու ոգիով ու փափաքով լեցուած էր: 1895ի կոտորածէն առաջ անոր իբր յեղափոխական բանտարկումը իր վրայ մասնաւոր ազդեցութիւն մը ըրած ըլլալով՝ այն ժամանակէն մինչև իր մահը՝ հանդէպ իր ազգին և եկեղեցւոյն աւելի արդիւնաւոր և օգտակար կեանք մը ապրեցաւ: Հանգուցեալը իր շորս եղբայրներէն երեցագոյնը ըլլալով իր ունեցած վարչական իմաստութեան և եղբայրասէր ոգիին շնորհիւ ըստ իր եղբայրները միեւնոյն ընտանեկան յարկին տակ հաւաքած և օրինակելի ընտանեկան միաբանութեան մէջ պահելու յաջողած է: Ինչպէս որ բարեյիշատակ հանգուցելոյն եղբայրները ու հարսները յիշեալին անդառնալի և աւաղելի բացակայութիւնը կ'ողորմէ, նմանապէս մեր եկեղեցին ալ կ'ողորմէ մահը մեր այս սիրելի եղբոր, որ եկեղեցւոյս զօրաւոր սիւներէն մէկը եղած էր իր գործունէութեամբ: Բարեսիրութեամբ և ամբողջ կեանքովը իր մահուանէն անմիջապէս վերջ յայտնի եղաւ թէ ինք ընդհանուր համակրանաց և յարգանաց առարկայ եղած էր: Յիշուի մարդկօրէն խորհելով՝ մեր քաղաքը և եկեղեցին մեծ կորուստ մը ունեցան մահուամբ Տիար Բ. Սմաթեանի, բայց կը հաւատանք թէ Աստուած իր բոլոր գործերը կատարեալ իմաստութեամբ կը կատարէ: Օրհնեալ ըլլայ իր կամքը և օրհնեալ ըլլայ հանգուցելոյն յիշատակը: Տէրօջը Հոգւոյն մխիթարութիւն կը հայցենք այրի փկնոջը, զաւակացը և եղբայրց համար:

Վ. Քէօփրիւ:

Երէց Հայ Աւետ. եկեղեցւոյ

ԳԵՈՐԳ Ե. ՉԱԳԱՐԵԱՆ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

Մեր նախորդ յօդուածներուն մէջ նկարագրեցինք Ազգ. Երեսփ. Ժողովին մէջ կազմուած կուսակցութիւնները, Ազգա-կաններն ու Կեդրոնականները, որոնցմէ ոչ մէկը դեռ իր քաղաքական-ընկերական

ծրագիրը հրատարակեց: Դանի որ երկու կուսակցութիւններն ալ քաղաքական որոշ ծրագիր մը, գործունէութեան որոշ ուղղութիւն մը հունին՝ անոնց վէճերն ու տարաձայնութիւնները միշտ զուրկ պիտի ըլլան լրջութենէ, և անձնական խնդիրներէ աւելի հետուն չպիտի երթան: Մասնաւոր երեւոյթներու մէջ պիտի մխրճուին անոնք և չպիտի կարենան ընդհանուր սկզբունքներով առաջնորդուիլ. համադրային շահերու նկատմամբ համաձայնութիւն չպիտի կարենան գոյացնել՝ իրարմէ խաբուելէ վախնալով, և ազգին ամբողջութիւնը պիտի տուժէ այդ ուժասպառ և անօգուտ պայքարէն, որ միայն զիրար չեզոքացնելու պիտի ծառայէ: Տեւական համերաշխութիւն մը երբեք չպիտի գոյանայ հաստատուն և որոշ ծրագիրներէ զուրկ կուսակցութեանց միջև, քանի որ սկզբունքի ինդիւիդուալ չեն առաջնորդուիլ անոնք: Ազատական կուսակցութեանց մէջ կան ընկերակարականներ և ոչ-ընկերակարականներ, որոնք պէտք է պետական և ազգային խնդիրներու շուրջ համաձայնութեան մը գտն նախ: Նոյնը կրնանք ըսել Կեդրոնի կուսակցութեան մասին, որուն մէջ կան Յատաշխիւականներ (բոլորէսիստներ) Ռամկավարներ և Պահպանողականներ, որոնք նոյնպէս պէտք է որոշ ծրագրի մը շուրջ համախմբուին: Կազմակերպեալ կուսակցութիւններէն Դաշնակցականները՝ Ազատականներուն և Ռամկավարները՝ Կեդրոնի խումբին զօրավիգ պիտի ըլլան: Բայց ինչպէս: Կուսակցական Գաղափար թէ իրենց պաշտպանած սկզբունքներուն տեսակէտով: Յայտնի է թէ մեր ընկերակարական կուսակցութիւնները հետզհետէ ազգայնաւոր վրայ են՝ աւելի մեծ ժողովրդականութիւն գտնելու համար: Անոնց այս ձգտումը շատ օգտակար է ազգային շահերու պաշտպանութեան տեսակէտով և հակառակ կուսակցութիւնը պէտք է օգտուի այս պարագայէն և ինչո՞ւ մերմէ անոր հետ որեւէ համաձայնութիւն՝ եթէ իր սկզբունքներուն գործադրութեան օգտակար կրնայ դարձնել զայն: Այսպիսի խնդիրներու մասին կարելի չէ սակայն լրջօրէն խորհիլ, մինչև որ երկու կուսակցութիւններն ալ իրենց ամբողջ քաղաքական ծրագիրը հասարակութեան առջև չադրեն, որովհետեւ եկեղեցիներու բաց ու զօցի կամ Պատրիարքի և Քաղաք. Ժողովի խնդիրները կարելի չէ քաղաքական-եկեղեցական ծրագիր մը սեպել: Բացի ասկէց թէ՛ Կեդրոնի և թէ՛ Ազատական կուսակցութիւնները պէտք է որոշեն իրենց զիրքը Ընկերակարական և Ռամկավար կուսակցութիւններ

բու նկատմամբ : Այսպիսի անկեղծ տեսական վերաբերումով և գործնականին մէջ ալ իրենց դաւանած սկզբունքներուն հաւատարիմ կերպով հետեւելով կրնան անոնք թէ՛ Պոլսոյ և թէ՛ գաւառներու մէջ անկեղծ հետեւողներ գտնել : Հակառակ պարագային ո՛չ միայն գաւառներու , այլ և Պոլսոյ և նոյն իսկ Ազգ. Երեսփ. Ժողովին մէջ դադափարներու կատարեալ խառնաշփոթութիւն պիտի տիրէ : Երեսփ. Իւրաքանչիւր կուսակցութիւն պէտք է ունենայ ո՛չ միայն Պոլսոյ , այլ և գաւառի մէջ իր հետեւողները , որոնք իր սկզբունքներու տարածումին և ծաւալումին նպաստեն : Իւրաքանչիւր կուսակցութիւն պէտք է ունենայ իր օրհնէ , ուր իր դադափարները պաշտպանէ և պարզէ : Իւրաքանչիւր կուսակցութիւն պէտք է իր դադափարները տարածէ լուրջ ուսումնասիրութիւններով , մտաւորական , բարեգործական և այլ նման հաստատութիւններով , դասախօսութիւններով եւ այլն : Ամբողջ կուսակցական գործունէութեան ընդհանուր նպատակը պէտք է ըլլայ ազգին , ազատ պետութեան և մարդկութեան օգտակար ըլլալ : Այս տեսակետներով անոնք իրարու հետ պէտք է մրցին : Պէտք է խոստովանինք թէ մեր մէջ եղած կուսակցութիւններէն Դաշնակցութիւնը վերեւ յիշուած տեսակետներով ամէնէն լաւ կազմակերպուածն է և կրնայ բարի օրինակ ըլլալ միւսներուն , եթէ անոնք մանաւանդ անոր թերութիւններէն ալ օգտուիլ գիտնան :

Ազատութենէն ցայտմ մեր Ազգ. Ժողովը շատ թանկագին ժամանակ վատնեց սին ու ապարդիւն խնդիրներով զբաղելով և սկզբունքներէ ու հանրային շահերէ աւելի անհատական կուսակցամտական փցուել հարցերով ժամավաճառ ըլլալով : Այս ճգնաժամը մինչեւ այժմ ալ տեւելու վրայ է : Բազաքական տնտեսութեան , հասարակական երեւոյթներու նկատմամբ բացարձակապէս տգէտ , նեղ ու անձկամիտ ոգիի և հոգեբանութեան մը արդիւնքներ են ասոնք , որոնք երկար դարերու ժառանգութիւն են և քաղաքական ու իմացական լուրջ դաստիարակութեամբ միայն կրնան անհետացուիլ : Ծանօթ երեսփոխան մը Ազգ. Ժողովի նախընթաց նիստին մէջ այս երեւոյթները Հայերու զօրեղ անհատականութեան վերադրած էր : Այս տեսութիւնը մենք շատ ուղիղ չենք գտներ , որովհետեւ կարելի չէ կասկածիլ թէ քաղաքակիրթ ազգերու մէջ շատ աւելի զօրեղ անհատականութիւններ կան քան մեր մէջ , բայց անոնց հասարակական գործերը ամենամեծ կանոնաւորութեամբ և Խեղճութեամբ կ'ընթանան և այդ ազգերը մեզմէ անհամեմատ աւելի մեծ արագութեամբ կը յառաջդիմեն : Զօրեղ անհատականութենէ շատ աւելի մեր մէջ եւսածական և շահաւորական բնազդներ

մեծ դեր մը կը խաղան և գրեթէ ժառանգական առանձնայատկութեանց հանգամանքը ստացած են : Փոխադարձ յարգանքով երբեք չենք կրնար վերաբերիլ մեր եղբայրակիցներու կարծիքներուն , նախանձն ու ատելութիւնը կը կրծեն մեզ՝ եթէ մեզմէ որեւէ մէկը վիայուն յաջողութիւն մը ձեռք բերէ , մեր հակառակորդներուն գործունէութեան օգտակար կողմերը տեսնելու կարողութիւնը չունինք բնաւ : Կարծես թէ Մովսէս Խորենացիին վերադրուած Պիտոյից Դրքին «Ներքող և Պարսաւ» գլուխներուն մէջ վարդապետուած սովորատական սկզբունքները մինչեւ ցայժմ ալ մեզի համար առաջնորդող դադափարներ են և անոր համար այսօր ալ մեր հակառակորդները կը սեւացնենք կամ կը ներքողենք՝ առանց անոնց թերութիւններն ու առաւելութիւնները նկատի առնելու և միշտ մեր դադափարի հակառակորդները անձնական թշնամիներու տեղ կը դնենք , և պատրաստ ենք զանոնք մեր գոյութեան սպառնացող Բուրդ բռնակալներէն աւելի ատելու և բնաջինջ ընելու : Այսպիսի մտայնութեամբ հարկաւ ազգի մը զանազան կուսակցութեանց և հատուածներուն մէջ համերաշխութիւն երբեք չի կրնար գոյանալ : Ահա թէ ինչ խնդիրներ պէտք է ամէնէն առաջ մտածեն այն երեսփոխաններ , որոնք Ազգ. Ժողովի մէջ կուսակցութիւններ կը հիմնեն : Զ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ՄԵՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐՈՒՆ

Ե Ի

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ԱԻԵՏԱԲԵՐԻ ներկայ թիւին հետ կը զբոսկենք մեր յայտադիրը , որ ըստ սովորականին կը պարզէ մեր յառաջիկայ տարուան բռնելիք ուղղութիւնը : Այս առիթով կը խնդրենք մեր գործակալներէն որ

1. Բարեհաճին զատ ծրարով զրկուած յայտագիրները «նշխալէ» ցրուել իրենց քաղաքին մէջ , և աշխատին կարելի եղածին չափ նոր բաժանորդներ գտնել :

2. Հին բաժանորդներու բաժանորդագրութիւնը «նշխալէ» նորոգել և մեզի զբոսկել անոնց անունները , որ մենք ալ կարենանք առաջին թիւէն սկսեալ կանոնաւորապէս շրջել թէ՛ թերթը , թէ՛ ալ 1911ի գրպանի Օրացոյց-Յուշատետրը :

Նաեւ կը խնդրենք մեր բոլոր բաժանորդներէն որ հաճին նոր Տարիէն առաջ մեզի հասցնել իրենց բաժանորդագիրները , միեւնոյն ատեն ուրիշներու ալ թելադրեն մեզի բաժանորդագրուիլ :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ — Գ. ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

2. Նխ. (Նոյ. 23). Ատեանը բացուեցաւ կէսօրէ մէկուկէս ժամ առաջ, Նախորդ նստի ատեն նազրութեան վաւերացումէն ետեւ Վարչապետական գիր մը յանձնաժողովի ղրկուեցաւ և խնդրուած զանազան վարկերու նկատմամբ յանձնաժողովներէ հասած տեղեկագիրներ օրակարգ մուծուեցան: Թաղապետական օրէնքին 64րդ յօդուածին բարեփոխումը, որու համաձայն կալուածատէրեր ու վարձակաւներ իրենց պարտքին 100ին 10ը պիտի վճարեն տարուէ տարի, եթէ ոչ՝ պիտի պատժուին գոյքերու գրաւմամբ կամ բանտարկութեամբ, բաւական քննադատուեցաւ, և վիճաբանութիւնը անաւարտ մնաց կէսօրի պատճառով: Երբ ժամը մէկուկէսին նիստը վերսկսաւ, Գոսովայի և Սիւրբոյ նահանգներուն մէջ Իսլամ զաղթականներ հաստատելու համար ղրկուած Վարչապետական գիր մը ձեռնհաս յանձնաժողովին յղուեցաւ: Հօրանի և շրջակայից մէջ մարդահամարի ձեռնարկելու համար խնդրուած վարկի մը վերաբերեալ Վարչապետական գրին նկատմամբ յանձնաժողովին տեղեկագիրը օրակարգ մուծուեցաւ: Հնտախտի համար ալ խնդրուած 2 միլիոն դահ. արտասովոր վարկին նկատմամբ յանձնաժողովին տեղեկագիրը կարդացուեցաւ: Եւ Ներքին գործերու նախարարը ելաւ իր բացատրութիւնները տալ հնտախտի դէմ ի գործ դրուած կառավարական տնօրինութիւններուն վրայ: Երեսփոխաններէ ումանք խստիւ քննադատեցին նախարարն ու կառավարութիւնը և ուղեցին մինչև իսկ ցաւ յայտնել անոնց ապիկարութեան և անհոգութեան համար: Մ. և Յ. Կուսակցութեան պետը յիշեցուց թէ կառավարութեան կը պակսին կատարեալ միջոցներ և թէ սակայն կարելի չէ անոր անփութութիւն վերադրել: Իսկ նախարարը յայտարարեց թէ դանիճն ամբողջովին պիտի հրաժարի, եթէ ցաւի կամ պարսաւի ոեւէ բանաձեւ քուէարկուի կառավարութեան դէմ: Վերջապէս նիստը փակուեցաւ այն հասկողութեամբ թէ համաձայնակին ծաւալման ոեւէ կերպով առիթ տուողները պիտի փնտռուին ու պատժուին:

Է. Նխ. (Նոյ. 26). Ատեանը բացուեցաւ կէսօրէ մէկ ժամ առաջ Ա. փոխ նախագահին նախադահութեամբ: Նախորդ նստի ատենադրութեան վաւերացումէն ետեւ կարդացուեցան ելեւմտա-

ցոյցի յանձնաժողովէն ղրկուած տեղեկագիրներ, որոնք կը յանձնարարէին ընդունիլ ծովային զինուորներու ազատ արձակման, մարախներու ջրնջման, զին. հանգստեան թոշակի անտուկին, Հօրանի և Մուսուլի մարդահամարին յատկացուած վարկերը և վաւերացնել 1325ի ելեւմտացոյցին ի հաշիւ 42, 055,956 դահ. յաւելուածական վարկ մը: Առաջիններն ընդունուեցան գրեթէ առանց դիտողութեան: Իսկ վերջինը բուն վիճաբանութեան մը առիթ տուաւ: Ելեւմտական նախարարը բացատրեց թէ այդ գումարը միանգամ քուէարկուած է 1325ի համար, բայց կարելի չէր եղած գործածել նոյն տարւոյ մէջ: Այժմ սկսած է կարգադրութիւնն այն հաշիւներուն որոնց յատկացուած էր գումարը, բայց ըստ օրինի հարկ է վաւերացնել անոր գործածումը: Ուստի զիտել տուաւ թէ վարկին կցուած յաւելուածական բաժը սխալ է: Բարեփոխման երկու առաջարկներու մերժումէ ետեւ բուն օրինագիծը քուէի ենթարկուեցաւ և 28ի դէմ 86 քուէով ընդունուեցաւ: Շատեր ձեռնպահ մնացին: Կէսօրէ ետեւ ընդունուեցաւ Հիճազի մէջ հիւանդանոցներու շինութեան յատկանալի 1 միլիոն դահ. վարկի մը օրինագիծը: Յետոյ երկար և շահեկան վիճաբանութիւնէ մը ետեւ զաղտնի քուէի ենթարկուեցաւ զաղթականներու բնակաւորման յատուկ 400,000 դահ. վարկի մը օրինագիծը, որ ընդունուեցաւ 13ի դէմ 91 քուէով: Եկեղեցիներու և վարժարաններու շինութեան վարկին վրայ 40,000 ռսկի գումարի մը յաւելման օրինագիծն ի նկատ առնուեցաւ և քուէի դնելու պահուն զիտուեցաւ թէ մեծամասնութիւն չկայ: Ուստի նիստը փակուեցաւ ժամը 4ին:

Ը. Նխ. (Նոյ. 28). Ատեանը բացուեցաւ կէսօրէ մէկ ժամ առաջ, Նախորդ նստի ատենադրութեան վաւերացումէն ետեւ ելեւմտացոյցի յանձնաժողովին յղուեցան Եէտիգուլէի դուրսը բանտի մը շինութեան և նորոգութիւններու համար խնդրուած վարկերու վերաբերեալ Վարչապետական երկու գրեր: Երկաթուղիի կայարաններու միջեւ փոխանակելի նամակներու վերաբերեալ առաջարկ մը օրակարգ մուծուեցաւ: Դպրոցներու և եկեղեցիներու շինութեան համար խնդրուած վարկը (4 միլիոն դահ.), զոր քննիչ յանձնաժողովը կ'ընդունի, զաղտնի քուէի ենթարկուեցաւ և 15ի դէմ 80 քուէով ընդունուեցաւ: Առաջարկ մը որով կ'ուղուէր այդ գումարը ժողովուրդներու ձեռամբ ծախսել՝ մերժուեցաւ: Չինուորական հանգստեան թոշակի անտուկին բացը դոցելու համար յաւելուածաբար ամսական մը եւս տալու օրինագիծը,

գոր ջննիչ յանձնաժողովը կ'ընդունի, ի նկատ առնուեցաւ և խօսիւ ջննադատուեցաւ: Ելեւմտական նախարարը քաղաքային հանգստեան թոշակի անտուկին վրայ խօսելով՝ խոստովանեցաւ թէ կառավարութիւնը կարողութիւն չունի տարեկան 2 միլիոն սաչափ դահ, հանգստեան թոշակ վճարելու, և թէ Եւրոպայէ յատկապէս բերուած մասնագէտն ալ առաջին ակնարկով յայտարարեց թէ Գերմանիա և Ֆրանսա Թուրքիոյ չափ բարձր թոշակ չեն վճարեր հանգստեան կոչուողներուն: Այսու ամենայնիւ, մինչև որ ներկայ օրէնքը չփոխուի, կարելի չէ այս գումարը զրանալ: Ուստի նկատելով որ Եւրոպացի մասնագէտին տեղեկագիրը քաղաքային հանգստեան թոշակի անտուկին միայն պիտի վերաբերի, որոշուեցաւ զինուորականին վրայ Պատերազմական նախարարէն բացատրութիւն ուղել, երկու անտուկներուն միացումը և հանգստեան թոշակի օրէնքին բարեփոխումը պահանջող առաջարկ մը կառավարութեան յղել և խնդրուած վարկը ըստ օրինի գաղտնի քուէի ենթարկել: Կէսօրէ ետքը ծանուցուեցաւ թէ խնդրուած իբր 11 միլիոն դահի վարկը ընդունուած է 4ի դէմ 71 քուէով: Նոր վարկերու վերաբերեալ Վարչապետական կարգ մը գիրեր յանձնաժողովներու յղուեցան, բաց ի միջն որ օրակարգ մուծուեցաւ: Թաղապետութեան օրէնքին 64րդ յօդուածին բարեփոխումը վերստին ի նկատ առնուեցաւ և բարեփոխման բազում առաջարկներու հետ յանձնաժողովին յղուեցաւ: Կարգը եկաւ քաղաքային դատարաններու օրէնքին Դատական նախարարը բացատրեց թէ դատարաններու վերակազմութենէն ետեւ դատավարութեան կանոնագիր մը պատրաստուեցաւ 300 յօդուածով, որ տակաւին կը գործադրուի: Դժուարին կարգ մը ձեւակերպութիւններ պարզելու, արդարութեան բաշխումը զիւրացնելու և արագացնելու նպատակով յաւելուածական 40 յօդուածներ պատրաստուեցան հինգ մասի բաժնուած: Տեղեկաբերին ալ բացատրութիւններէն ետեւ յօդուածներուն ջննութեան ձեռնարկուեցաւ: Առաջինը բարեփոխման կարգ մը առաջարկներու հետ յանձնաժողովին յղուեցաւ: Երկրորդը ընդունուեցաւ և նիստը ժամը 4.30ին փակուեցաւ:

Մայրաքաղաք. Հինգշաբթի վարակեալներու համադումարը եղաւ 688, (395ը մեռած և 293ը բուժուած կամ դարմանի տակ): Պետական վարժարաններէն ետեւ ամէն ազգի անհատական և ժողովրդային դպրոցներ ալ փակուեցան: Նախարարական տաղնապի վրայ շատ խօսուեցաւ այս շարժում: Բայց զեռ ստոյղ լուր մը չկայ Գահաճառի պատասխանը տպագրութեան յանձնուած է և այսօր պիտի կարդայուի Երեսփ. Ժողովի մէջ: Նմանապէս Վարչապետական յայտարարութիւնը: Մ. և

Յ. Խորհրդարանական կուսակցութիւնը, ընդդիմադիրներու կարծիքները լսելէ ետեւ, պիտի առանձնանայ և տայ իր որոշումը: — Ելեւմտական նախարարը Առեւտրական սենեակի պատուիրակութեան մը խոստացաւ կարելին ընել առեւտրական սակարան մը հաստատելու, մաքսային ինչ ինչ դրութեամբութիւններ բառնալու և վաթանթի տուրքէն նոյն սենեակին բաժին մը յատկացնելու համար, և անմիջապէս խորհրդակցեցաւ մաքսային Անգլիացի խորհրդականին հետ: — Շուեւտական ընկերութիւն մը կ'առաջարկէ վերայինը Տարբաւանը որ անցեալները այրեցաւ: — Էկզարքարանի Խառն Ժողովը Յոյնեպուլկար համաձայնութեան խնդրով զբաղեցաւ և որոշեց Պուլկար եկեղեցականներուն գրել որ մերժեն իրենց յանձնուած եկեղեցիները և Յոյն Ժողովրդին հետ կարգադրեն խնդիրը: — Պետական Խորհրդի ելեւմտական ճիւղը, Սիլլոդոսի խնդրանքով, որոշեց նոյն չէնքը կալուածատուրքէ զերծ ընել: Ուստի պիտի վերադարձուի գանձուածը: — Օսմ. Պանքան Փարիզի Վարչական Խորհրդին զրկեց Ճապիտ պէյի պատասխանը: — Փոխանակագիրներու և ի հրամանի մուրհակներու վերաբերեալ միօրինակ օրէնք մը, որ համաժողովի մը կողմէ պատրաստուեցաւ Լահէի մէջ, Պետական Խորհրդին յղուեցաւ Օսմ. պատուիրակին տեղեկագրին հետ մէկտեղ, որպէս զի Պետական Խորհրդի որոշումէն ետեւ ըստ այնմ պատասխան տրուի Հոլանտական կառավարութեան: — Թուրքեպուլկար առեւտրական դաշնադրութեան Պուլկար պատուիրակները եկան և համաձայնութեան մը գալու լաւ տրամադրութիւններ կը ցուցնեն: — Կրետէի պաշտպան չորս տէրութիւններուն դահլիճները նպաստաւոր ընդունելութիւն ըրին Օսմ. կառավարութեան բողոքին և կը խոստանան արժանի ի գործ դնել Թուրքիոյ իրաւունքները երաշխաւորելու համար: Նախարարներու Խորհուրդը գոհ մնաց տէրութիւններու ընթացքէն և որոշեց ուրիշ ծանուցագրով մը ճշտել տալ ակնարկուած իրաւունքները: — Իտալիա ապաստանած Ալպանացի պետեր մայրաքաղաքէս ուղղուած հեռագրական հրաւերի մը անսալով վերադառնալ սկսան: — Անցեալ չորեքշաբթի գիշեր Էվգաֆի պաշտօնատան մէջ գողեր մտան և երկու դրամարկ ջախջախելով միոյն պարունակութիւնը (1,000 ոսկի) տարին: Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձերբակալել գողերը, որոնք խոստովանեցան իրենց յանցանքը: — Անցեալ շաբթու Տր. Հէլֆրիխ մեկնեցաւ փոխառութեան վաւերացեալ երեք օրինակով, որոնց մին կը վերաբերի 326ի 7 միլիոն 40 հազար և միւսը 327ի 5 միլիոն ոսկիի փոխառութիւններուն, երրորդն ալ 2½ միլիոն ոսկիի կանխավճարին: — Ուրբաթ գիշեր Խաւքէօյի գին. հիւանդանոցը և յարակից անոս-

ներուն մէկ մասը այրեցան: — Ֆրանսական դեսպանը երկուշաբթի Փարիզ ուղևորեցաւ կարճ արձակուրդով:

Նահանգներ. Գոսովայէ կը հեռագրուի թէ Գոմանովայի կայարանին ամբարանոցը ուժանակով օդն հանուած է: Մանրամասնութիւններ կը պակսին: — Անցեալ չորեքշաբթի Կրետէի Ազգ. Ժողովին բացման նստէն անմիջապէս ետեւ իսլամ երեսփոխանները մտան և ժողովին Յունաստանի Թագաւորին անուամբ բացման դէմ մատուցին բողոքագիր մը, որու պատճէնները չորս տէրութիւններու հիւպատոսներուն ալ զրկած են: Միջադէպ չպատահեցաւ: Կուսակցական անհամաձայնութեան մը պատճառով ծագած Կրետական տազնապը չուտ անցաւ և գործադիր իշխանութիւնը իր հրաժարականը ետ առաւ: — Այտընի նորընտիր կուսակալ Նազըմ փաշա իր պաշտօնատեղին ժամանեց: — Հօրանի արչաւախմբի հրամանատարին քով գտնուող Տիւրքի ցեղապետները Կպօլիս պիտի բերուին կառավարութեան հնազանդութիւն յայտնելու համար: — Սէլանիկի մէջ 7 հոգի կախաղան հանուեցան: Նոյն քաղաքէն կը գրուի թէ Գարաֆէրեայի չրջակաները անասունի զոդութիւնները կը յաճախեն: — Այտընի նահանգին մէջ Բէսրէի երեւելիներէն մին լեռն հանող աւազակները ձերբակալուեցան: Բայց առեւանգեալը սպանուած գտնուեցաւ: — Պաշալէի (Վան) մէջ Օսմ. զօրքերը յաջողած են Պարսիկ 20 աւազակ ձերբակալել և 130 ալ զերի վարել: 30 հոգի փախած են մութէն օգտուելով: — Պաղտատի երեսփոխան Պապանզատէ իսմ. Հազըր պէյ Պաղտատի մէջ կողոպտուած է վրանաբնակ Արաբներէ:

Աւեր. Ժու. Ամերիկեան Պորտի ներքին տնօրէն Տր. Փէթընի ի պատիւ թերթիս խմբագրին բնակարանին մէջ տեղի ունեցած անցեալ ուրբաթի ցերեկոյթին ներկայ գտնուեցան, ի մէջ այլոց, մայրաքաղաքիս Ամերիկեան առժամեայ դեսպան Մր. Քարթըր և Միսիս Քարթըր, Օսմ. երեսփոխան Տր. Բիզա Թէվֆիզ պէյ և Ամերիկեան Ծով. Չէսթըր: — Կիրակի Տր. Փէթըն ներկայ գտնուեցաւ Բերայի Սր. Երրորդութեան եկեղեցին և Փրոֆ. ձէճիգեանի քարոզէն առաջ, Ամերիկեան Պորտի և Ամերիկեան Ժողովական եկեղեցիներու կողմէ, համառօտ ուղերձով մը Քրիստոնէական ողջոյններ և խրախոյսներ հաղորդեց Թուրքիոյ մէջ կաղմակերպուած առաջին Աւետ. եկեղեցիին: Կէսօրէ ետեւ ալ խօսեցաւ Պայպըլ Հաուսի մատրան մէջ: — Սեղանաւոր Գէորգ Էֆ. Աղաճանեան երեքշաբթի մահկանացուն կնքեց իր բնակարանին մէջ

(Բերա) և չորեքշաբթի թաղուեցաւ Ֆէրիքէօյի գերեզմանատան մէջ:

Հայ Ժու. Ազգ. Ժողովը անցեալ ուրբաթ մերժեց Վարչութեան հրաժարականը, Պատրիարք Հօր հրաժարականին վրայ ալ երկարօրէն վիճաբանեցաւ առանց որոշում մը տալու: Հաստատուեցաւ այսպէս թէ համերաշխութեան բոլոր փորձերը ապարդիւն էին: Այս շաբթու եկեղեցական համագումար ժողով հրաւիրուեցաւ Կրօն. Ժողովի անդամներու եռապատիկ ցանկը պատրաստելու համար: Քաղաքական Ժողովը ալ նստի հրաւիրուած է, քանի որ իր հրաժարականը մերժուեցաւ: Բայց կը լսուի թէ անդամները առանձին առանձին պիտի հրաժարին, որպէս զի առարկութեան և ընդդիմութեան չքախին: Իսկ Ազգ. Ժողովը, որ հրաւիրուած է դռնփակ նիստ գումարել, պիտի զբաղի Պատրիարք Հօր հրաժարականով և մայր դիւանի ընտրութեամբ: — Անցեալ շաբթու Երուսաղէմի Պատր. Փոխանորդ Հօր դիմումով ձեռնհաս իշխանութիւնը եաֆայի գործադիր պաշտօնէութեան հեռագրեց յետաձգել տեղւոյն վանքապատկան կալուածին նկատմամբ տրուած վճռին գործադրութիւնը: — Այրիախնամ յանձնաժողովը Հաճընի մէջ ալ գորգագործութիւն հաստատելու համար որոշեց բանակցիլ Սպարթալեան էֆ.ի հետ, նմանապէս գուլպայի և էպօյի չինութեան համար պայմանաւորուիլ վարպետ գուլպայագործի մը և եաղմաճըի մը հետ: — Կաթոլիկ ազգայիներու Համազգեաց Վարժարանին զբաւուած դոյքերը վաճառուեցան: — Միաց. Ընկերութեան հիմնադիրներու ժողովը երեքշաբթի գումարեցաւ և մայր դիւանի ու միւս բոլոր դիւաններուն ընտրութիւնը կատարուեցաւ: Ընկերութիւնը տարւոյս մէջ ենթադրուածէն 823 ոսկի աւելի հասոյթ ունեցած է, պահեստի գումարն ալ 1,450էն 2,114 ոսկիի բարձրացած է: — Պատրիարքարանի տարւոյն տասնամեայ մուտքը եղած է 569,181 դահ., նախօրդ տասնամեայէն 97,582 աւելի, ելքը 470,451, այսինքն 62,049 աւելի: — Պուլկարական դեսպանը գրով մը յայտնած է Պատրիարք Հօր թէ ամէն միջոց պիտի գործածէ, որպէս զի Պուլկար կառավարութիւնը Սոֆիայի Հայոց եկեղեցիին համար 100,000 ֆրանք վճարէ և ոչ 60,000: — Իզմիրի Առաջնորդ հայրը ճաշ մը տուած է քաղաքին Հաքիմին, Մետրապօլտին և Գերապայծառին: — Հալէպի կուսակալը պաշտօնանկ ըրաւ Զէյթունի դատաւորը, որ հեռագրով զօրք խնդրած էր պատրուակելով թէ ապստամբութիւն ծագած է հոն: Օսմ. երեսփոխան Տաղաւարեան էֆ. Հոկ. 23ին Զէյթուն հասած է և կարեւոր տեղեր այցել-

լելէ ետեւ Հաճըն մեկնած է: — Մուշեղ Սրբազան Մանչէսթըրէ Ամերիկա մեկնած է, ուր պիտի մնայ քանի մը ամիս:

ԱՐՏԱՔԻՆ

Առգրէ: Անցեալ երեքշաբթի ընտրական իրաւունք պահանջող կիներ նոր ծայրայեղութիւններ դործեցին՝ Վարչապետին, Արտաքին և Ներքին գործերու նախարարներուն ընտրականներուն առջեւ խոնուելով և ապակիներ կոտրելով, Քարկոնելով չարաչար վիրաւորեցին նաեւ Իրլանտայի նախարարը, Նոյն օր իսկ Վարչապետը Երեսփ. Ժողովին մէջ խոստացած էր կիներու ընտրական իրաւունքին նպաստաւոր օրինագիծ մը պատրաստել: Ներքին գործերու նախարարը անցեալ ուրբաթ ալ յարձակում կրեց նոյն կարգի կիներէ և անոնց պաշտպան ուրիշ անձէ մը, բայց ոստիկանութեան օգնութեամբ ազատուեցաւ: Նոյն օր Լորտերու Ժողովը ընդունեցաւ Լորտ Լէնչտաունի հետեւեալ առաջարկները: 1) Միջոցներ ձեռք առնուին Սահմանադրական խնդրին լուծման և Լորտերու Ժողովին բարեկարգման համար ըստ Լորտ Րոզպէրիի առաջարկներուն: 2) Եթէ ելեւմտական օրինագիծերու վրայ համաձայնութիւն չգոյանայ, երկու Ժողովները համագումար նիստ կազմեն՝ վէճը հարթելու համար, բայց երբ խնդրին էական է, վէճը կնխարկուի ընտրողներու կարծիքին: 3) Ելեւմտական օրինագիծերու նկատմամբ Լորտերը ինչ ինչ երաշխաւորութիւններով հրաժարին իրենց մերժումի իրաւունքէն: Սակայն այս զիջումները յապաղած և անօգուտ կը համարուին: Երկու շաբթի Սորհրդարանին նստաշրջանը փակուեցաւ զանաձառով մը, զոր Թագաւորը կարգաց: Ն. Վեհափառութիւնը կ'ըսէ թէ Մեծ Բրիտանիոյ յարաբերութիւնները ուրիշ տէրութիւններու հետ բարեկամական են: Շնորհակալութիւն կը յայտնէ Երեսփ. Ժողովին աշխատութիւններուն համար և կը ցաւի որ երկու Ժողովներուն միջեւ ծագած վէճը հարթելու աշխատութիւնները չարգիւնաւորեցան: Նոր Սորհրդարանը հրաւիրուած է գումարիլ Յունի: 31ին. — Ուէլսի անկարգութիւնները դեռ վերջացած չեն, Իրլանտական Քորք քաղաքին մէջ արիւնալի կռիւներ տեղի ունեցան ընտրութիւններու առիթով և 80 հոգի վիրաւորուեցան: — Լորտ Քիչընըր որ Յունիի սկիզբը Գահիրէէ Սարթում և Վերին Եգիպտոս պիտի երթայ ռազմագիրտական ուսումնասիրութիւններու համար՝ այս շաբթու քանի մը օր ան-

ցույ մայրաքաղաքիս մէջ: — Ատտիս Ապապայի Անգղիական դեսպանը ընկնեքէն յարձակում կրած է, բայց ողջ առողջ է: Հապէշ կառավարութիւնը հրապարակաւ խորազանաւ է չարագործները:

Յանապահ. Վարչապետ Մ. Վէնիդէլոս չարաթեւալիւս ուղեւորեցաւ ընտրական պտոյտի մը համար, Կիրակի իրիկուն Լարիսայի մէջ խանդավառ ընդունելութիւն մը գտաւ և երկարօրէն խօսեցաւ կառավարութեան ներքին ու արտաքին քաղաքականութեան վրայ: Շեշտեց թէ երկիրը հանդարտութեան և բարգաւաճման պէտք ունի, թէ Թուրքիա և Յունաստան չահակից են և թէ անոր և Պաքիստան երկիրներու հետ թիւրիմացութիւններուն բարձմամբ կը յուսայ քաղաքակիրթ ամբողջ աշխարհի համակրանքը չահիլ: Վարչապետը Թըրհալայէ Վոյո երթալու պահուն վտանգ մը անցուց: Կառախումբին մեքենավարը հեղեղատի կամուրջէ մը անցնելու միջոցին երկաթի կտոր մը նշմարեց, որ կառախումբը գծէն հանելու նպատակով դրուած էր: Յաջողեցաւ ժամանակին կեցնել կառաչարը և խոչընդոտը վերցնել: Վարչապետն իր պտոյտը քիչ մը եւս շարունակեց, բայց հրաժարեցաւ Պեղոպոնէս ալ երթալու իր դիտաւորութեանէն և Սթէնք վերադարձաւ: Ոճրագործը ձերբակալուեցաւ:

Այլեւայլ. Երկուշաբթի Րուժմանիոյ Թագաւորը զահաճառով մը բացաւ Սորհրդարանին նոր նստաշրջանը: Շեշտեց երկրին ելեւմտական լաւ կացութիւնը և Րուժմանիոյ կարեւորութիւնը Եւրոպական շահերու միջեւ: — Պրաղիիական մէկ երկու մարտանաւերու նաւազներ անցեալ շաբթու յանկարծ ապստամբեցան և հրամանատար մը և քանի մը սպայ սպաննեցին և ամբողջ մը ոմբակոծեցին: Բայց չատ չանցած՝ հնազանդութիւն յայտնեցին և կարգ կանոն վերահաստատուեցաւ: — Տր. Քուք խոստովանած է թէ չգիտեր թէ ինք Հիւսիսային Բելուս հասաւ: — Փեթըրսպուրկէ կը հեռագրուի թէ կոմսուհի Թոլսթոյ ծանր հիւանդ է:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ. Հորիզոն. — Թուրքո կամ. — Ներքին կեանք (Հսկումի պահեր). — Մարդու մը արժեքը. — Տիեզերք իբրեւ էլեկտրականութիւն: — Գիտական աշխարհէն. — Բազմազգաւ աշխարհէն. — Չմրտն ձայնը (ոտաճաւոր). — Թուրք մամուլը արտասահմանի մէջ. — Մր. Բագելիք եւ մրցահաղթուհիներ օդի մէջ. — Գանձաճակի կանոնը. — Երկարակեցութիւն եւ անոր հասնելու միջոցները. — Մեր տգէղ բարքերէն հայհոյեցքը. — Պատկերագրող գործնական բռնարան Սեդիքիէն Հայերէն. — Մահ Տիար Բարսէղ Սմարտեանի. — Հայ կեանքը. — Մեր գործակալներուն եւ բաժանորդներուն. — Քաղաքական:

Սիրելի տղաք ,

Ներկայ տարուան մէջ այս ձեզի գրելու վերջին պատենութիւնս է, որով շատ կարևոր նիւթի մը , ձեր գիրքերուն մասին, գրել կը փափաքիմ : Դիտած եմ որ մարդիկ ընդհանրապէս անձնական մատենադարան մը կազմելու մասին մտածել կը սկսին երբ արրուն հասակի հասնին և տեղ մը ու գործի մը մէջ մեայուն կերպով հաստատուին : Բայց ես այս խնդրին վրայ բոլորովին տարբեր կերպով կը խորհիմ : Մատենադարան կազմելու ժամանակը կը սկսի ձիշդ այն ատենէն երբ տղայ մը իր ընթերցանութեան առաջին գիրքը կը լինցնէ , Մի մտածէք թէ երբ մեծնաք այդ խոշորագիր , պղտիկ և պարզ գիրքերը իրենց արժէքը պիտի կորսնցնեն ձեր առջև : Ընդհակառակը առնոք ձեր թանկագին գանձերէն պիտի համարուին և պիտի յիշեցնեն ձեզի այն ժամանակը երբ անոնց օգնութիւնով սկսաք քայլեր առնել դէպ ի Ծանօթութիւններու գեղեցիկ աշխարհը , Նաեւ ձեր կեանքին ընթացքին մէջ միշտ պիտի ունենաք դեռաւոր բարեկամներ , որոնք մեծ հաճոյքով պիտի օգտուին ձեր այդ գիրքերէն : Հարկաւ գիտէք թէ աշխարհիս ամէնէն լաւ գիրքերէն ոմանք տղայոց համար գրուեցան , բայց անոնք միեւնոյն ատեն մաս կը կաղմին գրականութեան և այդ պատճառով կ'արժէ զանոնք ունենալ : Ծիտակ է որ Հայերէն լեզուին մէջ այս տեսակ գիրքերու թիւը դեռ սահմանափակ է : Բայց ձեզմէ շատեր ուրիշ լեզուներ ալ կը սորվիք , մասնաւորապէս Անգղերէն , և ձեր մատենադարանին մէկ մասն ալ օտար լեզուով գրուած գիրքերէ կազմելու մէջ փնտս մը չկայ : Օտար լեզուով գրուած տղայոց յատուկ գիրքեր գնելու մէջ առաւելութիւն մըն ալ կայ : Անոնք շատ զիւրաճակնալի ոճով գրուած են և պիտի օգնեն ձեզի սորվելու այն լեզուն որով գրուած են : Այս տեսակ Անգղերէն գիրքերէ մէկ քանիներուն անունները կրնամ յիշել , և վստահ եմ թէ զանոնք շատ պիտի սիրէիք : Զօրօրինակ , Լիթլը Լորտ Ֆաուերնթըրոյ (Պղտիկ Լորտ Ֆաուերնթըրոյ) , հեղինակ՝ Տիկ. Պըրնէթ, Թէի Սթորի ավէ Ծօրթ Լայֆ (Կարճ Կեանքի մը Վէպը) հեղինակ՝ Տիկ. Իուվինկ , Հազար և Մէկ Դիշերներու տղայոց յատուկ տպագրութիւնը ևայլն , Կան նաեւ պատմութիւններ , կենսագրութիւններ , մանրավէպեր , ռոմանսներ , գիտական գիրքեր , որոնց ամէնն ալ յատկապէս գրուած են տղայոց համար , և շատ սուղ ալ չեն : Ես պիտի փափաքէի թելադրել ձեզի որ , եթէ մինչև հիմա չէք ըրած , անմիջապէս սկսէիք կազմել ձեր մատենադարանը : Վստահ եմ որ ձեր հայրը պիտի ուզէ յատկացնել իր գրադարանին մէկ անկիւնը ձեր գիրքերուն համար , կամ գուր , ձեզի համար պղտիկ գրադարան մը չինելու չափ ճարպիկ ալ եղած կրնաք ըլլալ : Այդ տեղ ամէնէն առաջ զրէք ձեր Սբ. Դիրքը , ոչ մէկ մատենադարան , մեծ ըլլայ կամ պզտիկ , կատարեալ չէ առանց անոր , Եթէ ձեր մատենադարանը սկսելու բան մը չունիք նախ ձեր հին և նոր դասագիրքերը զրէք : Այն գիրքերը , զորոնք երկար ու աշխատալից աշխատքներ սերտեցիք , գիտել միշտ մեծ հաճոյք մը պիտի ըլլայ ձեզի համար : Անոնք քիչ մը մաշած ու բզրկուած կրնան երևալ , բայց հոգ չէ : հին բարեկամ մը նուազ սիրելի չէ , որովհետեւ մեզի օգնած միջոցին ժամանակը և եղանակներ անոր զգեստները աղտոտած ու մաշեցուցած են :

Պիտի չխորձեմ ձեզի ըսել թէ ի՞նչ գիրքեր պէտք է ունենաք ձեր մատենադարանին մէջ : զանոնք դուք ընտրելու էք , և կամ ազնիւ բարեկամէ մը խնդրելու էք որ օգնէ ձեզի այդ մասին : Բայց կան մէկ երկու ընդհանուր դիտողութիւններ , զորոնք պիտի փափաքէի ընել ձեզի :

1. Մի առնէք գիրք մը պարզապէս գիրք ըլլալուն համար , առանց անոր ձեզի ունենալիք օգտակարութիւնը նկատի առնելու : Զեզի պէտք եղածը գիրքերու հաւաքածոյ մը չէ , այլ մատենադարան մը ձեր գործածութեան համար :

2 Մեծ տեղ մը յատկացուցէք Պատմութեան, մասնաւորապէս Հայոց Պատմութեան, և Ա. րեւելեան ազգերու պատմութիւն՝ հին օրերէն սկսեալ։ Ունեցէ՛ք նաեւ կենսագրական երկասիրութիւններ,

3. Անկիրն մըն ալ յատկացուցէ՛ք Դատական Մատենագրութեան համար, թէ՛ անոնց ընտ. գիրներուն, թէ՛ ալ թարգմանութիւններուն։ Գնեցէ՛ք նաեւ Հայ գրականութեան վերաբերեալ օգտաւար և դեղեցիկ գիրքեր, որչափ որ կրնաք։ Անոնց բոլորն ալ արժէքաւոր պիտի ըլլան ձեզի համար, հոգ չէ թէ ի՞նչ կոչում ալ ունենաք կեանքի մէջ։

Եթէ դուք, սիրելի գեղաստի բնութեցողներս այս ձմեռ սկսիք կազմելու ձեր մասնագործանք և շարունակէք ճոխացնել զայն տարուէ տարի, ասուն մը ետքը պիտի զարմանաք տեսնելով թէ՛ որչափ քիչ ժամանակի մէջ և քիչ ծախքով կրցած էք կազմել ձեր մասնագործանք որ օրնու թեան ալ բեր մը եղած է ձեզի և ձեր բարեկամներուն։

Երբ ձեզի նորէն գրելու տոթի՞ք ունենամ՝ արդէն ողջունած պիտի ըլլանք 1911-ի Նոր Տարին։ Ուրեմն ցտեսութիւն։

Սիրալիր բարեկերպ

Ձեր բարեկամը

Քարտեզ

ՀԱՐՈՒՍՏՆԵՐՈՒՆ

Ծայրն ոտներուն կախուեր է ստոն՝
Մարգագետին, դաշտն ու անտուն
Ծածկեց ա՛լ ձեան ճերմակ պոստամոն՝
Ափսոս խեղճուկ թըղջիկներուն։

Որքեր համակ ցրտասարսուռ
Ձեղնայարկն են պտուկեր՝ անքուն,
Չունին ըզգեստ, ո՛չ հայ, ո՛չ հոր
Ափսոս թըլուռ մանկիկներուն։

Ո՛վ հարուստներ, տըւէք պարէն,
Չանտք սիրող Փրկչին սիրոյն՝
Ձեր սեղանի փըշրանքներէն,
Խընջօք ըրէք այս խեղճերուն։

(Ֆրանս.) Գ. Յ. ԱՅԻՆԵԱՆ

ԱՐԲ ԿԵԼԱԶԱՏ ՆԻ ՍՈՒՐԲ ՍԿԻԶԸ

«Ես տաւր մարդու ոյժ ունիմ,
Որովհետեւ սիրտս մաքուր է։»

Կերպէր Կելահատ խնդային։ Ան դեռ աղեկ մըն էր՝ բայց Սըր Լանսըլօթ ասպետ անուանած էր զայն, և այն վանքին մէջ, ուր իր բոլոր կեանքը անցուցած էր՝ կը հնչէր այս երգը։ Սըր Լանսըլօթ լսեց աղուին հնչուն ձայնը որ կ'երգէր յաղթական և մտիկ ընելով լսեց այս բաները։

«Ես տաւր մարդու ոյժ ունիմ,
Որովհետեւ սիրտս մաքուր է։»

Եւ մեծ ասպետը ինքն ալ տղայ մը ըլլալ ու այդ երգը երգել փափաքեցաւ։

Այն վանքին մէջ 12 կոյսեր կ'ապրէին, որոնք Կելահատը կրթած էին սիրով և խնամքով այն ատենէն սկսեալ՝ երբ ան իրենց եկած էր իւրեւ պղծ, տիկ մանուկ մը։ Տղան ապրած էր այդ հին վանքին

քին մէջ և կը յաւեր հոնկէ բաժնուելուն։ Բայց ասպետ մը եղած էր ալ, և իր յարգած թագաւորին ու սիրած հայրենիքին համար կոտորուած էր։ Բայց երբ յաջորդօրէն Սըր Լանսըլօթ վանքէն բաժնուեցաւ Կելահատ անոր չընկերացաւ, աւելի մնալ ուզեց որ չուտափոյթ հրածեղտով մը չվշտացընէ կոյսերը։ Սըր Լանսըլօթ մինչև կը բաժնուեցաւ և ճամբան հանգիստեցաւ երկու ասպետներու որոնց հետ գնաց Քամբլօթ, ուր թագաւորը խընջօք մը սարքած էր։

Արթնըր թագաւոր ողջունեց Սըր Լանսըլօթը և ասպետները, և ուրախութիւն յայտնեց թէ ասպետական բոլոր ամբողջները լեցուած էին անոնց զաւովը։ Յետոյ թագաւորին բոլոր վերապատանք մայր եկեղեցին պաշտամունքի գացին, և հոնկէ պալատ դառնալով զարմանալի տեսարանի մը հանդիսատես եղան։ Սեղանատուի կտր Սեղանը, որ թագաւորը և ասպետները կը ճաշէին, լուսողով էր, թագաւորը աղէկ մը նայեցաւ և տեսաւ որ սեղանին վրայ տեղ մը ոսկեղէն գիրերով գրուած էր։ «Այս Մարբասիրտն Սըր Կելահատի ամբողջ է։» Սըր Լանսըլօթ միայն գիտեր թէ ո՛վ էր Սըր Կելահատ։ «Ծածկեցք այս գիրերը մինչև որ Մարբասիրտ Ասպետը երևայ։» Ըսաւ Սըր Լանսըլօթ և մետաքս վարչամակով մը ծածկեց փայլուն գիրերը։

Ասոր վրայ ներս եկաւ թագաւորին խոհանոցի վերակացուն Սըր Քէյ և «Ասանց մեծ արկած մը տեսնելու կամ լսելու արդեօք պիտի չճաշէիք։» հարցուց թագաւորին, որ պատասխանեց թէ՛ ոսկեղէն գիրը յուզած էր զինքը։ Եւ երբ կը կենտրոն գինակիր մը ներս փութայ և ըսաւ թէ՛ գետին վրայ տեսած էր մեծ քար մը որ կը լողար, և սուր մը որ քարին միտուած էր։ Յետոյ թագաւորը

գաւորը և ասպետները գտցին տեսնելու այն քարը : Քարը կարմիր մարմարեոնի կը նմանէր , և վրան միտում սուրը շատ գեղեցիկ և ականակուռ էր և պատուական քարերու մէջտեղ ալ ոսկեղէն զիրեր կաին : Թագաւորը յառաջ փութաց և սուրին վերայ սա խօսքը կարգաց , «Չիս իմ տէրէս զատ մէկը պիտի չկրնայ առնել , ես աշխարհիս լաւագոյն ասպետին մէջքէն պիտի կախուիմ» Թագաւորը Սըր Լանսլոթի առաջարկեց որ սուրը առնէ բայցան մերժեց ըսելով թէ չհամարձակիր : Յետոյ Սըր Կոէյնի առաջարկեց որ սուրին գեղեցկութենէն հրապուրուած առնել փորձեց : Բայց սուրը զայն վիրաւորեց : Յետոյ երրորդ անգամ Սըր Փէրսիվալի առաջարկեց , որ թէև Թագաւորին փափաքին համար առնել փորձեց , բայց չկրցաւ սուրը տեղէն չարժեւ : Միւս ասպետները զըպչիլ իսկ չհամարձակեցան և ամէնն ալ պալատը վերադարձան :

Նորէն կերակուրինըստան բոլոր ասպետները իրենց տեղերը , ոսկեղէն զիրին առ չնի աթոռ միայն բաց էր : Սըր արդէն զարմանալի որ մը կըլած էր , բայց մինչ կը նստէին՝ դուռները և պատուհանները անձանք ձեռքերէ գոցուեցան մեծ շառաչիւնով մը , և յանկարծ դուռներէն մէկը բացուելով սպիտակազգեստ ծեր մարդ մը ներս մտաւ , որուն թով կարմիր զրահով պատանի մը կար : Պատանին ո՛չ սուր ունէր ո՛չ վահան , այլ սուրի գատարկ պատեան մը կար մէջքէն կախուած : Սենեակին մէջ մեծ լուծութիւն կը տիրէր երբ ծերը ըսաւ , «Ես ձեզի կը բերեմ դեռատի ասպետ Սըր Կէլա հաւը որ Թագաւորական ցեղէ է , ան մեծ գործեր պիտի ընէ և Սուրբ Սկիւը պիտի տեսնէ :

«Սուրբ Սկիւը» կրկնեցին բոլոր ասպետները սարսափահար , որովհետև զիտէին անոր պատմու-

թիւնը , զիտէին թէ այդ ան բաժակն էր ուրկէ Տէրը խմած էր միտնելէ առաջ , թէ հրեշտակ մը տարած էր զայն , թէ լոյսերու մէջ երեցած էր երբեմն , թէ մաքուր սիրտ ունեցողներ միայն տեսած էին զայն : Ասպետները երբ այս լսեցին՝ ցաւեցան թէ իրենք չեն տեսած զայն : Ծերունին առաջնորդեց Սըր Կէլահաւը դէպ ի պարագայ աթոռ

և ոսկի զիրը կարգադով՝ ասպետը իր տեղը նստեցուց : Յետոյ ծերունին պալատէն ելաւ և քսան զինակիրներ զայն հա իր երկիրը տարին :

Երբ ճաշը վերջացաւ՝ Թագաւորը լարի զպուստ մազիկեց նորիկ ասպետին , յետոյ տարաւ զայն գետին վրայի քարին քով : Սըր Կէլահաւ լսեց որ ասպետները չէին կրցած սուրը առնել և զիտէր թէ իր գործն էր այն : Յետոյ ըսաւ թէ պիտի տանէր և իր մէջքի զատարկ պատեանին մէջ պիտի դնէր զայն , և ընծարն պէս ալ բրաւ :

«Աստուած քեզի սուր մը զրկեց , վահան մըն ալ պիտի զրկէ» ըսաւ Թագաւորը : Յետոյ Սըր Կէլահաւը փորձելու համար Քաթրլոթի մարգագետնին վրայ շրջակախաղութիւն յայտարարեց , որուն մէջ Սըր Կէլահաւ շատ ասպետներ նուաճեց բայց Սըր Լանսլոթին ու Սըր Փէրսիվալը նուաճել չկրցաւ : Երբ նիզակախաղութիւնը լննցաւ Թագաւորն ու ասպետները սուրն զարձան ընթերելու համար : Երբ կը նստէին նորէն մեծ աղ-

(Նկար՝ Ճ. Ֆ. Ուոլ-Է)

ՍԵՐ ԿԵԼԱՀԱՎ

պիտի կործանէր հիմնոյատակ : Եւ այս պահուն սենեակին մէջ պայծառ լոյս մը ծագեցաւ , որուն մէջ ասպետները իրարու դէմքը նոր գեղեցկութեամբ տեսնելու փառաւորեալ կը տեսնէին : Այս լոյսի ճառագայթին մէջէն երեցաւ անհնուն բազմալի Սուրբ Սկիւը , զոր Սըր Կէլահաւ միայն տեսաւ : Երբ զարմանալի լոյսը մարեցաւ Թագաւորին ասպետները ուխտեցին Սուրբ Սկիւը փնտաւելու երթալ և առանց գտնելու հա չդառնալ : Պատան

ասպետն ալ գիտէր թէ այդ հիանալի տեսիլը նորէն տեսնելու համար ծով ու ցամաք պիտի կտրէր անցնէր : Թագաւորը շատ տիրեցաւ թէ իր ասպետները պիտի մեկնէին : Կ'ուզէր որ անոնք իրեն քով մնային և հայրենիքը պաշտպանէին : Միւս օրը առտուն բոլոր ժողովուրդը հանդիսատես եղաւ ասպետներու մեկնումին : Թագաւորն ալ երբ իր շուրջի դատարկ աթոռները տեսաւ լացաւ : Ասպետները միասին գաչին մինչև որ հասան զարմանալի քաղաք մը , և յետոյ ամէն մէկը տարրեր ուղղութիւնով ցրուեցան : Սըր Կէլահատ ալ չորս օր գնաց և վերջապէս հանդիպեցաւ ճերմակ վանքի մը , ուր սիրով ընդունուեցաւ : Հոն կային նաև երկու ասպետներ որոնց մէկը Թագաւոր մըն էր :

«Ի՞նչու եկած էք հոս ,» հարցուց զեռաժիտ ասպետը անոնց , և անոնք պատմեցին թէ վանքին մէջ կար վահան մը , զոր առնողը երեք օրուան մէջ կամ կը վիրաւորուէր կամ կը մեռնէր , և Թագաւորը ըսաւ թէ վաղը զայն առնել պիտի փորձէր : Սըր Կէլահատ ինք առնել ուզեց՝ բայց Թագաւորը չթողուց : Յաջորդ օրը վանական մը Թագաւորը տարաւ խորանին ետին և ցուցուց ճերմակ վանանը որուն մէջտեղը կարմիր խաչ մը կար , և ըսաւ թէ վահանը ամէնէն տակի արժանիք ունեցող ասպետը միայն պիտի կրնար կրել , Թագաւորը վահանը փորձել ուզեց և դէպի վարի հովիտը իջաւ : Սըր Կէլահատ վանքին մէջ սպասեց , որովհետև Թագաւորը զինակիրով մը վահանին մասին լուր ղրկել խոստացած էր : Թագաւորը երկու մղոն երթալէ ետքը հանդիպեցաւ ճերմակ ձիաւորի մը որ սպիտակ զրահ հագած էր : Սպիտակ ռազմիկը կռուեցաւ Թագաւորին հետ և զայն ուսէն վիրաւորեց ծանրապէս : Նաև ըսաւ թէ անմահ ասպետ մը միայն պիտի կրէր այդ վահանը , Թագաւորը վահանը ետ վանքը ղրկեց զինակիրով մը և անունը հարցուց ռազմիկին որ առանց պատասխանելու աներևոյթ եղաւ : Զինակիրը վիրաւոր Թագաւորը վանք մը առաջնորդեց , ուր զժուարաւ բռնուեցաւ անոր վէրքը : Իսկ վահանը տարաւ Սըր Կէլահատի ըսելով թէ Թագաւորը վիրաւորող ռազմիկը հրամայած էր վահանին իրեն տրուիլ : Կէլահատ վահանը ուրախութիւնով առնելով դէպի հովիտը իջաւ սպիտակ զրահով ռազմիկը գտնելու համար : Անոնք իրարու հանդիպեցան և ռազմիկը վահանին վրայ շատ զարմանալի պատմութիւններ խօսեցաւ Կէլահատի :

Սըր Կէլահատ ետ վանքը դարձաւ , ուր վանականները սիրով ընդունեցին զինքը , և զայն ա-

ռաջնորդեցին եկեղեցիին դերեզմանոցը շիրիմի մը քով : Գերեզմանէն ցաւալի ձայն մը կը լսուէր , «Կէլահատ , Աստուծոյ ծառան , մօտ մի գար » Բայց ասպետը մօտեցաւ և գերեզմանին քարը վերցուց : Գերեզմանէն ծուխ մը ելաւ և ծուխէն շատ սոգեղ կերպարանք մը որ կ'ըսէր , «Կէլահատ , հրեշտակներ կան շուրջդ , ես քեզի չեմ կրնար մնասել » Ասպետը ծոցեցաւ և զրահապատ մարմին մը տեսաւ գերեզմանին մէջ և ըսաւ թէ ան սուտ ասպետ մըն էր , և պէտք էր անոր մարմինը հանել հոնկէ :

Վանականները շատ ստիպեցին Կէլահատը որ իրենց քով մնայ , բայց ան ալ Սուրբ Սկիհը գտնելու գնաց : Շատ օրեր ճամբորդելէ վերջ հասաւ լեռ մը , ուր կար ամայի ու լքուած մատուռ մը , Կէլահատ խորանին առջև ծնրադրեց և Աստուծոյ խնդրեց որ ցուցնէ իրեն թէ ի՞նչ ընել պէտք էր : Եւ երբ կ'աղօթէր ձայն մը ըսաւ , «Բա՛ջ ասպետ , կոյսերու Դղեակը գնա և աղատէ զանոնք » Կէլահատ հնազանդեցաւ , Երբ հոն գնաց , դտաւ ետ թը ասպետներ որոնք զղեակը զրաւած էին անոր փրօւհի կոյսէն և բանտարկած՝ բոլոր միւս կոյսերը :

Երբ եօթը ասպետները Սըր Կէլահատը տեսան՝ զայն ալ բռնել ու բանտարկել ուզեցին : Բայց Կէլահատ առաջին ասպետը ջախջախելու աստիճան ուժով մը գետին զարկաւ , իսկ միւսները սարսափելով փախան : Կէլահատ կոյսերը աղատեց և Դղեակն ալ իր փրօւհիին յանձնեց : Յետոյ նորէն իր ճամբան շարունակեց Սուրբ Սկիհը գտնելու համար : Ծամբան շատ երկար էր , բայց ան ձիավարեց մինչև որ հասաւ ծովը , Երբ հոն հասաւ , ծովեզերքը տեսաւ կոյս մը որ զինքը առաջնորդեց մօտի նաւ մը : Փոթորիկ մը ելաւ և Կէլահատի նաւը ժայռերու մէջ մնաց : Ասպետը այն նաւէն անցաւ ուրիշ մը , ուր սեղանի մը վրայ կար Սուրբ Սկիհը կարմիր ծածկոցով մը ծածկուած : Սըր Կէլահատ յարգանքով ծնրադրեց Սուրբ Սկիհին առջև որ դեռ ծածկուած էր : Նաւը վերջապէս հասաւ զարմանալի քաղաք մը , Հոն , ծովեզերքը կար հաշմանդամ մարդ մը , որմէ Սըր Կէլահատ խնդրեց գալ ու օգնել իրեն սեղանը վերցնելու համար : Մարդը ըսաւ թէ ինք ինքզանդամ է տասը տարիէ ի վեր և անկարող , բայց ասպետը օտիպեց զայն , Հաշմանդամ մը ելաւ , և երբ տեսաւ թէ բռնուած է , օգնեց : Սըր Կէլահատի սեղանը ծովեզերքը հանելու համար Բաղաքին բոլոր ժողովուրդը զարմայան այս հրաշքին վրայ : Բայց քաղաքին Թագաւորը , որ անգութ բռնակալ մըն էր , հրամայեց բանտարկել Սըր Կէ-

լահատը մուծ ու խոնաւ բանտի մը մէջ որ իր ապարանքին տակն էր : Այդ բանտին մէջ կէլահատ տեսաւ երբեմնի լոյսը և Սուրբ Սկիհը լոյսին մէջ : Տարի մը ետքը երբ Թագաւորը կը մեռնէր՝ կանչել տուաւ Սըր Կէլահատը և ներողութիւն խնդրեց անկէ : Կէլահատ ներեց անոր ազնուաբար :

Երբ Թագաւորը մեռաւ ժողովուրդը Սըր Կէլահատը Թագաւոր զրին իրենց վրայ : Նոր Թագաւորը հրամայեց Թանկագին քարերով զարդարուած ոսկիէ սնտուկ մը շինել այդ սեղանին համար, և ինք ու իր ժողովուրդը անոր առջև աղօթելու կու գային ամէն առաւօտ : Թագաւորը իմաստնաբար կառավարեց իր ժողովուրդը : Երբ ճիշդ տարի մը եղած էր իր Թագաւոր կարգուելուն՝ Կէլահատ առտուն կանուխ աղօթելու գնաց սեղանին առջև : Բոլոր քաղաքը առաւօտեան քունին մէջ էր : Կէլահատ յանկարծ կեցաւ, որովհետեւ տեսաւ մէկը որ սեղանին առջև ծնրադրած էր : Ան սուրբի մը կը նմանէր և անոր շուրջ հրեշտակներ պար բռնած էին : Ծնրագործը արդեօք սուրբ մըն էր թէ ոչ : Ինքն ճէրը :

Երբ մարդը Սըր Կէլահատը տեսաւ՝ ըսաւ, «Մօտ եկուր, ով Յիսուս Բրիտանի ծառայ, պիտի տեսնես այն՝ զոր կը փափաքէիր այսքան ա տեսնէ ի վեր» :

Եւ Սըր Կէլահատ մեծ ուրախութիւնով նորէն տեսաւ Սուրբ Սկիհը : Նոյն պահուն երբ աղօթքով կը ծնրադրէր անոր առջև՝ հոգին թողուց իր մարմինը, և հրեշտակներ զայն վերը, երկինք տարին :

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Հոս դրուած է Պատերազմական Նախարարութեան պաշտօնատան շրջապատին մեծ դրան պատկերը : Այս այն դռնն է ուրկէ մայրաքաղաքըս եկող զրեթէ բոլոր նորագիր զինուորներ անցան : Շատ մօտ անցեալի մը մէջ այս դռննէն միայն իսլամ հայրենակիցներ կը մօնէին իբրեւ զինուոր, և անոնց միայն յատկացուած էր հայրենիքը պաշտպանելուն ու իրական պարտականու-

թիւնը : Բայց Օսմ. հայրենիքը երկու տարիներ առաջ վերջացուց այդ շրջանը սահմանադրական նոր թուական մը բանալով և Օսմ. ամէն քաղաքացիները հաւասարապէս օժտելով այդ նուիրական կոչումով, և ահա այդ պատճառով Մայր Հայրենիքին բոլոր զաւակները, առանց կրօնի և ազգի խտրութեան, կրնան ըսել, «Հայրենիք ին համար» :

Սիրելի տղաք, դուք բոլորդ չէ՞ք գիտեր թէ ո՞րչափ սիրելի է ձեզի ձեր ծննդավայրը, այն քաղաքը, թաղը, տունը ուր ծնաք, մեծցաք, Այդպէս ալ բոլոր Օսմ. ազգին համար, որ կը բաղկանայ պատմական անցեալ ունեցող

ՊԱՏԵՐԱԶՄ. ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ. ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՆ.

ԴՈՒՐՈՒ ՄԵՆ ԴՈՒՐՈՒ

չատ մը ազգերէ, կայ հասարակաց հայրենիք մը այնչափ սիրելի : Եւ զինուոր ըլլալ ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ պաշտպանել կամ պաշտպանելու պատրաստուիլ այդ պաշտելի հայրենիքը : Երանի՜ թէ, չըլլային աշխարհի վրայ անիրաւութիւններ, բռնութիւններ, և աշխարհիս բոլոր ազգերը ապրէին ճշմարիտ եղբայրասիրութիւնով մը : Վերջանալով պատերազմը աշխարհի վրայէն և խաղաղութիւնը տիրապետէր ամենուրէք, բայց մեղք, որ չատ հեռու են այդ օրերը : Անոր համար պէտք է սորվինք պաշտպանել մեր հայրենիքը, ինչպէս առիւծը՝ իր որջը, ար-

ծիւր՝ իր բոյնը : Քաջալերիչ , ազնուացնող բան մը չկայ այս մտածումին մէջ՝ թէ մեր հայրենիքը պաշտպանելու համար պարտք դրուած է մեր վրայ : Զինուոր պիտի բլանք մեր հայրենիքին համար : Զինուոր բլլալ կը նշանակէ արիասիրտ բլլալ , չարքաշ բլլալ , կարգապահ ու կանոնաւոր բլլալ , հնուզանդ բլլալ , անձնուէր բլլալ : Ուրեմն պէտք է սիրով ծառայել հայրենիքին : Մեր Հայ ազգն ալ , որ ունեցած է փառաւոր ու պատմական անցեալ մը , իր չըջանալի մէջ եղած է գինուոր ազգ մը և ճշմարտութեան և հայրենիքի համար միշտ է շատ պատերազմներ : Բայց ձախորդ պարագաներ երկար տարիներ գերութեան ժանգոտ չղթանելով կաշկանդած են մեր բազուկները : Բայց , դեռաւոր ընթերցողներս , ուրախ եղէք , ալ վերջ պիտի դառնան այն ստրկութեան օրերը , դուք ալ պիտի աշխատիք հայրենիքին համար :

Մտածում մըն ալ կու գայ միտքս , զոր պիտի ուզէի հաղորդել ձեզի : Կեանքն ալ պատերազմի դաշտ մըն է և մենք ալ զինուորներ՝ այդ բարիքի և չարի պատերազմը մղելու կոչուած : Մեր զէնքն է Աստուծոյ ճշմարտութեան կոտորէլը և այդ զէնքով պիտի կռուինք չարին դէմ մեր երկնաւոր հայրենիքին համար :

ԿԻՒԿԵՅԻ

“ՄԵՍ ՍՄԻՏԱԿ ԺԱՆՏԱԽՏԸ”

ԴԵՍՒԱՏԻ ընթերցողներս , պիտի մաղթէի որ ձեր բոլոր կեանքին մէջ չճանչնայիք թէ ինչ է հիւանդութիւնը , թէ քանի տեսակ հիւանդութիւններ կան , և թէ անոնցմէ ո՞րոքն ո՞րչափ մեծ աղէտներ հասցուցած են մարդկային ազգին : Թէ և ցաւալի՝ բայց վերջապէս իրողութիւն մըն է որ կան հիւանդութիւններ , Արեւին լոյսին դէմ մեր աչքերը գոցելով չենք կրնար ուրանալ լոյսը : Հետեւաբար առանց վախճալու սորվինք իրողութիւնը և աշխատինք անոր հանդէպ ինքնապաշտպանութիւն ընելու : Անա ճիշդ այս պատճառով ուղեցի որ քանի մը տողեր գրեմ ձեզի քաղաքակիրթ աշխարհի մէջ շատ ծաւալած հիւանդութեան մը , Թոքախտի վրայ :

Մեր ամէն մէկուն մարմինին մէջ կան մանրէ կոչուած միլիոնաւոր մանրադիտական պզտիկ կենսաւորներ որոնցմէ մէկ մասը ախտածին են և մեզի վնասակար , իսկ մէկ մասը՝ բժշակներ (Phagocyte) և վնասակար մանրէներու դէմ մեր առողջութիւնը պաշտպանող : Վնասակար և ախտածին մանրէներու մէկ տեսակն է Թոքախտի մանրէն , որ

աւելի մեր Թոքերուն վրայ կը յարձակի պզտիկ ուռեցքներ յառաջ բերելով հոն : Այս մանրէին ածուծին նպաստաւոր են , մթութիւն , ջերմութիւն , խոնաւութիւն , ապրող կենդանական հիւսուածք . իսկ աննպաստ՝ առողջ մարմին , բացարձակ մաքրութիւն , արեալոյս , թարմ օդ , սաստիկ ջերմութիւն և հակաանիւսականներ : Այս մանրէն 1882ին դոտա Պերլինցի Տր. Քոխ , թէ և հիւանդութիւնը շատ կանուխէն ծանօթ էր : Թոքախտը վարակիչ հիւանդութիւն մըն է՝ ինչպէս մանրէներու յառաջ բերած միւս հիւանդութիւններէն շատեր Թոքախտով կրնանք վարակուիլ անոր մանրէն պարուռաւ կող փոչի ներշնչելով կամ մանրէով վարակուած անունդ աննիւզով , կամ ուրիշ որեւէ կերպով որ կարելի կ'ընէ հիւանդին մանրէն փոխանցել մեր մէջ : Այս հիւանդութիւնը , որ «Լեմ Սպիտակ Ժանտախտը» կոչուելու աստիճան ծաւալուն հանգամանք մը առած է Եւրոպայի և Ամերիկայի մէջ , դժբախտաբար տալածուիլ սկսած է նաեւ մեր երկրին մէջ : Բայց պէտք չէ վախճալ . Թոքախտը բուժելի է՝ մանաւանդ զիս սկզբնական չըջանալուն մէջ : Գրառութիւնը իր բոլոր ուժով կը մաքատի անոր դէմ կարող բժիշկի մը դարձաններով , առատ և զօրաւոր սնունդով , մաքրութիւնով , արեալոյսով , մաքուր և թարմ օդով կարելի է իր խանձարուիլի մէջ խեղդել այս հիւանդութիւնը : Նաեւ պէտք է հոգ տանինք մեր առողջութեան , որուն տկարանալով միայն այս տեսակ հիւանդութիւններու մանրէներ նպաստաւոր գետին մը կը գտնեն մեր մէջ , կանխարգելի միջոցները ամենէն իմաստուն միջոցներն են : Եւրոպայի և Ամերիկայի մէջ մասնաւոր հիւանդանոցներ ու ապաքինարաններ հաստատուած են Թոքախտաւորներու համար : Թոքախտի նշաններ ցուցնող մանուկները ուսումնէ չզրկելու համար քաջօղեայ վարժարաններու և ննջարաններու մէջ կը դարձանեն : Իբրեւ նախազգուշական միջոց՝ մամուլն ալ այս ախտին դէմ կռուելու ծանօթութիւններ և միջոցներ կը ծաւալէ ժողովուրդին մինչև ամենէն յետին խաւերը : Այս առթիւ , սիրելի ընթերցողներս , իբրեւ նախազգուշական միջոց մը օգտակար կը նկատեմ ներկայացնել ձեզի հետեւեալ պարզ կանոնները , զորոնք կարգադրած եմ տղայոց յատուկ Անգղիերէն պարբերականի մը մէջ :

1. Բնաւ մի հազար դէպի մէկուն ներսը :

2. Ոչ մէկը համբուրէ բերնէն :

3. Զուրի մասնաւոր գաւաթ ունեցիր , և ուրիշին գործածել մի տար զայն :

4. Մատիռդ ըերանդ տանիլը սովորութիւն մի
բներ :
5. Գիրք մը թղթատելու ատեն մատներդ լեզ-
ւովդ մի թրջեր :
6. Մարդերու անցնելէ օրձ ըրած տեղերը մի
թքներ և նայէ որ ուրիշներ ալ յարգեն այս
կանոնը :
7. Բերանդ դրամ երբեք մի առնել, գիտե՛ս թէ
զայն ամէնէն վերջին գործածողը ո՛վ էր :
8. Դէ էքդ, ձեռքերդ և եզունքներդ մաքուր
պահէ, և ամէն կերակուրէ առաջ օճառով
լուացուէ :
9. Ոչ ծխախոտ գործածէ, ո՛չ ալ ոգելից ըմ-
պելի : Լինո՛ք մարմինին ախտերու գէժ ունեցած
խնքնազաշտպանութեան ոյժը կը նուագեցնեն և
զայն թոքախտի հանրէներուն աճումին նպաստա-
տաւոր պետին մը կ'ընեն :
10. Պարզ կերակուրներ կեր և աղէկ ծամէ զա-
նոնք :
11. Ակռաներդ մաքուր պահէ, մասնաւորապէս
գիշերները, և վարպետ առաջնաբոյժի մը խոստ
սին յանձնէ զանոնք :
12. Վտառէ եզիր որ գեղձակերպ և խոշորցած
նշագեղձ չունիս : Եթէ ունիս բժիշկի մը հանդ
տուր :
13. Նայէ որ միշտ թարմ օդ չնշես ամէն տեղ,
դպրոցին կամ տունին մէջ գիշեր թէ ցօրեկ : Գի-
շերուան մաքուր օդը անգամ մը շնչուած օդէն
լաւագոյն է. որովհետեւ անգամ մը ներշնչուած և
արտաշնչուած օդը անհաբուր է :

Գ. Բ. Հ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ՃՆՃՂՈՒԿՆԵՐ

Ճիւ. հիւ. հիւ, հիւ, հիւ, հնճողւկներ,
Տերեւամերկ ծաւերուն

Չոր ոստերուն մէջ վար, վեր
կը թռչնալիք օրն ի բուն :

Ալ հեռացան գարնան մեր
Թըռչունները քաղցրերգակ,
Անտառներն ու պարտէզներ
Կ'ոգեւորէք դուք միմիակ :

Թառած մօտ ձեր բոյներուն,
Ճիւ, հիւ, հիւ, հիւ, երգելով՝
Մեր հիւրերն էք ճըռուողուն,
Քիւերու տակ ապահով :

Դուք աղուորիկ հնճողւկներ,
Հեռու մ'երթաք շատ ցուրտ է,
Զիւն ձըմեռ է բըքաբեր,
Ա՛հ, չէ՞քսառիւր դուք միմէ :

(Նւ-ր՝ Մ. Լ. Կ. Բ.)

ՃՆՃՂՈՒԿՆԵՐ

— «Աստուած մեզ միշտ կը պահէ
Չըմեռուան մէջ խըստամբեր :»
Այսպէս կ'երգեն կարծես թէ,
Ճիւ, հիւ, հիւ, հիւ, հնճողւկներ :

Գ. Բ. Հ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ՁՈՒԿԵՐ

(Մարգարէի Ուրբէր Մարտի)

(Շաբ. Բէ- 45է)

Հիւսիսային լիճերու մէջ երբ ժամանակը գայ
ծովագաւթներ իրենց ձագուկներուն համար բոյն կը
պատրաստեն : Անոնք զոյգ զոյգ կը լողան դէպի
ջուրերուն հանդարտ ու յստակ մէկ տեղը և ա-
նոնց իւրաքանչիւր զոյգը լիճին յատակը տափա-
րակ տեղ մը ընտրելով՝ իրենց լուղակներով կը

մաքրենք ըրոր չիւղերն ու աղբերը և իրենց բերաններով պղտիկ քարեր կը տանին և լիճին մուծ յատակը չըջանակաձև ձերմակ տեղ մը կը պատարասեն, զոր կը մաքրեն աւուածի պէս։ Ահա այս բոյններուն մէջ է որ անոնք կը գնեն իրենց հաւկիթները։ Երբ մայր ձուկը զանոնք կ'ածէ աւաղին մէջ՝ արու ձուկն ալ կը թափէ արգասաւորիչ հեղուկը, և երբ այս զարմանալի հեղուկին պղտիկ ապրող մասնիկները հաւկիթներուն հային, ինչ զարմանալիք, հաւկիթները կենդանի գոյակներ կ'ըլլան։ Այդ նոր մասնիկները զանոնք անգործունէութենէ արթնցուցած եղան։ Անոնք մեծնալ կը սկսին, և ժամանակ մը ետքը բերաւոր, պղտիկ ծովագայլեր կ'ըլլան։ Ահա այս կերպով է որ ըրոր ձուկերու հաւկիթները և արգասաւորիչ մասնիկները կը միանան նոր կեանք յառաջ բերելու համար։ Եւ ձկնիկը ո՛չ միայն իր մօր, այլ իր հօր ալ կեանքին կարելիութիւններով կ'օժտուի։ Այդ պղտիկ ձուկն մէջ ներփակուած էր մայր ձուկի բոլոր զաղափարը, և արգասաւորիչ հեղուկին պղտիկ մասնիկին մէջ ալ՝ հայր ձուկին բոլոր զաղափարը։ Այս կերպով ձկնիկը տարբեր յատկութիւններով օժտուելու պատենութիւններ կ'ունենայ, բայց այդ տարբերելու ոյժը խիստ սահմաններու մէջ փակուած է։ Պղտիկ ծովագայլերէ տարբեր անհատ ծովագայլ մը կ'ըլլայ, բայց ծովագայլի բնատանքին յատկութիւնը պէտք է ունենայ։ Ան զատ անհատ մըն է թէև, բայց ծովագայլութեան սահմանին մէջ, ան ո՛չ օձաձուկին, ո՛չ ձողաձուկին (մօրինա) և ո՛չ ալ ուրիշ ձուկի մը յատկութիւնները կրնայ առնել։ Բեղնափռիին պէս որ միայն իր տեսակը կրնայ արգասաւորել, ձուկն ալ իր տեսակին ձուկը միայն կրնայ արգասաւորել։ Իւրաքանչիւր ձուկ հաւատարիմ է իր տեսակին, իսկ ինքէ անառակ մը անհաւատաբարիմ գտնուի, միայն իր կենսական ոյժը վատնած պիտի ըլլայ, որովհետև ոչ մէկ ձուկ կը մեծնայ երբէ օտար արգասաւորիչէ մը արգասաւորութիւն։ Օձաձուկը և ծովագայլը չեն կրնար խառնուիլ, ոչ ալ ձողաձուկը և գայլաձուկը (թուրնա պաղըղը)։ Ան որ իր լճակին մէջ կարմրախայտ կը բուծանէ՝ արդիւնքին կրնայ վստահ ըլլալ։

Ծովագայլեր երբ իրենց ձուկերը ածեն և արգասաւորեն՝ իրենց ձագուկները չեն ձգեր, ինչպէս կ'ընեն ձուկերէ ոմանք։ Անոնք բոյնին վրան կամ մօտերը կը լողան մինչև որ իրենց ձագուկները թխսուին ու մեծնան և ինքզինքնին հոգալու աստիճանին հասնին։ Հրահանգիչ տեսարան մըն է տեսնել ծնող զոյգը չըջապատուած բերաւոր պղտիկ, սև ձկնիկներով, որոնց կը սորվեցնեն անանկու և ապրելու կերպը։

ձուկերն ալ ծաղիկներու չափ բեղմնաւոր են։ Երբեմն մէկ ձուարանէն միլիոնաւոր ձուկեր յառաջ կու գան։ Զոյգ մը հարընգամայրեր (գարակէօղ պաղըղը) քանի մը տարուան մէջ իրենց սերունդներով կրնան մինչև բերանը լեցնել Ատլանտեան Ովկիանոսը՝ եթէ անոնց արտադրած սերունդէն ոչ մէկը մնասուի։ Բայց ձուկերէ չափեր իրերա-

կեր են, և անոնց մշտաբաց ստամոքսին մէջ կը լեցուին աւելորդ ձկնիկներ։ և այդ կերպով բազմաթիւ պղտիկ ձուկեր մէկ մեծ ձուկի սնունդ կ'ըլլան։

Մարդ չկրնար չղարմանալ երբ խորհի թէ ինչ պիտի ըլլար եթէ այսպէս անհող մեծ ձուկ մը իր անգթաբար կլած պղտիկ ձուկերուն ինչպէս մարմինը՝ նոյնպէս ալ զգայութիւնը իւրացնէր։

Վերջ

ՏՂԱՅՈՑ ԲԵՄԸ

ԱՄԱՎԵՐՁԸ

Ժամանակին մշտաթաւալ անիւր կը դառնայ ու իր ընթացքին մէջ կը տանի մեր վիշտերն ու խնդութիւնները, ցաւերն ու երջանկութիւնները, բայց շատ աղէկ գիտենք ու կը զգանք թէ այդ բոլորէն կը մնայ բան մը մեզի համար շատ սիրելի, բան մը որուն միշտ կը փափաքենք անդադադաւալ, յիշատակ մը որ կապուած է մեր սիրտերուն հետ։ Ու այս աւելի յայտնի ու զգալի կ'ըլլայ ամառը՝ օրերուն, երբ կարծես մեր միտքերը աւելի լեցուած կ'ըլլան հինի ու նորի գաղափարով, Հին Տարիի և Նոր Տարիի բաղադրութիւնով։ Մինչդեռ իսկապէս, ո՛չ հին կայ, ո՛չ նոր, այլ ժամանակին մշտադադր զեւն է որ կը ստնի ու կ'երթայ անվերջ, անլաժան։ Բայց մարդիկ ամէն բան աւելի աղէկ կ'ըմբռնեն համեմատական կերպով մտածելով անոնց վրայ։ Ահա այս տեսակետով ամառը կարեւոր հանգրուան մըն է անդրադառնալու մեր անցեալ կեանքին վրայ, անոր յիշատակներուն վրայ, և խորհելու թէ ինչ օգտակար և շինիչ դասեր կրնանք հանել անոնցմէ մեր ապագայ կեանքերուն համար։ Որովհետև այն ատեն է որ իսկապէս չահած կ'ըլլանք անցած ժամանակը։ Այս առիթով աւելի բնական կ'ըլլայ մեզի համար խորհիլ նաև մեր կեանքերուն վերջաւորութեան վրայ։ Քանի որ արդէն գիտենք թէ ան ալ որոշուած ժամանակ մըն է, ինչպէս տարիի որ կը վերջանայ։

Ուրեմն, սիրելի տղաքներ ու աղջիկներ, դուք ալ, որ ձեր կեանքի սկզբնաւորութեան, աւաւտին, մէջ կը գտնուիք, չէ՞ք խորհիր անոր մասին։ Կեանքի ամառը մտածու՜մը արդեօք ձեզ աւելի իմաստուն չ'ըներ։ Քանի որ ամէն սկիզբ վախճան մը կ'ենթադրէ, դուք ալ պիտի չուզէի՞ք ունենալ քաղցր յիշատակներ ու անմոռաց արդիւնքներ երբ հասնիք կեանքի ամառը։ Ուրեմն, ճիշդ հիմա է ժամանակը արժեցնելու և իսկապէս շահելու համար ձեր կեանքը։ Թող ամառը ձեր կեանքի ամառը լինի մտածու՜մը յուսահատութիւն և խորութիւն չլսատճառեն ձեզի։ Ժամանակը չվերջանար։ Ժամառը չկայ այն կեանքերու համար որոնք վսեմ սկզբունքներուն մէջ յաւերժացուցած են ինքզինքնին։ Յաւատեան կ'ապրին անոնք։ Երանի՜ ձեզի, եթէ այս կեանքի մէջ կրնաք չահիլ այդ յաւերժական կեանքը։

Գր. Հ. Գ.

կը խնդրէր՝ Իշխանուհիին սիրտը ուրախութիւնով լեցուեցաւ։ Անպատճառ, խորհեցաւ ան, Թրիսթանն եկած է մասնաւոր նպատակով մը, ինչպէս խոստացած ալ էր, և պիտի յայտնէ այն բաները զորոնք չէր կրցած ըսել մեկնելու պահուն։ Եւ այսպէս փութաց ողջունել զայն և ամէն կերպով մեծարել։ Բայց երբ իմացաւ անոր դալունքուն նպատակը՝ իր նոր յոյսերը խորտակուեցան։ Զայրոյթով ու հպարտութիւնով լեցուեցաւ մտածելով թէ կը մերժուի այն մարդէն զոր այնչափ խնամած էր, և հակառակ վրէժինդրութեան երդումին՝ ներած էր անոր, Բայց իր ներքին յուզումները ծածկելով՝ որոշեց Մարկոս Թագաւորին Թագուհին ըլլալ, Բայց աշխարհի — գոնէ Սըր Թըրիսթանի — առանց յայտնի ընելու թէ ո՛րչափ կը տառապէր։

Իոյանտայի Թագաւորն ու Թագուհին ալ շատ րո՛ւ մնացին այս լուրէն, որովհետեւ Քորնվալիսն կոռուելէ ձանձրացած էին և ուրախ էին որ խաղաղութիւն պիտի ըլլար և իրենց ընտանիքը անրա յարաբերութիւն պիտի ունենար Մարկոս Թագաւորինն և նա այս պատճառով պատուիրակութեան պետը ամէն տեսակ յարգանքներով ընդունեցին և խնձոյքներ ու մրցանակներ սարքեցին մինչև որ ան Իշխանուհին իր նաւը տարաւ։

Բայց այս ամէնուն մէջ Իսուրը պաղ ու լուռ մնաց։ Անոր այս վարմունքը վախճուց իր մայրը, որ շատ կր փափաքէր թէ ան իր նոր երթալիք տունէն գո՛ւ մնար։ Եւ այսպէս Թագուհին սիրոյ զօրաւոր ղեղաջուր մը պատրաստեց և զայն յանձնեց Իսուրը ի սպասուհիին։ Պրանճինի, պատուիրելով որ ղեղը առնել տայ Իսուրի և իր ամուսինին ճիշդ իրենց ամուսնութեան օրը։ Որովհետեւ Թագուհին կը յուսար թէ այդ ղեղը անոնց սիրտերը փոխադարձ սիրով պիտի լեցնէր և իրենց ապագայ կեանքը երջանիկ պիտի ընէր։

Այսպէս Թրիսթան Իսուրն իր նաւը առաջնորդեց և ղէպի Քորնվալ ճամբայ ելան, և իր սիրտը լեցնող խորունկ սիրոյն պատճառով բան մը իսկ չկրցաւ խօսիլ։ Եթէ ոչ՝ նայուածքով մը կամ լռանով մը կրնար անհաւատարիմ գտնուիլ այն վստահութեան զոր մօրեղբայրը դրած էր իր վրայ։ Իրաւ, Թրիսթան զգուշութեան մինչև վերջին ժայրը դնաց և Իշխանուհին երբ անգամ մը նաւին կամրջակին վրայ էր՝ անոր քովը չկեցաւ, ո՛չ ալ խօսեցաւ անոր, այլ ինքզինքը նաւին ղեկով ըզբաղելու տուաւ։

Այս քաղաքավարական վերապահ ընթացքը Իսուրը չհասկցաւ։ Ան իր բոլոր կեանքին մէջ իր

վրայ ուշադրութիւն հրաւիրելու և իր ամենաթեթեւ փափաքներուն յագեցում գտնելու վարժուած էր։ Եւ այս առիթով սոսկալի կերպով լարկացաւ Թրիսթանի դէմ, որ իրեն ալ այդչափ երախտապարտ էր, թէ իրեն հետ իբրեւ օտարականի մը կը վարուէր։ Իշխանուհին Թրիսթանի այս զանցառութիւնը տխուր լուութիւնով մը փոխարինեց մինչև ճամբորդութեան վերջին օրը, երբ նաւը Քորնվալի երեւնալուն չափ մօտեցաւ ծովեղերք։ Այս պահուն իր բնաւ չտեսած մէկ մարդուն հարսը ըլլալու վնասութիւնը և Թրիսթանի վարժունքին դէմ զգացած զայրոյթը ընկճեցին զինքը, և սկսաւ սաստիկ սրտազեղումով մը ողբալ իր բախտը, և փափաքիլ որ ալիքներ բարձրանային ու խորասուզէին զինքը։

Պրանճին, անոր սպասուհին, իր տիրուհիին այս անսովոր կերպէն սարսափած՝ զայն հանգրտեցնել ջանաց։ Վերջապէս Իսուրը զուլի վերցուց և դուռնէն դուրս նայեցաւ։ Ան կամրջակին բարձրամասին վրայ տաղաւարի մը մէջ էր, ուրկէ բոլոր նաւը կրնար դիտել։ Երբ կը նայէր՝ իր ակնարկը ուղղուեցաւ Սըր Թրիսթանի վրայ՝ որ ղեկին քովը կեցած նաւը կը ղեկավարէր։ Թրիսթանի թուի և ջղուա թեւերը մերկ էին, ինչպէս նաեւ բաց էր սեւ, առատ և կակուղ խոպոպիչներ ունեցող զուլի։ Ուսը ձգուած վերարկու մը բարեձեւ ծալքերով մինչև ոտքերը կ'իջնար։ Անոր բոլոր կազմուածքը շնորհալիութիւն և ոյժ կը յայտնէր։ Բայց անոր ծաւի աչքերը, որոնք նաւին ընթացքին գամուած էին, ունէին պիտիկ նայուածք մը՝ իրենց տիրութեան մէջ գրեթէ խոփոս։ Իրաւ ան ներքին վիշտի մը հետ մաքառելու վրայ կը թուէր։

Իսուրը զայն ցուցնելով հեզնօրէն հարցուց Պրանճինի.

«Ի՞նչ կը մտածես մեր հերոսին մասին?»

Ո՛վ — Սըր Թրիսթանը, օրիորդս, կ'ըսուի թէ ան Քրիստոնեաներուն մէջ ամէնէն քաջ ու ազնիւ մարդն է։»

«Ինձի համար հոգ չէ թէ ի՞նչ կ'ըսեն ուրիշներ։ Ան վատ վախկոտ մըն է։»

«Ո՛հ, օրիորդս։»

«Կ'ըսեմ ձեզի, վախկոտ մըն է։ Կոնջ մը աչքերուն նայելու իսկ վախճող երկչոտ մը։ Զիս իր արքայ տէրով կ'առաջնորդէ այնպէս՝ իբր թէ ես խոհանոցի շխտի աղջիկ մը ըլլայի։ Գնա և հարցուր իրեն թէ ինչո՞ւ մեզի երեսի վրայ ձգած է ու այսպէս ցրտութիւնով կը վարուի մեզի հետ։»

«Ինչո՞րե՞մ անկէ որ ձեզի այցելէ։»

«Ո՛հ, հրաճե՛տ անոր։ Ըսէ թէ Իշխանուհի Իսուրուն է որ այսպէս կը խօսի։» (Ծորանակէլէ)

ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

1911

Ընդարձակը՝ էջ 352՝ գին 3.20 դր., համառոտը՝ էջ 128՝ գին 1.20 դր.: Կեդրոն՝ Մատթէոսեան Տպարան: Կը ծախեն զլիսաւոր գրավաճառներ:

Իւրաքանչիւր Հայ — այր և կին, հայր և մայր, օրիորդ և երիտասարդ, ամուսնացեալ և ամուրի, դեռատի աղջիկներ և մանչեր, առողջ և հիւանդ — ի մի բան ամէն վիճակի, զիրքի և հասակի՝ Հայ կ'օգտուի, մարմնով, մտքով և հոգեով, Հանրագիտական Օրացոյցէն, որ ունի նաեւ 48 պատկեր և 42 մրցանակաւոր խնդիրներ: Հոյն Արեւելեան Որբանոցէն է: Փութայ գնել հատ մը, քանզի շուտ կը սպառի մեր Հանր. Օրացոյցը: 9—10

ԱՏԱՐԱԶԱՐԻ ՀԱՅՈՒՆԵԱՅ ՎԱՐԺՈՐԱՆԻ

ԵՐԶԱՆԱԿԱՐՏՆԵՐՈՒՆ

Վարժարանիս նոր յայտագիրը հրատարակելու ձեռնարկուած ըլլալով՝ կը խնդրուի մեր բոլոր շրջանաւարտներէն որ հաճին իրենց հասցէն և իրենց կեանքին ու գործին մէջ՝ կարեւոր փոփոխութիւնները անյայտադ՝ հաշորդել Օր. Սրբունի Մալխասեանի, Հայուհեաց վարժարան, Ատարազար: 1—3

ՄԵԶԻ ՂՐԻՈՒԱԾ ԳԻՐՔԵՐ

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ԲԱՌԳԻՐԲ (Պրահայի Պարիսկերացի): Աւարտեցաւ սոյն հոյակապ համայնագիտական բաղդիրքը: «... Սա ստորգէ, որ Լուսինեան բաղդիրքը զիւրաւ պիտի չծերանայ և երկար տարիներու ընթացքին միշտ պիտի թղթատուի գրագէտէն, գիտունէն, գպրոցականէն և ուսումնասէր անձէն առնաստարակ, որոնցմէ անձիւրը պիտի տի գիտնայ օգտուիլ հոն բովանդակուած ճոխ բառամբերէն: Պակաս ոչինչ թողուած է հոն. զայն ո՛ր և է թղթատող՝ յուսախարութիւն չունենար ապահովարար, որովհետեւ գործածութենէ նոյն իսկ դադրած ֆրանսերէններ և հետզհետէ գաղղիներէն յեղուի մէջ ներմուծուած այլ և այլ բառեր ներկայ են հոն, իրենց պատշաճագոյն հայերէններովը» Կը ծախուի Մատթէոսեան գրատունը և բոլոր գրավաճառներուն մօտ՝ երկու հատորը 420 դր.: Կ'ստանաւոր գեղջ վարժարանաց:

ԲՈՒՆԵՐԱ. Գրեց՝ Տր. Յ. Արսլան, Մատնաշար Նոր Այգի թիւ 1. Տպագր. Ներսո և Որապեան, Մարզուան. էջ՝ 26, Գին՝ 1 դր., Դիմել

Նոր Այգի խմբագրութեան Անաթոլիա Գուէն, Մարզուան:

ԱԶԳԵՐՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. Հեղինակ՝ Փրֆ. Յակ. Յակոբեան, Ա. հատոր, Արեւելեան Ազգեր և Յունաստան, պատկերազարդ և քարտիսաւոր. էջ՝ 162. Գին՝ 8.20 դր.: Հրատ. Նշան-Պապիկեան Գրատան, Դիմել հեղինակին Աւետիքեի խմբագրութեան հասցէով:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ. Մոյսէս Վարդապետ. Այս գրքոյկով կը խօսուի այն բարեփոխումներու մասին որոնց կը կարօտի Հայ Եկեղեցին: Տպագր. Ներսո և Որապեան, Մարզուան, 1910. էջ՝ 55, Գին՝ 2 դր., Դիմել հեղինակին, Մարզուան, կամ Յ. Գրորճեան Գրատունը, թիւ 25 Չազմագճըլար. Կ. Պոլիս: 2—2

Ատացանք Փրֆ. ամսաթերթին թիւ 9, ճոխ բովանդակութեամբ: Փրֆ. խմբագրութեան հասցէն է. Ե. Ք. Ընկերութեան Ընթերցարան, Պարտիզակ (Իզմիտ):

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԴԷՄՔԵՐ, Պահան, Գրեց՝ Ս. Հակ.—Մեւրա, (Ա. պրակ) գեղեցիկ բանաստեղծութիւն մը Պուտհայի վրայ. էջ՝ 16, Գին 1 դր.: 1—2

ՃԻՆՆԵԹԻՆ ԱՆԱԽԹԱՐԸ, Գրեց՝ Վահան Քան, Ժամկէտ, Հայաստան Թուրքերէն կրօնական քերթուածներ, էջ՝ 64:

ԳՐ. Հ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ՀԻՍՏՈՐԻԱԿԱՆ ԳԱԹԻԼԷՐԻ

— Եկնի Սէնէ չիբլէրի, Պէտպին սահիֆէլէր, Գալպէնա ը միւմինտէն, Չէմզէմաթ ը Հուրրիյէթ, Կիլիկիա ֆիզանլարը, Թուհիքի մուհիպպանէ, Թիքազաթ ը գալպիյէ, Թէլպինաթ ը սամիմանէ:

Իշպուէսէր գրած ը ա՛գամը հէնուզ Նէշի օլունմամը 38 վարչա կիւզէլ չիբլէրտէն իպարէթ տիր Աւետիքեան ճիւղէ օգույանլարընա պիրէր նիւսիթ ալմալարընը խասսէթէն թափսիյէ էտէրիզ: Յիշաթը Իսթանպուլտա 4 վէ թաշրատա փօսթա իւճրէթի իշինտէ օլարազ 4½ դր.: տըր: Սաթընաւալմաթ իսթէյէնլէր տօղրուտան իտարէխանէմիզէ միւրաճաւաթ էթմէլի տիրէր: Ատանա վիլայէթի իշինմէրքէզ ի ֆիւրուլթը Ատանատա Ոսկիան էֆ Ոսկիանեանըն տիւքքեանը տըր:

Կ. պոլսոյ Ե. Ք. Ընկերակցութեան աղօթաժողով, ժամը 10 (Ը. Թ.), Միշն Հառուսի մէջ Գումգափու: